

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΜΕ ΤΙΤΛΟ

«ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παρόν σχέδιο νόμου περιλαμβάνει:

1^ο. Τη θέσπιση ενός ενιαίου κειμένου δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο. Αυτό είχε προετοιμασθεί το 2018 από νομοπαρασκευαστική επιτροπή συγκροτηθείσα με απόφαση του τότε Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υπό την προεδρία του νυν Προέδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, και είχε τύχει, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2019, επεξεργασίας από την Ολομέλεια του Δικαστηρίου συνελθούσα σε διοικητικό σχηματισμό (Τμήμα Πρώτο της Πρώτης Ενότητας του νομοσχεδίου).

2^ο. Τροποποιήσεις στον Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, τις οποίες πρότεινε η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου συνελθούσα σε διοικητικό σχηματισμό κατά τη συνεδρίασή της στις 19 Φεβρουαρίου 2020 (Τμήμα Τρίτο της Πρώτης Ενότητας του νομοσχεδίου).

3^ο. Τη θέσπιση ολοκληρωμένου νομοθετικού πλαισίου για τον προσυμβατικό έλεγχο που ασκεί το Ελεγκτικό Συνέδριο. Στις ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται εδώ ενσωματώθηκαν, χάριν συνοχής της νομοθεσίας, οι προτεινόμενες σχετικές διατάξεις που περιείχοντο αφενός μεν στο ενιαίο κείμενο δικονομίας, αφετέρου δε στις προτάσεις της Ολομέλειας για τροποποιήσεις του Κώδικα Νόμων περί Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ουσιαστικώς πρόκειται για μια μικρή κωδικοποίηση των ισχυουσών ρυθμίσεων, που θεσπίστηκαν περιστασιακά χωρίς συνοχή ή μία με την άλλη, ώστε να καταστούν φιλικές στον χρήστη τους και να αρθούν οι μεταξύ τους αντιφάσεις (Τμήμα Δεύτερο της Πρώτης Ενότητας του νομοσχεδίου).

4^ο. Το νομοσχέδιο περιλαμβάνει ένα ειδικό Τμήμα με τελικές και μεταβατικές διατάξεις, καθώς και αναφορά στις καταργούμενες διατάξεις, με έμφαση στην ομαλή εισαγωγή των νέων ρυθμίσεων στις δικαστικές διαδικασίες του Δικαστηρίου (Τμήμα Τέταρτο της Πρώτης Ενότητας του νομοσχεδίου).

5^ο. Στο νομοσχέδιο περιλαμβάνονται διατάξεις για την αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης, με τη σύσταση ανεξάρτητης υπηρεσίας για τη συλλογή και επεξεργασία στατιστικών στοιχείων που θα οδηγήσει στην υποβολή συγκεκριμένων και αξιόπιστων προτάσεων προς τον σκοπό της αποτελεσματικότερης απονομής της δικαιοσύνης, τη σύσταση ειδικών τμημάτων στα δικαστήρια για συγκεκριμένες κατηγορίες διαφορών, την κατά προτεραιότητα εκδίκαση υποθέσεων αναπτυξιακού χαρακτήρα, καθώς και την εισαγωγή υποθέσεων σε ανώτατα δικαστήρια για λόγους δημοσίου συμφέροντος (Δεύτερη Ενότητα του νομοσχεδίου).

ΠΡΩΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ
ΘΕΣΠΙΣΗ ΕΝΙΑΙΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

1. Στο Πρώτο Τμήμα του νομοσχεδίου, θεσπίζεται ένα ενιαίο κείμενο, όπου ενοποιούνται, τροποποιούνται και συμπληρώνονται οι ισχύουσες δικονομικές ρυθμίσεις για τις δίκες στο Ελεγκτικό Συνέδριο. Η δικονομία του Ελεγκτικού Συνεδρίου περιλαμβάνεται σήμερα σε τέσσερα κυρίως νομοθετήματα: στο π.δ. 1225/1981 (Α' 304), άρθρα 1 έως 123, στον Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 (Α' 52), άρθρα 70 έως 80 και 82 έως 91, καθώς και στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας για την απόδειξη και την αναίρεση και στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας για όλες τις δικονομικές ρυθμίσεις όπου υφίσταται κενό στην ειδική νομοθεσία που διέπει τις δίκες στο Ελεγκτικό Συνέδριο. Παρά την προσπάθεια του Δικαστηρίου να δώσει την ενδεδειγμένη λύση σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, είναι προφανές ότι η διάσπαση της δικονομίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου σε νομοθετήματα που λόγω της χρονικής απόστασης μεταξύ τους, των αλληπάλληλων τροποποιήσεων που έχουν υποστεί, αλλά και της ανάλογης εφαρμογής τους στις δίκες του Δικαστηρίου όπως συνέβαινε με τους δύο τελευταίους Κώδικες, οδηγούσε σε μία κατάσταση δικονομικών ρυθμίσεων πολύπλοκη λόγω της έλλειψης συνοχής των εφαρμοζόμενων κανόνων, καθόλου φιλική στον μη εξειδικευμένο με το Ελεγκτικό Συνέδριο και τις διαδικασίες του δικηγόρο και, εν τέλει, μία κατάσταση προβληματική για την άσκηση ενώπιον του Δικαστηρίου του θεμελιώδους δικαιώματος κάθε προσώπου για πρόσβαση σε αποτελεσματική δικαστική προστασία.

2. Οι ρυθμίσεις που περιέχονται στο Πρώτο Τμήμα του νομοσχεδίου διαποτίζονται από μια κεντρική ιδέα: να απλοποιήσουν τη διαδικασία ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου με την κατάργηση πολύπλοκων, αρχαϊκών θεσμών, χωρίς δικαιολόγηση πλέον, που δυσχεραίνουν την πρόσβαση σ' αυτό όσων δεν έχουν εξοικείωση με αυτούς και συγχρόνως την υιοθέτηση ρυθμίσεων, εκεί όπου υφίσταται κενό, οι οποίες είναι συνήθεις στις λοιπές δικονομίες, ώστε τελικά ο μέσος δικηγόρος να βρίσκει και στο Ελεγκτικό Συνέδριο τις διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων και των προθεσμιών, που αποτελούν τον κανόνα στις δίκες ενώπιον των δικαστηρίων των λοιπών δικαιοδοτικών κλάδων.

3. Το Πρώτο Τμήμα διακρίνεται σε εννέα μέρη, με ένα σύντομο τίτλο στο καθένα: το δικαστήριο (μέρος πρώτο), οι διάδικοι (μέρος δεύτερο), οι πράξεις (μέρος τρίτο), η προδικασία (μέρος τέταρτο), οι δίκες (μέρος πέμπτο), η συζήτηση (μέρος έκτο), η απόδειξη (μέρος έβδομο), η περάτωση (μέρος όγδοο) και η δαπάνη (μέρος ένατο). Κάθε μέρος διακρίνεται σε περισσότερα κεφάλαια, σε συνοχή εννοείται με τον τίτλο του μέρους όπου είναι ενταγμένο το καθένα από αυτά.

Η διάκριση αυτή, μόνο σε μέρη και κεφάλαια, είναι ιδιαιτέρως διαφανής ως προς το περιεχόμενο κάθε ενότητας, κάτι που θα συντελέσει στη διευκόλυνση του χρήστη της στις ρυθμίσεις της δικονομίας.

4. Με το Πρώτο Τμήμα, ενσωματώνονται ισχύουσες ρυθμίσεις, όμως συγχρόνως, όπως ήδη επισημάνθηκε, οι ρυθμίσεις που ενοποιούνται υφίστανται και τις αναγκαίες τροποποιήσεις και συμπληρώσεις.

Ο βασικός λόγος των τροποποιήσεων και συμπληρώσεων που υιοθετήθηκαν είναι η εξυπηρέτηση των αρχών της δίκαιης δίκης. Στο Ελεγκτικό Συνέδριο παρατηρήθηκε κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες ένας πολλαπλασιασμός των υποθέσεων που εισήλθαν σ' αυτό, χωρίς ανάλογη αύξηση του αριθμού των δικαστικών λειτουργιών του. Αποτέλεσμα είναι να καταγράφονται σημαντικές καθυστερήσεις στην εκδίκαση των υποθέσεων, που σε πολλές περιπτώσεις υπερβαίνουν κατά πολύ τον εύλογο χρόνο, όπως αυτός ορίζεται στις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο επανειλημμένως έχει καταδικάσει την Ελλάδα λόγω καθυστερήσεων στις δίκες ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

5. Το δικαίωμα παροχής δικαστικής προστασίας εντός εύλογου χρόνου, είναι μία από τις πολλές πτυχές του συνολικού δικαιώματος στη δίκαιη δίκη. Η παροχή όμως προτεραιότητας στην ταχεία εκδίκαση των υποθέσεων, απαίτηση της δίκαιης δίκης, συνεπάγεται σχεδόν πάντα, ιδίως όταν οι δημοσιονομικές δυνατότητες μιας χώρας είναι περιορισμένες, περιορισμό σε άλλες απαιτήσεις που απορρέουν από το ίδιο συνολικό δικαίωμα, όπως κυρίως στο δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη και στη δημοσιότητα της δίκης.

Οι τροποποιήσεις και συμπληρώσεις που θα επέρχονταν στη δικονομία έπρεπε λοιπόν να δώσουν προτεραιότητα στην ταχεία εκδίκαση των υποθέσεων, χωρίς όμως να πληγούν οι άλλες δύο απαιτήσεις της δίκαιης δίκης, η πρόσβαση σε δικαστήριο και η δημοσιότητα.

Με τις ρυθμίσεις που προτείνονται στο νομοσχέδιο αναζητήθηκε το σημείο εκείνο δίκαιης ισορροπίας όπου, ενόψει της επιτακτικής ανάγκης να απονέμεται δικαιοσύνη σε εύλογο χρόνο, να μην προωθείται η επιτάχυνση της εκδίκασης των υποθέσεων, με τον δέοντα όμως σεβασμό στο δικαίωμα πρόσβασης και στην αρχή της δημοσιότητας.

6. Οι βασικότερες νέες ρυθμίσεις που εισάγονται με το νομοσχέδιο είναι οι εξής:

(α) Διευκρινίζονται οι θεσμοί διασφάλισης της αμεροληψίας του δικαστηρίου με την εισαγωγή σαφών λόγων αποκλεισμού του δικαστή (άρθρο 21) και με την ευθυγράμμιση των λόγων εξαίρεσης του δικαστή με την αντίστοιχη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, περί αντικειμενικής και υποκειμενικής αμεροληψίας (άρθρο 23).

(β) Διευκολύνεται η παραίτηση του διαδίκου από την αίτηση δικαστικής προστασίας που έχει καταθέσει, με το να μπορεί να παραιτηθεί ακόμη και στην τελευταία συζήτηση, ώστε έτσι να απαλλαγεί το Δικαστήριο από υποθέσεις όπου ο ίδιος ο αιτών, δεν επιδεικνύει ενδιαφέρον (άρθρο 81, παρ. 1).

(γ) Καθορίζεται ειδική διαδικασία επί διακοπής δίκης λόγω θανάτου ή ανάλογης κατάστασης του διαδίκου (άρθρα 52 έως 54), ώστε να μπορεί εύκολα η δίκη να καταργηθεί αν δεν επιδειχθεί ενδιαφέρον από τους διαδόχους, χωρίς να απαιτείται όπως τώρα να αναζητεί τους διαδόχους επ' αόριστον η γραμματεία του Δικαστηρίου (άρθρο 54, παρ. 5, περ. α').

(δ) Εισάγεται ο θεσμός του εισηγητή δικαστή της υπόθεσης, ο οποίος θα ορίζεται από τον πρόεδρο του δικαστηρίου, στις υποθέσεις που χρήζουν ιδιαίτερης έρευνας του πραγματικού, ώστε η υπόθεση να είναι έτοιμη όταν ορίζεται η δικάσιμος και να αποφεύγεται έτσι η έκδοση προδικαστικής απόφασης που προκαλεί καθυστερήσεις στην περάτωση της δίκης. Η λύση της καθιέρωσης του μονομελούς δικαστηρίου - πέραν αυτού που αποφάινεται επί αιτήσεων δίκαιης ικανοποίησης - αποκρούσθηκε ως ξένη προς την παράδοση του Ελεγκτικού Συνεδρίου να αποφάινεται συλλογικά (άρθρο 89).

(ε) Καθορίζεται ο ρόλος κλειδί του προέδρου κάθε δικαστικού σχηματισμού να παρακολουθεί τη ροή των υποθέσεων στον σχηματισμό του και να εξασφαλίζει, με τα μέσα που προβλέπονται στον νόμο, την ταχύτερη εκδίκαση των υποθέσεων. Τα μέσα αυτά είναι, αφενός, η κατηγοριοποίηση ανά θεματική κατηγορία των υποθέσεων, ο εντοπισμός των προφανώς απαράδεκτων, αβάσιμων ή βάσιμων αιτήσεων δικαστικής προστασίας ή η αναζήτηση κρίσιμων στοιχείων για τη συμπλήρωση του φακέλου και, αφετέρου, η εισαγωγή υποθέσεων σε συμβούλιο του σχηματισμού που αυτό θα αποφασίσει, χωρίς τη διαδικασία στο ακροατήριο, για την υπόθεση. Ο διάδικος μπορεί όμως πάντα να ζητήσει, όπως η υπόθεσή του δικασθεί στο ακροατήριο (άρθρα 90 έως 93).

(στ) Εισάγεται ο θεσμός της προσωρινής διαμόρφωσης κατάστασης, στο πλαίσιο της παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας, στις περιπτώσεις εκείνες όπου η μη διαμόρφωση προσωρινής κατάστασης θα στοιχειοθετούσε παραβίαση θεμελιώδους δικαιώματος του διοικουμένου (άρθρο 104).

(ζ) Διατηρείται μεν ο όρος «έφεση» για τις προσφυγές ουσίας που ασκούνται ενώπιον του Δικαστηρίου, όπως παραδοσιακά ονομάζεται το ένδικο αυτό βοήθημα στο Ελεγκτικό Συνέδριο, όμως εκσυγχρονίζεται κατά τρόπο που, με την έφεση, να μπορεί να διαπλασθεί ασφαλέστερα και πληρέστερα το ουσιαστικό δικαίωμα που αποτελεί το διακύβευμα της δίκης (άρθρα 111 έως 117).

(η) Καθορίζεται για πρώτη φορά η ειδική δικονομία για την αίτηση καταλογισμού που ασκείται κατά κανόνα από τον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο εις βάρος των αστικώς υπευθύνων και άλλων προσώπων που υπόκεινται σε δημόσια λογοδοσία και προσδιορίζονται τα δικαιώματα αποτελεσματικής άμυνας των προσώπων κατά των οποίων στρέφεται η αίτηση (άρθρα 118 έως 129).

(θ) Ομαδοποιούνται σε ενιαίο κεφάλαιο οι ρυθμίσεις για τη συνοχή των περιπτώσεων όπου λόγω μείζονος σπουδαιότητας παραπέμπονται ζητήματα, ιδίως συνταγματικότητας των νόμων, στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου (άρθρα 161 έως 164).

(ι) Ειδικώς για τις παραπάνω περιπτώσεις, θεσπίζεται ρητώς η αρμοδιότητα της Ολομέλειας, κάτω από αυστηρές προϋποθέσεις, να περιορίσει τον χρόνο έναρξης των δυσμενών για τη δημοσιονομική ισορροπία αποτελεσμάτων της απόφασης (άρθρο 301, παρ. 2).

(ια) Ρυθμίζονται για πρώτη φορά αναλυτικά η διαδικασία και οι λόγοι της αναίρεσης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου (άρθρα 165 έως 178), ενώ συγχρόνως θεραπεύεται ο κύριος λόγος, η μη πρόσβαση στο πραγματικό της υπόθεσης με τη χρήση του διοικητικού φακέλου, που εμπόδιζε τη

διατύπωση προδικαστικών ερωτημάτων από το Ελεγκτικό Συνέδριο, δικάζον ανααιρετικώς, στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 174, παρ. 1).

(ιβ) Προβλέπεται διαδικασία, ώστε να διευκολύνεται η συμπλήρωση από τον διάδικο των τυπικών ελλείψεων που διαπιστώνονται στην αίτησή του για την παροχή δικαστικής προστασίας, ώστε αυτή να μην απορρίπτεται για ασήμαντους ή τυπολατρικούς λόγους (άρθρο 232).

(ιγ) Εισάγεται για πρώτη φορά στο Ελεγκτικό Συνέδριο πλήρες σύστημα αποδεικτικής διαδικασίας, ειδικά καταστρωμένο ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της δίκης στο Δικαστήριο ενόψει της φύσης και του χαρακτήρα των διαφορών που δικάζονται σ' αυτό (άρθρα 242 έως 292).

(ιδ) Θεσπίζεται η καθιέρωση της λειτουργίας Τμήματος με επταμελή σύνθεση, ώστε να μπορεί αυτό να επιλύει οριστικά ζητήματα ερμηνείας νομοθετημάτων της αρμοδιότητας του Τμήματος και να αποφεύγεται η έκδοση αντιφατικών αποφάσεων από τις διάφορες συνθέσεις του με ό,τι αυτό συνεπάγεται για το αίσθημα ασφάλειας δικαίου του διοικουμένου (άρθρο 296).

(ιε) Γενικεύεται, ακόμη και στις περιπτώσεις των διαφορών από την εκτέλεση συνταξιοδοτικών μεταβολών, η παράσταση του διαδίκου διά πληρεξουσίου δικηγόρου, ώστε, χάριν αποτελεσματικότερης άσκησης του δικαιώματος δικαστικής προστασίας και επιτάχυνσης της δίκης, τα δικόγραφα και η εν γένει υποστήριξη της υπόθεσης να είναι υψηλού επιπέδου κάτι που βοηθά σημαντικά τον δικαστή στη διεκπεραίωση της υπόθεσης (άρθρο 34, παρ. 1).

(ιστ) Ορίζεται όμως, σε συνάρτηση με την προηγούμενη μεταρρύθμιση, ότι για τις αγωγές, που στη συντριπτική πλειοψηφία αναμένεται να είναι συνταξιοδοτικού αντικειμένου, δεν απαιτείται η παράσταση του ενάγοντος στη δίκη διά πληρεξουσίου δικηγόρου όταν το συνολικό ποσό της διαφοράς δεν υπερβαίνει τα 1.500 ευρώ (άρθρο 34, παρ. 2).

(ιζ) Για τη διευκόλυνση του διαδίκου αλλά και χάριν ταχύτητας στην απονομή της δικαιοσύνης, ορίζεται ότι οι αιτήσεις δικαστικής προστασίας, που περιλαμβάνουν τις αιτήσεις αναστολής διοικητικών πράξεων και δικαστικών αποφάσεων και οι αιτήσεις προσωρινής διαμόρφωσης κατάστασης, θα εκδικάζονται από συμβούλιο του σχηματισμού όπου εκκρεμεί η κύρια αίτηση δικαστικής προστασίας, χωρίς να αποκλείεται η παράσταση του διαδίκου δια δικηγόρου (άρθρα 95 και 98, παρ. 1).

(ιη) Προσδιορίζεται και αναβαθμίζεται συνολικά στη δικονομία του Ελεγκτικού Συνεδρίου ο ρόλος του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας, ώστε αφενός μεν, να επισημανθεί η προσφορά του ως εγγυητή του δημοσίου συμφέροντος, αφετέρου δε, να ενισχυθεί στις αρμοδιότητές του να διασφαλίζει την τήρηση των αρχών του Κράτους δικαίου.

7. Μία εξαιρετικά σημαντική μεταρρύθμιση που θα απλοποιήσει τις διαδικασίες, θα καταστήσει περισσότερο φιλική στον μέσο δικηγόρο τη δίκη ενώπιον του Δικαστηρίου, αλλά και θα επιταχύνει την απονομή δικαιοσύνης, είναι η κατάργηση της αρμοδιότητας του Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου να αποφαινεται επί ενστάσεων κατά πράξεων της συνταξιοδοτικής διοίκησης που αφορούν στην εκτελεστική φάση της παροχής σύνταξης. Αν και προσβάλλεται στο Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, σε ένα δικαστήριο δηλαδή, μία διοικητική πράξη με έννομες συνέπειες για τον

διοικούμενο, εντούτοις το αρμόδιο όργανο του Ελεγκτικού Συνεδρίου προς εξέταση της σχετικής «ένστασης» - όπως αποκαλείται το οικείο βοήθημα - είναι ένα συμβούλιο που αποφαινεται χωρίς τις εγγυήσεις της δημοσιότητας ενός ακροατηρίου. Πρόκειται περί απόκλισης έναντι της σαφούς και χωρίς εξαιρέσεις απαιτήσεως του Συντάγματος, η δικαιοσύνη να απονέμεται σε δημόσιες συνεδριάσεις, για τη δικαιολόγηση της οποίας έναντι της απαιτήσεως αυτής προβαλλόταν η φύση του Κλιμακίου, ως λειτουργικώς διοικητικού οργάνου, άλλη θεσμική ιδιορρυθμία, γιατί έπρεπε να γίνει δεκτό ότι ένα ανώτατο Δικαστήριο φιλοξενούσε στους κόλπους του, για την εξέταση διαφορών δικαστικής φύσεως, ένα όργανο με διοικητικό χαρακτήρα. Επιπλέον, έφεση κατά των αποφάσεων του Κλιμακίου ασκείται σε Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κάτι που διαδικαστικά είναι ιδιαίτερος πολυτελής. Εξ άλλου, η διάκριση μεταξύ πράξεων κανονισμού σύνταξης και πράξεων εκτέλεσης σύνταξης είναι ασαφής, με αποτέλεσμα οι διάδικοι να προσφεύγουν εσφαλμένα σε λάθος σχηματισμό, με ό,τι αυτό συνεπάγεται στον χρόνο περάτωσης της διαφοράς. Με τη γενίκευση όμως, που εισάγεται με το νομοσχέδιο, της χρήσης συμβουλίων σε κάθε Τμήμα, ώστε τα συμβούλια αυτά να εξετάζουν τις εκκρεμείς αιτήσεις δικαστικής προστασίας που δεν εμφανίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες, η διατήρηση του Κλιμακίου δεν δικαιολογείται ούτε και από πρακτικούς λόγους. Γι' αυτό με το νομοσχέδιο υιοθετείται η λύση της κατάργησης αυτής της αρμοδιότητας του Κλιμακίου και της απορρόφησής της από τα αντίστοιχης αρμοδιότητας Τμήματα του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

8. Στο ενιαίο κείμενο δικονομίας ανακαθορίζεται το ύψος του ποσού των παραβόλων που απαιτούνται για την πρόσβαση σε δίκη ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου, έτσι ώστε όλα τα παράβολα να βρίσκονται σε λογική συνέπεια μεταξύ τους ανάλογα με τη φύση της δίκης και το διακύβευμα αυτής. Η έλλειψη συνοχής που παρατηρείται σήμερα στο ύψος του ποσού του παραβόλου ανά κατηγορία διαφορών (λ.χ. 20 ευρώ για την έφεση στις συνταξιοδοτικές διαφορές, 150 ευρώ για τη δίκαιη ικανοποίηση, 70 ευρώ για την αίτηση αναίρεσης στις συνταξιοδοτικές διαφορές αλλά ουσιαστικώς απεριόριστο – 1% επί του αμφισβητούμενου ποσού – για την αίτηση αναίρεσης στις καταλογιστικές διαφορές) εγκυμονεί τον κίνδυνο, η έλλειψη αυτή συνοχής να κριθεί – από απόψεως αρχών της δίκαιης δίκης – ως αυθαίρετη, άλλως ως θέτουσα σοβαρό εμπόδιο στο δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη, γι' αυτό και είναι αναγκαίο τα παράβολα στις διάφορες δίκες ενώπιον του Δικαστηρίου να καθορισθούν, συγκριτικά μεταξύ τους, σε πνεύμα λογικής συνέπειας.

9. Με το ενιαίο κείμενο δικονομίας εισάγονται ρυθμίσεις για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, αλλά και για τον σεβασμό, στο πλαίσιο που αυτό αποδεδειγμένα είναι απολύτως αναγκαίο, των απορρήτων του Κράτους, ενώ συγχρόνως λαμβάνεται μέριμνα, ώστε να διευκολυνθεί η χρήση ηλεκτρονικών μέσων για την κατάθεση των δικογράφων, τις επιδόσεις και εν γένει για την αντικατάσταση της υλικής αποτύπωσης των πράξεων με ηλεκτρονικά μέσα. Το νομοσχέδιο διαποτίζεται επίσης στο σύνολό του από τη μέριμνα για τον σεβασμό της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αναφορικά με τις απαιτήσεις της δίκαιης δίκης.

10. Χωρίς ρηξικέλευθες λύσεις, με σεβασμό στις απαιτήσεις της δίκαιης δίκης και την παράδοση του Δικαστηρίου που αξίζει να διατηρηθεί, το νομοσχέδιο ανταποκρίνεται στην επιτακτική κοινωνική ανάγκη της εποχής μας να απονέμεται η δικαιοσύνη σε εύλογο χρόνο. Στη θεραπεία αυτής της ανάγκης δόθηκε η δέουσα προτεραιότητα χωρίς όμως καμιά υποχώρηση στις λοιπές παραμέτρους που όλες μαζί συνθέτουν το θεμελιώδες δικαίωμα κάθε προσώπου σε μία δίκαιη δίκη.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 1

Στο άρθρο 1 διευκρινίζεται ότι οι διατάξεις του Πρώτου Τμήματος αποτελούν ενοποίηση, τροποποίηση και συμπλήρωση όσων σήμερα ισχύουν για την εκδίκαση διαφορών ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

**ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ****Κεφάλαιο 1
Η ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ****Επί του άρθρου 2**

Στο άρθρο 2 προσδιορίζεται η δικαστική αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου και συνακόλουθα η έκταση εφαρμογής των διατάξεων της Δικονομίας από το Ελεγκτικό Συνέδριο, όπως η δικαστική του αρμοδιότητα ρητά ορίζεται με το άρθρο 98 του Συντάγματος.

Επί του άρθρου 3

Στο άρθρο 3 καθορίζονται οι αρμοδιότητες της Ολομέλειας και των Τμημάτων.

Επί του άρθρου 4

Στο άρθρο 4 προσδιορίζεται η έκταση της δικαιοδοσίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου και οριοθετείται η δυνατότητά του είτε να κρίνει, υπό προϋποθέσεις, παρεμπιπτόντως ζητήματα της δικαιοδοσίας των πολιτικών ή διοικητικών δικαστηρίων είτε, αν τα παρεμπιπτόντα αυτά ζητήματα πρόκειται να κριθούν (γιατί εκκρεμούν ήδη σχετικά ένδικα βοηθήματα ή μέσα) ενώπιον των κατά δικαιοδοσία αρμόδιων δικαστηρίων, να αναστείλει την πρόοδο της δίκης ωστόσο εκδοθεί η σχετική απόφαση από την οποία και παράγεται δεδικασμένο.

Επί του άρθρου 5

Στο άρθρο 5 ρυθμίζεται το ζήτημα των δεσμεύσεων του δικαστηρίου από αποφάσεις άλλων δικαστηρίων κατά την άσκηση της δικαστικής αρμοδιότητάς του.

Επί του άρθρου 6

Στο άρθρο 6 ρυθμίζονται τα ζητήματα της απόρριψης ή της παραπομπής στα αρμόδια δικαστήρια των αιτήσεων δικαστικής προστασίας που κατατίθενται στο Ελεγκτικό Συνέδριο και δεν υπάγονται στη δικαιοδοσία του.

Επί του άρθρου 7

Στο άρθρο 7 τίθεται ο κανόνας της αυτεπάγγελτης εξέτασης από το Ελεγκτικό Συνέδριο της δικαιοδοσίας του και θεσπίζεται η δυνατότητα του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας και των διαδίκων να προσβάλλουν με αίτηση αναίρεσης την απόφαση του Τμήματος που αποφαίνεται για την έλλειψη της δικαιοδοσίας του.

Επί του άρθρου 8

Στο άρθρο 8 ρυθμίζεται το ζήτημα της άσκησης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου ενδίκου βοηθήματος που υπάγεται στη δικαιοδοσία του, μετά την τελεσίδικη απόρριψή από το αναρμόδιο δικαστήριο, ενώπιον του οποίου αρχικώς ασκήθηκε και απορρίφθηκε για έλλειψη δικαιοδοσίας.

Επί του άρθρου 9

Στο άρθρο 9 θεσπίζεται η δυνατότητα του δικαστηρίου να ζητεί τη διενέργεια διαδικαστικών πράξεων εκτός της έδρας του, από πολιτικά ή διοικητικά δικαστήρια και διοικητικές αρχές.

Επί του άρθρου 10

Στο άρθρο 10 ρυθμίζονται οι εξουσίες του δικαστηρίου όταν διαπιστώνει, κατά την άσκηση της αρμοδιότητάς του, την τέλεση παρανόμων πράξεων ή παραλείψεων οργάνων της διοίκησης.

Κεφάλαιο 2

ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΑΡΧΕΣ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό διατυπώνονται οι "θεμελιώδεις δικονομικές αρχές", η διατύπωση των οποίων δεν αφίσταται ουσιωδώς από το ισχύον ήδη δίκαιο.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 11

Στο άρθρο 11 τίθεται η αρχή της ισότητας των διαδίκων ως θεμελιώδης αρχή στη δίκη ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Επί του άρθρου 12

Στο άρθρο 12 τίθεται η αρχή της αυτεπάγγελτης εξουσίας του δικαστηρίου να μεριμνά για την πρόοδο της δίκης.

Επί του άρθρου 13

Στο άρθρο 13 αποτυπώνεται η αρχή του αυτεπάγγελτου ελέγχου από το δικαστήριο των διαδικαστικών προϋποθέσεων της δίκης.

Επί του άρθρου 14

Στο άρθρο 14 με τη ρύθμιση των συνεπειών της ερημοδικίας, αποτυπώνεται η αρχή του δημοσίου χαρακτήρα της δίκης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Επί του άρθρου 15

Στο άρθρο 15 θεσπίζεται ερμηνευτικός κανόνας στη βάση των αρχών της δίκαιης δίκης.

Επί του άρθρου 16

Στο άρθρο 16 αποτυπώνεται ο κανόνας της υποχρεωτικής έγγραφης προδικασίας.

Επί του άρθρου 17

Στο άρθρο 17 ρυθμίζεται η δυνατότητα του δικαστηρίου και των διαδικών να κάνουν χρήση των ηλεκτρονικών μέσων για τη διεξαγωγή των δικών.

Επί του άρθρου 18

Στο άρθρο 18 αποτυπώνεται η αρχή της δημοσιότητας των συνεδριάσεων του δικαστηρίου, ρυθμίζεται η δυνατότητα εξαιρέσεων από αυτήν και, τέλος τονίζεται η υποχρέωση του δικαστηρίου να μεριμνά για την προστασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων.

Επί του άρθρου 19

Στο άρθρο 19 αποτυπώνονται η αρχή της μυστικότητας των διασκέψεων του δικαστηρίου και η υποχρέωση τήρησης από τους συμμετέχοντες σε αυτές του καθήκοντος της εχεμύθειας.

Επί του άρθρου 20

Το άρθρο 20 αναφέρεται στη βασική υποχρέωση των διαδικών, των εκπροσώπων και των πληρεξουσίων τους για την καλόπιστη διεξαγωγή της δίκης και στις συνέπειες παραβίασης της αρχής αυτής.

Κεφάλαιο 3

ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΟΛΗΨΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνονται διατάξεις που αφορούν στον αποκλεισμό, την αποχή και την εξαίρεση των δικαστικών λειτουργών και υπαλλήλων. Με τις διατάξεις του κεφαλαίου αυτού διακρίνονται σαφώς οι λόγοι αποκλεισμού δικαστικού λειτουργού –που είναι απολύτως συγκεκριμένοι- από τους λόγους εξαίρεσης αυτού– που ταυτίζονται με τη σχετική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) περί αντικειμενικής και υποκειμενικής αμεροληψίας– ενώ παράλληλα δίδεται στον δικαστικό λειτουργό η ευχέρεια, όπου έχει συνειδησιακό πρόβλημα ή απλώς αμφιβολίες περί του πρακτέου, να ζητήσει την απαλλαγή του. Συγχρόνως λαμβάνεται μέριμνα για την αποτροπή καταστρατήγησης των διατάξεων αυτών εκ μέρους των διαδικών με σκοπό την ταχεία εκδίκαση των υποθέσεων και την απονομή της δικαιοσύνης.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 21

Στο άρθρο 21 καταγράφονται οι λόγοι αποκλεισμού και απαλλαγής των δικαστικών λειτουργών.

Επί του άρθρου 22

Στο άρθρο 22 διαγράφεται η διαδικασία αποκλεισμού ή απαλλαγής δικαστικού λειτουργού, η οποία διαφοροποιείται από τη διαδικασία εξαίρεσης.

Επί του άρθρου 23

Στο άρθρο 23 ρυθμίζεται η υποβολή αίτησης εξαίρεσης εκ μέρους των διαδικών.

Επί του άρθρου 24

Στο άρθρο 24 ρυθμίζεται το ζήτημα του χρόνου και της διαδικασίας υποβολής και εξέτασης της αίτησης και επιπλέον το ειδικότερο ζήτημα της υποβολής αίτησης για την εξαίρεση ολόκληρου του δικαστηρίου.

Επί του άρθρου 25

Στο άρθρο 25 ορίζονται οι συνέπειες της αποδοχής ή απόρριψης της αίτησης εξαίρεσης.

Επί του άρθρου 26

Στο άρθρο 26 ρυθμίζεται το ζήτημα του αποκλεισμού και της εξαίρεσης των υπαλλήλων της γραμματείας με παραπομπή στις διατάξεις των προηγούμενων άρθρων.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ**ΟΙ ΔΙΑΔΙΚΟΙ****Κεφάλαιο 4
ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΔΙΑΔΙΚΟΥ****A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ**

Στο κεφάλαιο αυτό διευρύνεται, σε σχέση με τη σήμερα ισχύουσα ρύθμιση του άρθρου 8 του π.δ. 1225/1981, ο κύκλος εκείνων που θα μπορούσαν να καταστούν υποκείμενα της δίκης, με την απονομή, κατά το πρότυπο των άρθρων 23 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και 62 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, της ικανότητας διαδίκου όχι μόνο σε φυσικά και νομικά πρόσωπα (άρθρο 27), αλλά και σε οντότητες χωρίς νομική προσωπικότητα (άρθρο 28).

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ**Επί του άρθρου 27**

Στο άρθρο 27 ρυθμίζεται η ικανότητα διαδίκου των φυσικών και νομικών προσώπων.

Επί του άρθρου 28

Στο άρθρο 28 ρυθμίζεται η ικανότητα διαδίκου των οντοτήτων χωρίς νομική προσωπικότητα.

**Κεφάλαιο 5
ΔΙΚΑΝΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ****A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ**

Στο κεφάλαιο αυτό υιοθετούνται ρυθμίσεις όμοιες με εκείνες των άρθρων 24-26 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρα 29-31 και 33) και συμπληρώνονται με την εισαγωγή, όπως στα άρθρα

64 και 65 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, ερμηνευτικών κανόνων για την άρση οποιασδήποτε αβεβαιότητας θα μπορούσε να ανακύψει όσον αφορά στην έκταση της ικανότητας προς ενέργεια και, συναφώς, το κύρος των πράξεων που ενεργήθηκαν από τον αντιπρόσωπο του ανίκανου διαδίκου ή το όργανο του νομικού προσώπου (άρθρο 32).

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 29

Στο άρθρο 29 ρυθμίζεται η δικανική ικανότητα των φυσικών προσώπων.

Επί του άρθρου 30

Στο άρθρο 30 ρυθμίζεται η δικανική ικανότητα των νομικών προσώπων.

Επί του άρθρου 31

Στο άρθρο 31 ρυθμίζεται η εκπροσώπηση των διαδίκων χωρίς νομική προσωπικότητα.

Επί του άρθρου 32

Στο άρθρο 32 ρυθμίζεται η ανάγκη ύπαρξης γενικής ή ειδικής εξουσιοδότησης για τη διεξαγωγή της δίκης.

Επί του άρθρου 33

Στο άρθρο 33 ρυθμίζεται η νομιμοποίηση των νόμιμων αντιπροσώπων και εκπροσώπων των διαδίκων.

Κεφάλαιο 6 ΔΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό καθιερώνεται, όπως και στα άρθρα 27-32 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, ο κανόνας της διενέργειας των διαδικαστικών πράξεων αποκλειστικά μέσω δικαστικών πληρεξουσίων και ρυθμίζονται τα της νομιμοποίησής τους (άρθρα 34-39), χωρίς να επαναλαμβάνεται η προβληματική, από την άποψη της προσήκουσας υποστήριξης των υποθέσεων, παρέκκλιση ως προς την υπογραφή του εισαγωγικού δικογράφου που προβλέπει η σήμερα ισχύουσα διάταξη του δεύτερου εδαφίου της παρ. 2 του άρθρου 16 του π.δ. 1225/1981. Ως μόνη εξαίρεση δε από τον ως άνω κανόνα προβλέπεται πλέον, κατ' αναλογία με τη ρύθμιση της περ. α' της παρ. 2 του άρθρου 27 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, η διενέργεια των διαδικαστικών πράξεων από τον ίδιο το διάδικο, κατά την εκδίκαση μικρού χρηματικού αντικειμένου αγωγών σε υποθέσεις που μέχρι τώρα υπάγονταν στο Κλιμάκιο, ενώπιον του οποίου, άλλωστε, ούτε μέχρι τώρα απαιτείτο η παράσταση δικηγόρου (άρθρο 34 παρ. 2).

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 34

Στο άρθρο 34 ρυθμίζεται το ζήτημα της διενέργειας διαδικαστικών πράξεων από τους διαδίκους, τους νομίμους αντιπρόσωπους και εκπρόσωπούς τους διά των δικαστικών πληρεξουσίων τους με εξαίρεση, τις υποθέσεις αγωγών για καθυστερούμενες συντάξεις, όταν το σύνολο του ποσού που είναι αντικείμενο της διαφοράς δεν υπερβαίνει τα χίλια πεντακόσια (1.500) ευρώ.

Επί του άρθρου 35

Στο άρθρο 35 ρυθμίζεται το ζήτημα των δικαστικών πληρεξουσίων του Δημοσίου και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.

Επί του άρθρου 36

Στο άρθρο 36 ρυθμίζεται το ζήτημα των δικαστικών πληρεξουσίων των λοιπών διαδίκων.

Επί του άρθρου 37

Στο άρθρο 37 ρυθμίζεται το ζήτημα της έκτασης, διάρκειας και λήξης της πληρεξουσιότητας.

Επί του άρθρου 38

Στο άρθρο 38 ρυθμίζεται το ζήτημα της παύσης δικαστικής πληρεξουσιότητας.

Επί του άρθρου 39

Στο άρθρο 39 ρυθμίζεται το ζήτημα της νομιμοποίησης των δικαστικών πληρεξουσίων.

Κεφάλαιο 7 Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό υιοθετούνται οι ρυθμίσεις των άρθρων 112-114 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας για τη διάκριση κύριας (άρθρο 40) και πρόσθετης παρέμβασης (άρθρο 41) και τη διαδικασία άσκησής τους (άρθρο 42), ενώ, περαιτέρω, διευκρινίζεται ότι με την περιορισμένη εξαίρεση της περίπτωσης που ανακύπτει ζήτημα συνταγματικότητας της εφαρμοστέας διάταξης (άρθρο 178), παρέμβαση στην αναιρετική δίκη δεν επιτρέπεται (άρθρο 43).

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 40

Στο άρθρο 40 προβλέπονται οι προϋποθέσεις άσκησης κύριας παρέμβασης.

Επί του άρθρου 41

Στο άρθρο 41 προβλέπονται οι προϋποθέσεις άσκησης πρόσθετης παρέμβασης.

Επί του άρθρου 42

Στο άρθρο 42 ρυθμίζεται η άσκηση της παρέμβασης.

Επί του άρθρου 43

Στο άρθρο 43 θεσπίζεται το ανεπίτρεπτο της παρέμβασης σε δίκη ενώπιον της Ολομέλειας με εξαίρεση τις ειδικώς προβλεπόμενες περιπτώσεις.

Επί του άρθρου 44

Στο άρθρο 44 ρυθμίζεται η άσκηση της παρέμβασης στη δίκη επί ανακοπής εκτέλεσης.

Κεφάλαιο 8 Η ΟΜΟΔΙΚΙΑ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό ενσωματώνονται, χωρίς ουσιαστικές αλλαγές, οι διατάξεις των άρθρων 115-121 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας για την έννοια και τη διαφορετική μεταχείριση αναγκαστικής (άρθρα 45-48 και 49 παρ. 1) και δυνητικής ομοδικίας (άρθρο 50), ενώ, ειδικώς για την άσκηση αίτησης αναίρεσης από ή κατά των αναγκαστικώς ομοδίκων, για την οποία δεν προνοεί ο Κώδικας αυτός, υιοθετούνται οι αντίστοιχες ρυθμίσεις των άρθρων 76 παρ. 4 και 558 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (άρθρο 49 παρ. 2 και 3). Περαιτέρω, καθορίζεται ο τρόπος χωρισμού, σε περίπτωση μη συνδρομής των προϋποθέσεων της ομοδικίας, κατά τη δόκιμη λύση της υπ' αρ. 4/2004 απόφασης της Ολομέλειας (σε συμβούλιο) του Συμβουλίου της Επικρατείας (άρθρο 51).

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 45

Στο άρθρο 45 ρυθμίζεται το ζήτημα της αναγκαστικής ομοδικίας.

Επί του άρθρου 46

Στο άρθρο 46 ρυθμίζεται το ζήτημα της προσεπίκλησης των αναγκαστικώς ομοδίκων.

Επί του άρθρου 47

Στο άρθρο 47 ρυθμίζεται το ζήτημα της συμμετοχής στη δίκη των αναγκαστικώς ομοδίκων.

Επί του άρθρου 48

Στο άρθρο 48 ρυθμίζεται το ζήτημα της μη συμμετοχής στη δίκη των αναγκαστικώς ομοδίκων.

Επί του άρθρου 49

Στο άρθρο 49 ρυθμίζεται το ζήτημα της άσκησης των ενδίκων μέσων σε περίπτωση αναγκαστικής ομοδικίας.

Επί του άρθρου 50

Στο άρθρο 50 ρυθμίζεται το ζήτημα της δυνητικής ομοδικίας.

Επί του άρθρου 51

Στο άρθρο 51 ρυθμίζεται το ζήτημα του χωρισμού του ενδίκου βοηθήματος σε περίπτωση μη συνδρομής των προϋποθέσεων της ομοδικίας.

Κεφάλαιο 9 ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό εισάγονται ρυθμίσεις αναφορικά με την επιρροή συμβάντων στην εξέλιξη της δίκης.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 52

Στο άρθρο 52 ενσωματώνονται οι ρυθμίσεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 140 παρ. 1 και 7) ως προς τους λόγους και τον χρόνο διακοπής της δίκης.

Επί του άρθρου 53

Στο άρθρο 53 ενσωματώνονται οι ρυθμίσεις του π.δ. 1225/1981 (άρθρο 75) και του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 140 παρ. 2-6) σχετικά με τον χρόνο επέλευσης και τα αποτελέσματα της διακοπής της δίκης.

Επί του άρθρου 54

Στο άρθρο 54 ενσωματώνονται χωρίς ουσιαστικές αλλαγές οι ρυθμίσεις του π.δ. 1225/1981 (άρθρο 76) και του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 14) σχετικά με την επανάληψη της διακοπείσας δίκης, εμπλουτισμένες ως προς ορισμένα σημεία. Στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 αποτυπώνεται η υφιστάμενη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου για την κλήτευση όλων των προσώπων που έχουν δικαίωμα επανάληψης της δίκης (βλ. ενδεικτικά ΕΛΣ ΙΙΙ Τμ. 1064/2004, ΙΙ Τμ. 1717/2004), θεσπίζοντας περαιτέρω την προϋπόθεση ότι η διεύθυνσή τους πρέπει, πάντως, να είναι γνωστή στο δικαστήριο. Στη δε παρ. 6 προβλέπεται καταχρηστική προθεσμία τριών ετών από την κατάργηση της δίκης για εκείνον που είχε δικαίωμα συνέχισης της δίκης και δεν κλητεύθηκε νόμιμα για να συμμετάσχει σε αυτήν. Στην τελευταία περίπτωση, σκοπός είναι, αφενός η προστασία του δικαιώματος του διαδόχου του αρχικού διαδίκου που ενδιαφέρεται να συνεχίσει τη δίκη, αφετέρου η οριστική περαίωση της δικαστικής διαμάχης σε έναν εύλογο χρόνο.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ ΟΙ ΠΡΑΞΕΙΣ

Κεφάλαιο 10 ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΒΟΗΘΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θεσπίζονται γενικές ρυθμίσεις αναφορικά με την άσκηση ενδίκων βοηθημάτων και μέσων στο Ελεγκτικό Συνέδριο.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 55

Στο άρθρο 55 ενσωματώνονται χωρίς ουσιαστικές αλλαγές οι ρυθμίσεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 126) σχετικά με τον τρόπο άσκησης των ενδίκων βοηθημάτων και μέσων.

Επί του άρθρου 56

Στο άρθρο 56 ενσωματώνονται οι διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 122 παρ. 1-3 και 5-6) για τη συνάφεια, προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της δίκης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου και τον ρόλο του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας σε αυτήν.

Επί του άρθρου 57

Στο άρθρο 57 ενσωματώνονται οι διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 124) για την αντικειμενική σώρευση ενδίκων βοηθημάτων και μέσων.

Επί του άρθρου 58

Στο άρθρο 58 τροποποιείται το ισχύον άρθρο 72 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο. Η νέα διάταξη υιοθετεί τη γενική αναφορά στα ένδικα βοηθήματα και μέσα χωρίς να τα απαριθμεί ένα προς ένα, η αρχικά εξάμηνη προθεσμία γίνεται τετράμηνη και τέλος, σε εναρμόνιση με το όλο το πνεύμα του ενιαίου κειμένου της Δικονομίας, το αφετηριακό γεγονός για την υποβολή του αποδεικτικού στον φάκελο είναι πλέον η συζήτηση της υπόθεσης και όχι η περιέλευση του δικογράφου στο Δικαστήριο.

Κεφάλαιο 11 **ΤΑ ΔΙΚΟΓΡΑΦΑ**

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό τίθενται οι ρυθμίσεις για τη σύνταξη και το αναγκαίο περιεχόμενο των δικογράφων και υπομνημάτων, καθώς και το αποτέλεσμα τυχόν ελλείψεών τους. Ειδικότερα:

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ**Επί του άρθρου 59**

Στο άρθρο 59 ενσωματώνονται οι ρυθμίσεις του π.δ. 1225/1981 (άρθρο 31) σε συνδυασμό με τις ρυθμίσεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (άρθρο 118) για την αναγραφή του αριθμού φορολογικού μητρώου του διαδίκου και του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρα 45 και 46) σχετικά με τα στοιχεία των δικογράφων και τις συνέπειες από ελλείψεις σε αυτά. Η παρ. 4 του εν λόγω άρθρου, που αφορά στον Γενικό Επίτροπο Επικρατείας, διευρύνει τη ρύθμιση του π.δ. 1225/1981 (άρθρο 47 παρ. 1) και καταλαμβάνει όλα τα δικόγραφα που κατατίθενται από αυτόν. Εντάσσεται δε στο πλέγμα των διατάξεων που προσδιορίζουν τον ρόλο του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας [βλ. ανωτέρω υπό Β. 6. (ιθ)].

Επί του άρθρου 60

Στο άρθρο 60 αυτονομείται σε χωριστό άρθρο και εμπλουτίζεται η ρύθμιση του π.δ. 1225/1981 (άρθρο 31 παρ. 2), σχετικά με τη μεταβολή της δηλωθείσας στο δικόγραφο διεύθυνσης και με την

προσθήκη της επίδοσης της εν λόγω μεταβολής και στους λοιπούς διαδίκους, όπως προβλέπεται και στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (άρθρο 119 παρ. 3).

Επί του άρθρου 61

Στο άρθρο 61 ρυθμίζεται όπως και με το π.δ. 1225/1981 (άρθρο 24) το ζήτημα της ευπρεπούς διατύπωσης των δικογράφων.

Επί του άρθρου 62

Στο άρθρο 62 με εξαίρεση τον χρόνο κατάθεσης υπομνήματος, που ορίζεται σε πέντε εργάσιμες ημέρες μετά τη συζήτηση, ενσωματώνονται χωρίς ουσιώδεις μεταβολές οι ρυθμίσεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 138). Ως προς την παρ. 2, διατηρείται η δυνατότητα του προέδρου να χορηγήσει επιπλέον προθεσμία, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του π.δ. 1225/1981 (άρθρο 29 παρ. 2 εδάφιο δεύτερο).

Επί του άρθρου 63

Στο άρθρο 63 επαναλαμβάνονται οι ρυθμίσεις του π.δ.1225/1981 (άρθρο 58 παρ. 3) εμπλουτισμένες κατά περιεχόμενο, με την πρόβλεψη γνωστοποίησης και των δικογράφων προσθέτων λόγων, καθώς και της πρόβλεψης για αναβολή της υπόθεσης, εφόσον ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας δεν έχει λάβει εγκαίρως γνώση των αναφερόμενων στο άρθρο δικογράφων. Σκοπός είναι να διασφαλιστεί η αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων του από τον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας, προκειμένου να επιτελέσει τον ρόλο του ως εγγυητή του δημοσίου συμφέροντος και της τήρησης των αρχών του κράτους δικαίου.

Κεφάλαιο 12

ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θεσπίζονται, κατά τα ήδη ισχύοντα, ο τρόπος σύνταξης και το περιεχόμενο των εκθέσεων, τις οποίες έχει την υποχρέωση να συντάσσει, σε κάθε περίπτωση, το αρμόδιο όργανο, για τις διαδικαστικές πράξεις που διενεργεί.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 64

Στο άρθρο 64 ενσωματώνονται οι ισχύουσες διατάξεις του π.δ. 1225/1981 (άρθρο 30 παρ. 1 και 2) ως προς τη σύνταξη των εκθέσεων.

Επί του άρθρου 65

Στο άρθρο 65 ενσωματώνονται οι ισχύουσες διατάξεις του π.δ. 1225/1981 (άρθρο 30 παρ. 2 και 3) ως προς τα απαραίτητα στοιχεία των εκθέσεων σε συνδυασμό με τη ρύθμιση του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 44 παρ. 4 και 5), σύμφωνα με την οποία αν ο τόπος ή ο χρόνος σύνταξης της έκθεσης διαφέρει από εκείνον της διενέργειας της πράξης, γίνεται γι' αυτό μνεία στην έκθεση ενώ πρέπει να μνημονεύεται η τυχόν άρνηση ή αδυναμία υπογραφής της έκθεσης.

Κεφάλαιο 13 ΟΙ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ

Α. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό επαναλαμβάνονται κατά κανόνα οι ρυθμίσεις των άρθρων 32-44 του π.δ. 1225/1981 περί επιδόσεων, υπό τις εξής επισημάνσεις.

Β. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 66

Στο άρθρο 66 επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 32 του π.δ. 1225/1981, με τη διαφοροποίηση ότι στις περιπτώσεις που είναι άγνωστη η διεύθυνση του διαδικού, οι επιδόσεις μπορούν να γίνονται πλέον στη γραμματεία του οικείου σχηματισμού του δικαστηρίου και όχι στον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας.

Επί του άρθρου 67

Στο άρθρο 67 καθορίζονται τα αρμόδια όργανα για τη διενέργεια των επιδόσεων.

Επί του άρθρου 68

Στο άρθρο 68 απαλείφεται η αδόκιμη διατύπωση της παρ. 3 του άρθρου 34 του π.δ. 1225/1981 περί ατόμων «πνευματικώς ασθενών», αφού και οι περιπτώσεις αυτές εντάσσονται εννοιολογικά στην επίδοση προς το νόμιμο αντιπρόσωπο, ενώ, περαιτέρω, με την παρ. 2 επιλύονται ζητήματα ακυροτήτων, όταν επί συλλογικής εκπροσώπησης δεν διενεργούνται επιδόσεις σε έναν από τους περισσότερους νομίμους αντιπροσώπους νομικού προσώπου.

Επί του άρθρου 69

Στο άρθρο 69 ρυθμίζεται το ζήτημα του τόπου επίδοσης και της άρνησης παραλαβής του επιδοτέου έγγραφου.

Επί του άρθρου 70

Στο άρθρο 70 ρυθμίζεται το ζήτημα του χρόνου επίδοσης.

Επί του άρθρου 71

Στο άρθρο 71 ρυθμίζεται το ζήτημα του τρόπου επίδοσης στον νόμιμο αντιπρόσωπο περισσότερων ανίκανων προσώπων και στον αντίκλητο ή κοινό δικαστικό πληρεξούσιο περισσότερων διαδικών. Ειδικότερα, στο άρθρο 71 παρ. 2 αναδιατυπώθηκε η παράγραφος 2 του άρθρου 37 του π.δ. 1225/1981, καθόσον με την τελευταία πολλαπλασιάζονταν οι επιδόσεις στον αντίκλητο περισσότερων διαδικών, χωρίς να συντρέχει ουσιαστικός λόγος για την προστασία τους.

Επί του άρθρου 72

Στο άρθρο 72 ρυθμίζεται το ζήτημα της επίδοσης στην κατοικία. Ειδικότερα, στο άρθρο 72 παρ. 4 επαναλαμβάνονται οι ρυθμίσεις των άρθρων 55 παρ. 2 και 128 παρ. 4 περ. α' του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, αντίστοιχα, για την προστασία του απορρήτου της επίδοσης κατά τη θυροκόλληση του επιδοτέου εγγράφου.

Επί του άρθρου 73

Στο άρθρο 73 περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για την επίδοση στον χώρο εργασίας.

Επί του άρθρου 74

Στο άρθρο 74 περιλαμβάνονται οι αναγκαίες διατάξεις για την επίδοση σε ειδικές περιπτώσεις (σε αξιωματικούς, υπαξιωματικούς, σπλίτες ή όργανα των Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας, υπηρετούντες στην υπηρεσία φάρων και φανών, ναυτικούς, νοσηλευόμενους και κρατούμενους).

Επί του άρθρου 75

Στο άρθρο 75 εισάγεται νέα ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία τα πρόσωπα στα οποία παραδίδεται το επιδοτέο έγγραφο (διοικητής μονάδας, διευθυντής νοσοκομείου ή φυλακής κ.λπ.) οφείλουν να παραδώσουν το επιδοτέο έγγραφο με έγγραφη απόδειξη, την οποία υποχρεούνται να διαβιβάσουν στη γραμματεία του δικαστηρίου.

Επί του άρθρου 76

Στο άρθρο 76 τίθεται η επιφύλαξη εφαρμογής διεθνών συμβάσεων, κατ' αντιστοιχία προς την υφιστάμενη νομολογία των διοικητικών δικαστηρίων (π.χ. ΔΕΦΑΘ 753/2013) που δέχεται, ως προς ορισμένες περιπτώσεις, την εφαρμογή της Σύμβασης της Χάγης για τις εμπορικές και αστικές υποθέσεις (ν. 1334/1983).

Επί του άρθρου 77

Στο άρθρο 77, επί προσώπων αγνώστου διαμονής, επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 54 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, σχετικά με την επίδοση στον δήμαρχο της αρχής που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη και όχι κατ' ανάγκην στον Δήμαρχο Αθηναίων.

Επί του άρθρου 78

Στο άρθρο 78 ρυθμίζεται το ζήτημα της άρνησης παραλαβής. Ειδικότερα, στο άρθρο 78 παρ. 2 τροποποιείται η αλυσιτελής διαδικασία του άρθρου 42 παρ. 2 του π.δ. 1225/1981 περί παράδοσης του επιδοτέου εγγράφου στον εισαγγελέα πρωτοδικών της οικείας περιφέρειας στις περιπτώσεις άρνησης παραλαβής από τα πρόσωπα των άρθρων 74, 76 και 77 και προβλέπεται πλέον τόσο η θυροκόλληση, σύμφωνα και με τα αντιστοίχως οριζόμενα στο άρθρο 55 παρ. 1 περ. β' του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, όσο και η ταχυδρομική αποστολή με συστημένη επιστολή.

Επί του άρθρου 79

Στο άρθρο 79 εισάγονται ρυθμίσεις για την έκθεση επίδοσης.

Επί του άρθρου 80

Στο άρθρο 80 ρυθμίζονται τα ζητήματα του υποχρεωτικού διορισμού αντικλήτου, των επιδόσεων προς αυτόν και της παύσης της ιδιότητάς του.

Κεφάλαιο 14**Η ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ**

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Οι διατάξεις του παρόντος κεφαλαίου διαρρυθμίζουν τα ειδικότερα με την παραίτηση από ένδικο μέσο ή ένδικο βοήθημα στο Ελεγκτικό Συνέδριο (τρόπος υποβολής, έννομες συνέπειες).

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ**Επί του άρθρου 81**

Στο άρθρο 81 ενσωματώνονται χωρίς ουσιώδεις μεταβολές οι ρυθμίσεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 143 παρ. 1-2) για την υποβολή παραίτησης, προκειμένου να διευκολύνεται ο πρόωρος τερματισμός της δίκης με πρωτοβουλία του διαδίκου, χωρίς ο δικαστής να αποφανθεί επί του αντικειμένου της διαφοράς [βλ. ανωτέρω υπό Β. 6 (β)]. Η παράγραφος 3, προσαρμοσμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της δίκης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου και τον ρόλο του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας σε αυτήν [βλ. ανωτέρω υπό Β. 6 (ιη)], προβλέπει για πρώτη φορά τη δυνατότητα του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας να αποσύρει την υποστήριξη ενδίκου βοηθήματος ή μέσου που άσκησε, καθώς και τη δυνατότητα του υπέρ ου το ένδικο βοήθημα να ζητήσει τη συνέχιση της δίκης.

Επί του άρθρου 82

Στο άρθρο 82 ενσωματώνονται οι ρυθμίσεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 143 παρ. 3 και 4) για τις προϋποθέσεις υποβολής παραίτησης εγκύρως.

Επί του άρθρου 83

Στο άρθρο 83 ενσωματώνονται, χωρίς ουσιαστικές αλλαγές, οι ρυθμίσεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 143 παρ. 6 και 8).

Κεφάλαιο 15
ΟΙ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΘΕΣΜΙΕΣ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Με τις διατάξεις του κεφαλαίου 15 ρυθμίζονται γενικά ζητήματα των δικονομικών προθεσμιών. Τα άρθρα 84 και 85 επαναλαμβάνουν τις ρυθμίσεις του άρθρου 45 του π.δ. 1225/1981, τις οποίες συμπληρώνουν ως προς τα ζητήματα της διακοπής των προθεσμιών, της άσκησης των ενδίκων βοηθημάτων και μέσων και τροποποιούν και συμπληρώνουν ως προς την αναστολή των προθεσμιών.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ**Επί του άρθρου 84**

Στο άρθρο 84 ρυθμίζεται το ζήτημα της εκκίνησης και του υπολογισμού των προθεσμιών και του ανατρεπτικού χαρακτήρα τους.

Επί του άρθρου 85

Στο άρθρο 85 ρυθμίζεται το ζήτημα της διακοπής και αναστολής των προθεσμιών και της εκκίνησης νέας προθεσμίας σε περίπτωση διακοπής της δίκης.

Κεφάλαιο 16 **ΟΙ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΑΚΥΡΟΤΗΤΕΣ**

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στις «δικονομικές ακυρότητες». Με τις διατάξεις αυτές υιοθετήθηκαν οι συναφείς ρυθμίσεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 62), που είναι σύμφωνες με το ανακριτικό σύστημα που διέπει τη δίκη ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 86

Στο άρθρο 86 ρυθμίζονται, αφενός οι περιπτώσεις αυτεπάγγελτης απαγγελίας της ακυρότητας από το δικαστήριο και αφετέρου η απαγγελία αυτής ύστερα από πρόταση του διαδίκου και εφόσον αποδειχθεί ότι η συγκεκριμένη παράβαση προκάλεσε σε αυτόν δικονομική βλάβη.

Επί του άρθρου 87

Στο άρθρο 87 τίθενται εύλογοι περιορισμοί ως προς τη δυνατότητα πρότασης της ακυρότητας, που αποσκοπούν στην ασφάλη και ταχεία εξέλιξη της διαδικασίας. Παρόμοιοι περιορισμοί προβλέπονται και στο άρθρο 46 παρ. 2 και 3 του π.δ. 1225/1981 καθώς και στις λοιπές δικονομίες (βλ. άρθρα 62 παρ. 3 Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και 161 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας). Επίσης με την ίδια διάταξη ρυθμίζονται οι συνέπειες της απαγγελίας, με δικαστική απόφαση, της ακυρότητας διαδικαστικής πράξης.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ **Η ΠΡΟΔΙΚΑΣΙΑ**

Κεφάλαιο 17 **ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΕΥΛΟΓΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΕΚΔΙΚΑΣΗΣ**

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θεσμοθετούνται οι διαδικασίες για την ταχεία απονομή της δικαιοσύνης και την αντιμετώπιση της υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της δίκης. Με τις ρυθμίσεις αυτές επιδιώκεται η εναρμόνιση με τα κριθέντα από το ΕΔΔΑ ως προς την εύλογη διάρκεια της δίκης.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 88

Στο άρθρο 88 θεσπίζεται η υποχρέωση του πρόεδρου του δικαστηρίου να παρακολουθεί τη ροή των εισερχομένων και εκκρεμουσών υποθέσεων, ώστε να ενεργεί προς διασφάλιση της εκδίκασής τους σε εύλογο χρόνο.

Επί του άρθρου 89

Στο άρθρο 89 θεσπίζεται η δυνατότητα του πρόεδρου του δικαστηρίου να ορίζει εισηγητή δικαστή, προκειμένου να επιμεληθεί για την πληρότητα του διοικητικού φάκελου της υπόθεσης και τη σύνταξη έκθεσης πριν από τη δικάσιμο.

Επί του άρθρου 90

Στο άρθρο 90 θεσμοθετούνται διαδικασίες (εργαλεία) για τη διασφάλιση της εκδίκασης των υποθέσεων εντός ευλόγου χρόνου.

Επί του άρθρου 91

Στο άρθρο 91 θεσπίζεται η δυνατότητα του δικαστηρίου να εισάγει σε συμβούλιο υποθέσεις προφανώς απαράδεκτες ή προφανώς αβάσιμες, καθώς και προφανώς βάσιμες αιτήσεις δικαστικής προστασίας καθώς και η δυνατότητα των διαδίκων να ζητήσουν, μετά από την έκδοση της σχετικής απόφασης, τη συζήτηση της υπόθεσής τους στο ακροατήριο.

Επί του άρθρου 92

Στο άρθρο 92 ρυθμίζονται τα ζητήματα της συνεκδίκασης και του χωρισμού των δικογράφων για την ταχύτερη εκδίκαση των υποθέσεων.

Επί του άρθρου 93

Στο άρθρο 93 θεσπίζεται η δυνατότητα του δικαστηρίου να εκδικάζει, με τη συναίνεση των διαδίκων, αγωγές σε συμβούλιο, καθώς και η δυνατότητα των τελευταίων να ζητήσουν, μετά την έκδοση της απόφασης, τη συζήτηση της υπόθεσής τους στο ακροατήριο.

Κεφάλαιο 18

ΠΑΡΟΧΗ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό υιοθετούνται οι ρυθμίσεις των άρθρων 200-210 και 228 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και θεσπίζεται πλήρες σύστημα παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας με την ευέλικτη διαδικασία της εκδίκασης σε συμβούλιο, το οποίο περιλαμβάνει, εκτός από την αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης (άρθρα 94-101) ή δικαστικής απόφασης (άρθρο 102), και την προσωρινή ρύθμιση κατάστασης, λαμβάνεται δε ειδική πρόνοια, ώστε η τελευταία να ανταποκρίνεται στο όλως ιδιαίτερο διακύβευμα των υποθέσεων στις οποίες η διοίκηση δεν έχει προβεί στην απονομή σύνταξης (άρθρο 104). Νέες, από την άλλη πλευρά, είναι οι διατάξεις του άρθρου 105, με τις οποίες καθιερώνεται η δυνατότητα του δικαστηρίου να διατάξει ασφαλιστικά μέτρα που, χωρίς να παραβιάζουν υπέρμετρα τα συμφέροντα εκείνου κατά του οποίου έχει ασκηθεί αίτηση καταλογισμού, διασφαλίζουν, συγχρόνως, την ικανοποίηση της δημόσιας αξίωσης, αν η αίτηση αυτή τελικώς ευδοκιμήσει.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 94

Στο άρθρο 94 θεσπίζονται οι γενικές ρυθμίσεις για την αναστολή εκτέλεσης των προσβαλλόμενων διοικητικών πράξεων.

Επί του άρθρου 95

Στο άρθρο 95 ρυθμίζεται ο αρμόδιος για τη χορήγηση της αναστολής δικαστικός σχηματισμός.

Επί του άρθρου 96

Στο άρθρο 96 θεσπίζονται οι προϋποθέσεις χορήγησης της αναστολής.

Επί του άρθρου 97

Στο άρθρο 97 ρυθμίζεται η προδικασία της αίτησης αναστολής.

Επί του άρθρου 98

Στο άρθρο 98 ρυθμίζεται η κύρια διαδικασία σε συμβούλιο για τη χορήγηση της αναστολής.

Επί του άρθρου 99

Στο άρθρο 99 ρυθμίζεται η χορήγηση προσωρινής διαταγής αναστολής εκτέλεσης.

Επί του άρθρου 100

Στο άρθρο 100 θεσπίζεται η δυνατότητα να διαταχθεί η λήψη εγγυητικών μέτρων για τη χορήγηση της αναστολής.

Επί του άρθρου 101

Στο άρθρο 101 διαμορφώνεται ενιαία διαδικασία προσωρινής προστασίας ως προς τις διαφορές από τη διοικητική εκτέλεση, κατ' αντιστοιχία προς όσα ισχύουν σύμφωνα με τις διατάξεις της γενικής διαδικασίας ως προς την αναστολή εκτέλεσης. Θεσπίζεται η μη δυνατότητα χορήγησης αναστολής του προγράμματος πλειστηριασμού, ενώ δεν χωρεί αναστολή στις περιπτώσεις της παρ. 3 του άρθρου 142 λόγω της φύσης τους.

Επί του άρθρου 102

Στο άρθρο 102 θεσπίζονται οι γενικές ρυθμίσεις για την αναστολή εκτέλεσης των προσβαλλόμενων δικαστικών αποφάσεων.

Επί του άρθρου 103

Στο άρθρο 103 ρυθμίζεται η αναστολή της διαδικασίας της αναγκαστικής εκτέλεσης καταψηφιστικών αποφάσεων του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που επισπεύδεται σε βάρος του Δημοσίου ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου.

Επί του άρθρου 104

Στο άρθρο 104 θεσπίζονται η δυνατότητα και η διαδικασία προσωρινής ρύθμισης κατάστασης στις διαφορές από τον κανονισμό σύνταξης.

Επί του άρθρου 105

Στο άρθρο 105 θεσπίζονται η δυνατότητα και η διαδικασία λήψης μέτρων διασφάλισης της δημόσιας αξίωσης σε περίπτωση άσκησης αίτησης καταλογισμού από τον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας ή άλλο αρμόδιο κατά νόμο όργανο.

Κεφάλαιο 19**Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΙΜΟΥ****A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ**

Στο κεφάλαιο περιλαμβάνονται οι ρυθμίσεις που αφορούν στην προετοιμασία της δικασίμου.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ**Επί του άρθρου 106**

Στο άρθρο 106 ρυθμίζεται η δυνατότητα πρόσβασης στα στοιχεία της δικογραφίας και λήψης αντιγράφων. Οι διάδικοι και οι δικαιούμενοι να ασκήσουν παρέμβαση δικαιούνται να λαμβάνουν αντίγραφα των εγγράφων που έχουν συνταχθεί επ' ευκαιρία της δίκης και βρίσκονται στη δικογραφία. Δικαιούνται, επίσης, να λαμβάνουν και απλά αντίγραφα των εγγράφων που έχουν συνταχθεί από όργανα δημοσίου φορέα και βρίσκονται, ομοίως, στη δικογραφία, μόνο όμως μετά από έγκριση του προέδρου του δικαστηρίου.

Επί του άρθρου 107

Στο άρθρο 107 ορίζεται ότι ο γραμματέας του δικαστηρίου, μαζί με την κλήση στο ακροατήριο, ενημερώνει τον διάδικο για τις τυπικές ελλείψεις που έχει εντοπίσει στον φάκελο, προκειμένου να τις συμπληρώσει.

Επί του άρθρου 108

Στο άρθρο 108 ρυθμίζεται το ζήτημα της καταχώρισης των υποθέσεων στο πινάκιο, της κλήτευσης των διαδίκων ενώπιον του δικαστηρίου για τη συζήτηση των υποθέσεων και της σύνταξης του εκθέματος συζητημένων υποθέσεων.

Επί του άρθρου 109

Στο άρθρο 109 θεσπίζονται η δυνατότητα και οι προϋποθέσεις επίσπευσης της διαδικασίας εκδίκασης είτε αυτεπαγγέλτως από τον πρόεδρο του δικαστηρίου, είτε με αίτηση διαδίκου.

Επί του άρθρου 110

Στο άρθρο 110 ρυθμίζεται το ζήτημα της κλήτευσης των διαδίκων για τη συζήτηση των υποθέσεων και προβλέπεται προθεσμία τριάντα ημερών για την επίδοση της σχετικής κλήσης σε αυτούς, με δυνατότητα συντόμευσής της με πράξη του προέδρου.

Κεφάλαιο 20

ΤΟ ΕΝΔΙΚΟ ΒΟΗΘΗΜΑ ΤΗΣ ΕΦΕΣΗΣ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό τίθεται το δικονομικό πλαίσιο για την εκδίκαση της έφεσης (προσφυγής ουσίας) που αποτελεί το κύριο ένδικο βοήθημα ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου και αφορά τόσο σε καταλογιστικές όσο και σε συνταξιοδοτικές πράξεις. Οι ρυθμίσεις αυτές αποβλέπουν στην εξασφάλιση στους αιτούντες πλήρους δικαστικής προστασίας σύμφωνα με το περιεχόμενο που δίνει στον όρο αυτό το ΕΔΔΑ.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 111

Στο άρθρο 111 προσδιορίζονται οι προσβαλλόμενες με έφεση πράξεις και παραλείψεις, από τις οποίες δημιουργούνται διαφορές υπαγόμενες στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ορίζονται η έννοια και οι προϋποθέσεις συντέλεσης των παραλείψεων οι οποίες υπόκεινται σε έφεση και εισάγονται ρυθμίσεις σχετικώς με τις συνέπειες από τη μη άσκηση - όπου προβλέπεται - ενδικοφανούς προσφυγής.

Επί του άρθρου 112

Στο άρθρο 112 ρυθμίζονται τα θέματα της ενεργητικής νομιμοποίησης για την άσκηση της έφεσης, καθώς και των παθητικώς νομιμοποιούμενων.

Επί του άρθρου 113

Στο άρθρο 113 τίθεται εξηκονθήμερη προθεσμία για την άσκηση της έφεσης, με εξαίρεση τους διαμένοντες στο εξωτερικό για τους οποίους η προθεσμία είναι ενενήντα (90) ημερών. Ορίζονται περιπτωσιολογικώς τα γεγονότα που αποτελούν, εκάστοτε, την αφετηρία της προθεσμίας αυτής και ρυθμίζεται το θέμα της διακοπής της προθεσμίας αυτής.

Επί του άρθρου 114

Στο άρθρο 114 ορίζεται το περιεχόμενο του δικογράφου της έφεσης.

Επί του άρθρου 115

Στο άρθρο 115 τίθενται οι αναγκαίες ρυθμίσεις για την άσκηση προσθέτων λόγων.

Επί του άρθρου 116

Στο άρθρο 116 ρυθμίζεται η εξουσία του δικαστηρίου κατά την εκδίκαση της έφεσης. Με το άρθρο αυτό ορίζεται ότι το δικαστήριο ελέγχει την προσβαλλόμενη πράξη ή παράλειψη κατά το νόμο και την ουσία. Ο έλεγχος αυτός περιορίζεται κατ' αρχήν από τα όρια της έφεσης, τα οποία και προσδιορίζονται από το σύνολο των λόγων και των αιτημάτων της και κατ' εξαίρεση εκτείνεται στο σύνολο και χωρεί και αυτεπαγγέλτως, προκειμένου να διακριβωθεί αν η πράξη έχει εκδοθεί από αναρμόδιο όργανο, αν συντρέχει παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, αν η πράξη δεν έχει νομικό έρεισμα και αν υπάρχει παραβίαση δεδικασμένου. Τέλος θεσπίζεται η δυνατότητα να ζητηθεί με την έφεση η

επιδίκαση χρηματικής αξίωσης προς αποκατάσταση της ζημίας του εκκαλούντος από την προσβαλλόμενη με την έφεση πράξη ή παράλειψη.

Επί του άρθρου 117

Στο άρθρο 117 θεσπίζεται το απαράδεκτο άσκησης δεύτερης έφεσης και η δυνατότητα μόνο κατ' εξαίρεση άσκησης της σε περίπτωση που η πρώτη έχει απορριφθεί για οποιονδήποτε τυπικό λόγο, εκτός της εκπρόθεσμης άσκησης.

Κεφάλαιο 21

Η ΑΙΤΗΣΗ ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΜΟΥ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Οι εισαγόμενες με τις διατάξεις των άρθρων 118-129 ρυθμίσεις του κεφαλαίου αυτού οριοθετούν το πλαίσιο της άσκησης αίτησης καταλογισμού από τον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας κατά αστικώς υπευθύνων υπαλλήλων και φυσικών προσώπων, τα οποία έχουν υποχρέωση δήλωσης περιουσιακής κατάστασης ("πόθεν έσχες"). Με αυτές καθορίζεται πλέον λεπτομερώς η διαδικασία, με συγκέντρωση όλων των δικονομικών διατάξεων για την αίτηση καταλογισμού στα συγκεκριμένα άρθρα. Προβλέπεται νομοθετικά η επίλυση δικονομικών ζητημάτων, που ανέκυψαν στην πράξη και απασχόλησαν επανειλημμένως τη νομολογία του δικαστηρίου, προσδιορίζονται τα δικαιώματα άμυνας των προσώπων κατά των οποίων στρέφεται η αίτηση καταλογισμού και ενισχύεται η προστασία του δημοσιονομικού συμφέροντος του Κράτους, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου υπέρ των οποίων αυτή ασκείται.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 118

Στο άρθρο 118 προσδιορίζονται το όργανο (κατά γενική αρχή ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας) που ασκεί την αίτηση καταλογισμού ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου, καθώς και κατά ποιων είναι δυνατή η άσκησή της.

Επί του άρθρου 119

Στο άρθρο 119 προσδιορίζεται το ελάχιστο αναγκαίο περιεχόμενο του εισαγωγικού της αίτησης καταλογισμού δικογράφου, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί σταδιακά από τη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Επί του άρθρου 120

Στο άρθρο 120 προσδιορίζεται ποιος δικαιούται να ζητεί από τον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας την άσκηση αίτησης καταλογισμού. Επιλύεται το υφιστάμενο στην πράξη ζήτημα της αποστολής προς αυτόν ασαφών, αόριστων ή ελλιπών ως προς το πραγματικό αιτημάτων, που είτε καθιστούν αδύνατη την άσκηση αίτησης καταλογισμού, είτε ταλανίζουν ασκόπως τον καθ' ου και το δικαστήριο σε περίπτωση άσκησης της, αφήνοντας συγχρόνως απροστάτευτα τα δημοσιονομικά συμφέροντα του υπέρ ου. Επίσης, προβλέπεται ρητά η δυνατότητα του Γενικού Επιτρόπου να ζητεί συμπληρωματικά στοιχεία, προκειμένου να τεκμηριώσει περαιτέρω την αίτηση πριν την εισαγωγή της προς εκδίκαση ενώπιον του δικαστηρίου, πρακτική που υφίσταται άτυπα για πολλά χρόνια.

Επί του άρθρου 121

Στο άρθρο 121 επιλύεται το ζήτημα της υποβολής αιτήσεων καταλογισμού αναφορικά με εκκρεμούσες δίκες ενώπιον δικαστηρίων άλλων δικαιοδοσιών. Προκρίνεται η περάτωση της δίκης ενώπιον αυτών σε επίπεδο τελεσιδικίας πριν από την έναρξη της καταλογιστικής διαδικασίας, προκειμένου να μην υπάρξουν αντιφατικές αποφάσεις. Επισημαίνεται ότι η ρύθμιση του άρθρου 121 αφορά ζημία που «αναδεικνύεται» κατά τη δίκη, ήτοι που δεν είναι εκ των προτέρων εμφανής ή γνωστή, και που δεν μπορούν να υπολογισθούν ούτε να εντοπισθούν με βεβαιότητα, αντιστοίχως, το ύψος και ο υπαίτιος αυτής. Οίκοθεν νοείται ότι για την εφαρμογή αυτής της διάταξης, δεν εγείρεται ζήτημα παραγραφής των εν λόγω αξιώσεων κατά το χρονικό διάστημα που η διάγνωσή τους από τα δικαστήρια άλλων δικαιοδοσιών παραμένει εκκρεμής.

Επί του άρθρου 122

Στο άρθρο 122 προβλέπεται ρητά ότι η άσκηση της αίτησης καταλογισμού διακόπτει την παραγραφή της αξίωσης, προκειμένου να μην παραγράφεται η τελευταία αν για οποιοδήποτε λόγο (π.χ. καθυστέρηση αποστολής αναγκαίων στοιχείων από τη Διοίκηση μετά από προδικαστική απόφαση του δικαστηρίου) καθυστερεί η έκδοση της απόφασης.

Επί του άρθρου 123

Στο άρθρο 123 προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης δεύτερης αίτησης καταλογισμού αν η πρώτη απορριφθεί για τυπικούς λόγους, αλλά συγχρόνως ορίζεται και ότι η άσκησή της ανατρέχει στον χρόνο άσκησης της αρχικής, έτσι ώστε να καθίσταται απολύτως σαφές ότι δεν θα επιβαρύνεται ο καθ' ου με επανέναρξη του χρόνου παραγραφής της αξίωσης.

Επί του άρθρου 124

Στο άρθρο 124 προβλέπεται λεπτομερώς η διαδικασία κατάθεσης και κοινοποίησης της αίτησης με επιμέλεια της Γενικής Επιτροπείας της Επικρατείας, ώστε να θωρακίζονται ο καθ' ου, αλλά και ο υπέρ ου η αίτηση. Προβλέπεται ρητά η υποχρέωση των κατά τόπους αρμόδιων υπηρεσιών του Ελεγκτικού Συνεδρίου και των αστυνομικών αρχών να μεριμνούν για τις κοινοποιήσεις, αποτυπώνοντας πρακτική που εφαρμόζεται άτυπα για πολλά χρόνια.

Επί του άρθρου 125

Στο άρθρο 125 προβλέπεται ρητά η στην πράξη υφιστάμενη τακτική ο καθ' ου να δύναται να ενημερωθεί για τα στοιχεία που υπάρχουν στο φάκελο, ώστε να προετοιμάσει με ευχέρεια την άμυνά του, με παράλληλη μέριμνα όμως να προστατεύονται τα δεδομένα προσωπικής κατάστασης τρίτων.

Επί του άρθρου 126

Στο άρθρο 126, προς επίρρωση του δικαιώματος κάθε προσώπου κατά του οποίου στρέφεται η αίτηση να εκκαθαρίζει με ταχύτητα τις προσωπικές του δικαστικές εκκρεμότητες, προβλέπεται δικαίωμα του τελευταίου να ζητεί από τον πρόεδρο του αρμόδιου Τμήματος την επίσπευση εκδίκασης της υπόθεσής του. Ίδιου περιεχομένου αρμοδιότητα προβλέπεται για τον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας, αφενός στο πλαίσιο της μέριμνας για την επιτάχυνση της δίκης, η οποία διαπνέει ολόκληρο το ενιαίο κείμενο της Δικονομίας, αφετέρου στην κατεύθυνση του θεσμικού ρόλου του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας να αναδεικνύει προς κρίση από το δικαστήριο ζητήματα που σχετίζονται με την προστασία του γενικού συμφέροντος.

Επί του άρθρου 127

Στο άρθρο 127 θεσπίζεται ρητά ως δικονομικό δικαίωμα η υφιστάμενη στην πράξη δυνατότητα του καθ' ου να απευθύνει στο δικαστήριο γραπτά τις «αντιρρήσεις» του για την αίτηση καταλογισμού πριν από τη δίκη (δικόγραφο αντιρρήσεων όπου διαλαμβάνονται οι καθ' έκαστον λόγοι αντίρρησης). Προβλέπεται επίσης ότι για τους λόγους αντίρρησης ενημερώνεται εγκαίρως ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας, προκειμένου να δύναται να τοποθετηθεί επ' αυτών και ενδεχομένως να τους αντικρούσει προς διασφάλιση του γενικού συμφέροντος.

Επί του άρθρου 128

Στο άρθρο 128 προβλέπεται η δικονομική αρμοδιότητα του δικαστηρίου να διατάσσει τη συμπλήρωση των αποδείξεων προς διασφάλιση αφενός των δικαιωμάτων άμυνας του καθ' ου και της διαφάνειας στην αιτιολογημένη απονομή της δικαιοσύνης, αφετέρου της προστασίας των δημοσιονομικών συμφερόντων του υπέρ ου ο καταλογισμός.

Επί του άρθρου 129

Στο άρθρο 129 γίνεται παραπομπή στις εφαρμοστέες διατάξεις και προς αποφυγή ταλαιπωρίας του καθ' ου, αλλά και επιβάρυνσης των δικαστικών σχηματισμών και επιβράδυνσης της απονομής δικαιοσύνης, προβλέπεται η δυνατότητα του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας να αποσύρει την υποστήριξη του από αίτηση καταλογισμού που έχει ήδη ασκήσει. Η δυνατότητα αυτή είναι αναγκαία, καθώς, όπως έχει διαφανεί στην πράξη, πολλές φορές η πάγια νομολογιακή επίλυση ενός νομικού ζητήματος ή η μεταβολή του πραγματικού μιας υπόθεσης (π. χ. εξόφληση από τον καθ' ου του ποσού για το οποίο η αίτηση καταλογισμού) καθιστά την εκδίκαση της αίτησης καταλογισμού περιττή. Επιπλέον, παραπέμπεται ως επικουρικό δικονομικό εργαλείο για την αντιμετώπιση των όποιων άλλων ενδεχομένως ζητημάτων ανακύψουν το δικονομικό πλαίσιο ρύθμισης της έφεσης, το οποίο εξαντλεί τον κατάλογο των δικονομικών ζητημάτων που μέχρι σήμερα έχει αντιμετωπίσει το δικαστήριο.

Κεφάλαιο 22**Η ΑΓΩΓΗ****A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ**

Στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνεται το σύνολο των κανόνων που διέπουν την άσκηση και εκδίκαση της αγωγής στο πλαίσιο διαφορών που υπάγονται στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Στο πλαίσιο αυτό και με γνώμονα τις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της αναγκαιότητας, της απλότητας και της σαφήνειας του περιεχομένου των θεσπιζόμενων κανόνων, καθώς και της αποφυγής αποκλινοσών από τη γενική πολιτική ρυθμίσεων, υιοθετήθηκε κατ' αρχήν, ως εκ της δικονομικής συγγένειας των δύο συστημάτων, το ρυθμιστικό πρότυπο του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, σύστημα που ήδη εφαρμοζόταν, άλλωστε, εν συνόλω, βάσει της σχετικής παραπεμπτικής διάταξης του άρθρου 123 του π.δ. 1225/1981 (Α' 340), όπως αυτό ίσχυε μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3472/2006 (Α' 135). Έγιναν μόνο οι απολύτως αναγκαίες ρυθμιστικές παρεμβάσεις, προκειμένου να διασφαλισθεί η σαφήνεια του οικείου πλαισίου για την αποτελεσματικότερη άσκηση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας κατ' άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 της ΕΣΔΑ.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 130

Στο άρθρο 130 ρυθμίζονται οι όροι της ενεργητικής νομιμοποίησης για την άσκηση αγωγής κατά του Δημοσίου ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, με αντικείμενο την ικανοποίηση χρηματικής αξίωσης που απορρέει από διαφορές υπαγόμενες στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (αγωγές ευθείες, αποζημιωτικές, αδικαιολόγητου πλουτισμού). Διατηρήθηκε, για λόγους ενότητας της δικονομικής έννομης τάξης, ως ειδικότερης έκφανσης του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, της ασφάλειας δικαίου και της συνοχής του δικονομικού συστήματος, ενόψει και της γενικής πολιτικής που ακολουθείται επί του ζητήματος, η θεμελιώδης επιλογή του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (βλ. άρθρο 71 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας), κατά την οποία αντικείμενο της αγωγής αποτελεί μόνο χρηματική αξίωση σε βάρος των δημοσίων φορέων και όχι η αναγνώριση της ύπαρξης ή της ανυπαρξίας δημοσίου δικαίου έννομης σχέσης (θετική και αρνητική αναγνωριστική αγωγή) ή η διάπλαση μίας δημοσίου δικαίου νομικής κατάστασης (διαπλαστική αγωγή), σχήμα που υιοθετείται στο σύστημα της Πολιτικής Δικονομίας επί ιδιωτικού δικαίου διαφορών, όπου η αγωγή συνιστά το γενικό ένδικο βοήθημα για την παροχή δικαστικής προστασίας (βλ. άρθρα 70 και 71 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας), αλλά και μακροσυγκριτικά στο σύστημα της γερμανικής διοικητικής δικονομίας, όπου η αγωγή έχει έναν αντίστοιχο κομβικό διαδικαστικό ρόλο. Και τούτο, διότι το ελληνικό δικονομικό σύστημα στις δημοσίου δικαίου διαφορές έχει ως επίκεντρο (ουσιαστικό και δικονομικό αντικείμενο), τις διοικητικές πράξεις που κατατείνουν στη σύσταση, τροποποίηση ή κατάργηση των δημοσίου δικαίου εννόμων σχέσεων και τα κατ' αυτών ασκούμενα διαπλαστικά ένδικα βοηθήματα που άγουν στην ακύρωση ή τροποποίηση των διοικητικών πράξεων, κάποια από τα οποία επιτελούν και αναγνωριστική λειτουργία (π.χ. ακύρωση ανυπόστατης διοικητικής πράξης). Το σύστημα δε αυτό ολοκληρώνεται, ενόψει των αρχών της πλήρους και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, με τις ρυθμίσεις περί αγωγής, το αντικείμενο των οποίων περιορίζεται στις χρηματικής φύσης αξιώσεις που εκπορεύονται από δημοσίου δικαίου έννομες σχέσεις.

Περαιτέρω, με την παρ. 2 διευκρινίζεται ότι νομιμοποιούνται ενεργητικώς και οι καθολικοί και ειδικοί διάδοχοι των φορέων των σχετικών αξιώσεων, ενώ με την παρ. 3 ενσωματώνεται ρύθμιση σχετική με την άσκηση πλαγιαστικής αγωγής από τους δανειστές του φορέα της αξίωσης, με εξαίρεση τις προσωποπαγείς αξιώσεις (βλ. άρθρο 71 παρ. 2 και 3 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας).

Επί του άρθρου 131

Στο άρθρο 131 ρυθμίζονται οι όροι της παθητικής νομιμοποίησης για την άσκηση αγωγής.

Επί του άρθρου 132

Στο άρθρο 132 ορίζεται το περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής. Στο πλαίσιο αυτό, η Δικονομία του Ελεγκτικού Συνεδρίου παραμένει συνεπής στη βασική αρχή που διατρέχει τόσο το σύστημα της Διοικητικής Δικονομίας όσο και το σύστημα της Πολιτικής Δικονομίας και συνίσταται στην αρχή του ουσιαστικού ή συγκεκριμένου προσδιορισμού της ιστορικής βάσης της αγωγής, κατά την οποία τα πραγματικά περιστατικά που πρέπει να περιλάβει ο ενάγων στο δικόγραφο της αγωγής του πρέπει να ανταποκρίνονται πλήρως στο περιεχόμενο του πραγματικού του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου (ΕΛΣ Ολ. 4326/2014). Η αναφορά στο δικόγραφο της αγωγής της έννομης σχέσης από την οποία απορρέει η αξίωση, όπως προβλέπεται στο σημείο (α) της παρ. 1 του άρθρου 132, δεν σημαίνει ότι υιοθετείται η κρατούσα στο γερμανικό δίκαιο «θεωρία της εξατομίκευσης», υπό την έννοια ότι αρκεί για την πληρότητα της αγωγής η μνεία της δέσμης των πραγματικών περιστατικών που διαφοροποιούν την

επίδικη έννομη σχέση από άλλες. Αντίθετα, στόχος της μνείας της στο δικόγραφο της αγωγής, όπως και στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, είναι η συμπύκνωση του πραγματικού αντικειμένου της δίκης (π.χ. αξίωση από παράνομη διοικητική πράξη, αξίωση από παράνομο καταλογισμό), χωρίς να απαιτείται και νομικός χαρακτηρισμός της σχέσης εκ μέρους του ενάγοντος ή ρητή αναφορά του παραβιαζόμενου κανόνα δικαίου (ΕΛΣ ΟΛ. 4326/2014). Περαιτέρω, στο σημείο (β) του άρθρου 132 παρ. 1, ως αναγκαία στοιχεία του δικογράφου της αγωγής αναφέρονται η σαφής έκθεση των πραγματικών περιστατικών, δηλαδή η πλήρης καταγραφή της ιστορικής βάσης της αγωγής, καθώς και των λόγων αυτής, ως τέτοιων νοουμένων των αιτιάσεων που αποδίδονται στη Διοίκηση, από πράξεις ή παραλείψεις της οποίας γεννήθηκε η επίδικη αξίωση, ενώ στη σχετική διάταξη προστίθενται ως αναγκαία στοιχεία του δικογράφου και οι λόγοι που δικαιολογούν την άσκηση της αγωγής από τον ενάγοντα κατά του εναγομένου, κατ' αντιστοιχία προς το άρθρο 216 περ. α' του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, ως τέτοιων νοουμένων και των στοιχείων που αφορούν στη θεμελίωση των όρων ενεργητικής και παθητικής νομιμοποίησης των διαδίκων, στοιχεία που αποκτούν ιδιαίτερη σημασία στις περιπτώσεις της κατ' εξαίρεση νομιμοποίησης (καθολική, ειδική διαδοχή, πλαγιαστική αγωγή). Τέλος, στην παρ. 2 του άρθρου 132 και σε αρμονία προς το σύστημα της αγωγής στο Ελεγκτικό Συνέδριο, όπως αυτό περιγράφηκε ανωτέρω στην αιτιολογική σκέψη επί του άρθρου 130, αναφέρεται ότι αίτημα της αγωγής μπορεί να είναι είτε η καταψήφιση της αξιούμενης παροχής είτε η αναγνώριση χρηματικής αξίωσης. Σε κάθε δε περίπτωση επισημαίνεται ότι το δικαστήριο οφείλει να κρίνει το παραδεκτό του δικογράφου, από την άποψη του ορισμένου και της πληρότητας αυτού, υπό το φως των επιταγών των άρθρων 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 της ΕΣΔΑ.

Επί του άρθρου 133

Στο άρθρο 133 θεσπίζεται η απαγόρευση άσκησης αγωγής υπό αίρεση, κατ' αντιστοιχία προς το άρθρο 74 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Η απαγόρευση αυτή έχει την έννοια ότι δεν είναι επιτρεπτή, ενόψει των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της βεβαιότητας των εννόμων σχέσεων, η άσκηση αγωγής, όταν η βασιμότητά της εξαρτάται από γεγονός μέλλον και αβέβαιο, άσχετο προς την εξέλιξη της διαδικασίας, όταν, δηλαδή, δημιουργείται εκκρεμοδικία υπό αίρεση.

Επί του άρθρου 134

Στο άρθρο 134 ρυθμίζεται η δυνατότητα άσκησης αγωγής με περισσότερες κύριες ή επικουρικές βάσεις που μπορούν να σωρευθούν στην αγωγή, κατ' αντιστοιχία προς το άρθρο 74 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Η δικονομική αυτή δυνατότητα συνιστά εξαίρεση από τον ανωτέρω απαγορευτικό κανόνα για την άσκηση αγωγής υπό αίρεση, αφού η προβολή της επικουρικής πραγματικής ή νομικής βάσης τελεί υπό τον όρο της απόρριψης των κυρίων βάσεων της αγωγής. Επισημαίνεται, πάντως, ότι από την επιτρεπτή περίπτωση επικουρικής σώρευσης νομικών και πραγματικών βάσεων διακρίνεται η μη επιτρεπτή περίπτωση διαζευκτικής σώρευσης αγωγών, με την οποία το δικαστήριο καλείται να εξετάσει υπαλλακτικώς τα σωρευόμενα αιτήματα (είτε το ένα είτε το άλλο), καθιστώντας εν τέλει αόριστο το αίτημα.

Επί του άρθρου 135

Στο άρθρο 135 ορίζονται οι συνέπειες της κατάθεσης και της επίδοσης της αγωγής, ακολουθώντας τη διατύπωση του άρθρου 75 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 19 του ν. 3900/2010. Συγκεκριμένα, η εκκρεμοδικία, ως δικονομική συνέπεια της άσκησης της αγωγής, επέρχεται με την κατάθεση του δικογράφου. Αντιθέτως οι ουσιαστικές

συνέπειες της άσκησης της (τοκογονία και διακοπή της παραγραφής) επέρχονται με την επίδοση του δικογράφου. Με την διάταξη του άρθρου 19 του ν. 3900/2010, που τροποποίησε τη σχετική ρύθμιση της παρ. 2 του άρθρου 75 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, επιδιώχθηκε η εξάρτηση της επέλευσης όλων των ουσιαστικών συνεπειών της άσκησης της αγωγής, μεταξύ των οποίων και η διακοπή της παραγραφής - για την οποία υπήρχε ρητή εξαίρεση κατά το προϊσχύον δίκαιο - από την επίδοση της αγωγής, κατ' αντιστοιχία προς τα ισχύοντα στην πολιτική δίκη (βλ. συναφώς την αιτιολογική έκθεση επί του άρθρου 19 του ν. 3900/2010).

Επί του άρθρου 136

Στο άρθρο 136 θεσπίζεται το απαράδεκτο της μεταβολής τόσο της ιστορικής βάσης της αγωγής όσο και του αιτήματός της, κατ' αντιστοιχία προς τα άρθρα 75 παρ. 3 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και 223 και 224 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Ειδικότερα, στην παρ. 1, για λόγους σαφήνειας, προστίθεται ρητή διάταξη περί του απαράδεκτου μεταβολής της ιστορικής βάσης της αγωγής, ενώ παρέχεται η δυνατότητα συμπλήρωσης, διευκρίνισης και διόρθωσης των ισχυρισμών με το υπόμνημα, χωρίς όμως να μεταβάλλεται η ιστορική βάση της αγωγής, κατά το πρότυπο του άρθρου 224 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, όπως αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 22 παρ. 1 του ν. 3994/2011 (Α' 165). Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζονται τόσο η κατ' αρχήν αποκρυστάλλωση του αντικειμένου της δίκης ήδη από την κατάθεση του ενδίκου βοηθήματος, ως άμεση δικονομική συνέπεια αυτής, προς διασφάλιση των δικαιωμάτων άμυνας των διαδίκων όσο και η αποτελεσματικότητα της δικαστικής προστασίας χωρίς την εμμονή σε φορμαλιστικές προσεγγίσεις περί αοριστίας των δικογράφων που φαλκιδεύουν το θεμελιώδες αυτό δικαίωμα (βλ. συναφώς την αιτιολογική έκθεση επί του άρθρου 22 του ν. 3994/2011). Περαιτέρω, στην παρ. 2 του άρθρου 136 επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 75 παρ. 3 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας περί της απαγόρευσης μεταβολής του αιτήματος της αγωγής, με μόνη εξαίρεση τη δυνατότητα του ενάγοντος να περιορίσει το αίτημα της αγωγής, καθώς και να το μετατρέψει από καταψηφιστικό σε αναγνωριστικό ή από αναγνωριστικό σε καταψηφιστικό, ως το τέλος της πρώτης συζήτησης.

Επί του άρθρου 137

Στο άρθρο 137 ρυθμίζεται η δυνατότητα υποβολής δικογράφου προσθέτων λόγων και προβλέπονται οι διαδικαστικές προϋποθέσεις του παραδεκτού τους. Επισημαίνεται ότι με το δικόγραφο των προσθέτων λόγων δεν μπορεί να μεταβληθούν η ιστορική βάση και το αίτημα της αγωγής, ενώ είναι δυνατή η προσθήκη με το δικόγραφο αυτό επικουρικής νομικής βάσης (βλ. ΕΛΣ II Τμ. 543/2016, ΔΕΦΑΘ 13/2012). Προκρίθηκε η λύση του παρακολουθηματικού αυτού δικογράφου που παρέχει κάποιες, περιορισμένες έστω, δυνατότητες προσθήκης λόγων αγωγής και επικουρικών νομικών βάσεων έναντι του μηχανισμού της επιβοηθητικής, επικουρικής αγωγής του άρθρου 219 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας που δίνει πιο διευρυμένες δυνατότητες προσθήκης επικουρικών βάσεων και αιτήματος με το ίδιο ή με αυτοτελές δικόγραφο που κατατίθεται μέχρι τη συζήτηση της κύριας αγωγής. Η επιλογή αυτή είχε ως αφετηρία της την ανάγκη ταχείας αποκρυστάλλωσης του αντικειμένου της διοικητικής δίκης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου που διέπεται από το ανακριτικό σύστημα έναντι της μεγαλύτερης πλαστικότητας και ευελιξίας της πολιτικής δίκης που διέπεται από τη συζητητική αρχή.

Επί του άρθρου 138

Στο άρθρο 138 προσδιορίζεται το αντικείμενο της παρεμπόπτουσας αγωγής, κατ' αντιστοιχία προς τα προβλεπόμενα στο άρθρο 77 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας.

Επί του άρθρου 139

Στο άρθρο 139 θεσπίζεται η αυτοτέλεια της αγωγής σε σχέση με τα άλλα ένδικα βοηθήματα, κατά τα προβλεπόμενα και στο άρθρο 78 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, με την εξαίρεση των όσων ειδικώς αναφέρονται στην παρ. 7 του άρθρου 116. Η αυτοτέλεια της αποζημιωτικής αγωγής συνιστά πλέον γενική αρχή του διοικητικού δικονομικού δικαίου, που έχει παγιωθεί τόσο στη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ΕλΣ Ολ. 375/2006, 3021/2012, 2594/2016, 484/2018) όσο και των διοικητικών (ΣτΕ 3916/2001, 971/2008, 1764/2009) αλλά και των πολιτικών δικαστηρίων (ΑΠ 973/1997, 1627/2017), συναρτώμενη και προς την εξουσία του δικαστηρίου να εξετάζει παρεμπιπτόντως τη νομιμότητα ορισμένης διοικητικής πράξης ή παράλειψης, χωρίς να είναι αναγκαία η προηγούμενη άσκηση του διαπλαστικού ενδίκου βοηθήματος για τη διάγνωση της παρανομίας (βλ. άρθρα 19 του ν. 1868/1989 και 2 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας). Η αρχή αυτή αποτελεί πραγμάτωση αφενός του δικαιώματος για πλήρη και αποτελεσματική δικαστική προστασία, κατ' άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 της ΕΣΔΑ, και αφετέρου του ατομικού δικαιώματος για την ισότητα στα δημόσια βάρη, κατ' άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος, που συνιστά το θεμέλιο της αποζημιωτικής αγωγής (ΣτΕ Ολ. 1501/2014, ΣτΕ 48/2016, 980/2002). Συνεπώς, οι όποιοι περιορισμοί της αυτοτέλειας της αγωγής, που δύνανται να τίθενται με νομοθετικές ρυθμίσεις απαιτείται να αιτιολογούνται ειδικώς, να υπηρετούν έναν θεμιτό σκοπό δημοσίου συμφέροντος και να μην διαταράσσεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ του σκοπού αυτού και των ατομικών δικαιωμάτων που υπηρετεί η αρχή της αυτοτέλειας.

Επί του άρθρου 140

Στο άρθρο 140 ρυθμίζεται η εξουσία του δικαστηρίου κατά την εκδίκαση της αγωγής και η δυνατότητά του στις περιπτώσεις που η αγωγική αξίωση θεμελιώνεται στο παράνομο εκτελεστή πράξη ή παράλειψη, να κρίνει παρεμπιπτόντως, εφόσον δεν υπάρχει δεδικασμένο, τη νομιμότητα της πράξης ή της παράλειψης αυτής, κατ' αντιστοιχία προς τις ρυθμίσεις του άρθρου 80 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Με την παρ. 1 διαγράφεται η πλήρης δικαιοδοσία του δικαστηρίου που δικάζει επί αγωγής στο πλαίσιο του δικαιώματος για πλήρη και αποτελεσματική δικαστική προστασία (βλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 10ης.2.1983 «Albert et Le Compte κατά Βελγίου», της 13ης.2.2003 «Chevrol κατά Γαλλίας», της 21ης.7.2011 «Sigma Radio Television Ltd κατά Κύπρου», όπου και περαιτέρω σχετική νομολογία επί των απαιτήσεων του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ επί της πλήρους δικαιοδοσίας των δικαστηρίων), ενώ με την παρ. 2 διαγράφεται η εξουσία του δικαστηρίου να ελέγχει παρεμπιπτόντως το παράνομο εκτελεστή διοικητική πράξη ή παράλειψη ως αναγκαίο σύστοιχο της αυτοτέλειας της αγωγής κατ' άρθρο 139.

Επί του άρθρου 141

Στην παρ. 1 θεσπίζεται, κατά το πρότυπο του άρθρου 76 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, το απαράδεκτο άσκησης δεύτερης αγωγής, με εξαίρεση την περίπτωση που η πρώτη απορρίφθηκε τελεσιδίκως για λόγους τυπικούς. Στην παρ. 2 προβλέπεται ειδική εξηκονθήμερη προθεσμία για την άσκηση της δεύτερης αγωγής από την κοινοποίηση της τελεσιδίκης απορριπτικής απόφασης, ενώ προστίθεται και καταχρηστική τριετής προθεσμία για την άσκηση της δεύτερης αγωγής αρχόμενης από τη δημοσίευση της απορριπτικής απόφασης. Τέλος, στην παρ. 3 διευκρινίζεται, σε συνάρτηση και προς το δικονομικό απαράδεκτο της δεύτερης αγωγής, ότι η αγωγή από το δικόγραφο της οποίας παραιτήθηκε ο ενάγων θεωρείται ως μηδέποτε ασκηθείσα.

Κεφάλαιο 23 Η ΑΝΑΚΟΠΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ

Α. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό η ανακοπή προβλέπεται ως το ένδικο βοήθημα για την εισαγωγή των διαφορών που γεννώνται στο στάδιο της διοικητικής εκτέλεσης, κατ' εφαρμογή του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων, των πράξεων ή αποφάσεων της δικαιοδοτικής αρμοδιότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Με την ανακοπή παρέχεται στον οφειλέτη η δυνατότητα άμυνας κατά οποιασδήποτε πράξης της διοικητικής εκτέλεσης και επιτρέπεται ο πλήρης δικαστικός έλεγχος της προσβαλλόμενης κατά τον νόμο και κατά την ουσία.

Β. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 142

Στο άρθρο 142 επαναλαμβάνονται οι ρυθμίσεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 217) και αναφέρονται ενδεικτικά οι προσβαλλόμενες με την ανακοπή πράξεις, ενώ κατά το πρότυπο του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (άρθρο 1010) ορίζεται ότι όταν πρόκειται για πλειστηριασμό ακινήτου η ανακοπή πρέπει να εγγράφεται στο βιβλίο διεκδικήσεων. Η διάταξη αυτή αποσκοπεί στην προστασία των καλόπιστων τρίτων.

Επί του άρθρου 143

Στο άρθρο 143 προσδιορίζονται τα πρόσωπα που, κατά περίπτωση, νομιμοποιούνται προς άσκηση ανακοπής, καθώς και εκείνα κατά των οποίων στρέφεται το ένδικο αυτό βοήθημα. Αποκλίνοντας από τον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 219) και τις διατάξεις του άρθρου 28 παρ. 7 του ν. 2579/1998 (Α' 31) νομιμοποιούνται τόσο ο εκδότης της προσβαλλόμενης πράξης όσο και ο δικαιούχος της απαίτησης και ορίζεται ότι όταν η εκτέλεση επισπεύδεται μεν από την αρμόδια δημόσια οικονομική υπηρεσία, αλλά για την ικανοποίηση απαίτησης άλλου νομικού προσώπου, το οποίο δεν διαθέτει αυτόνομη ταμειακή υπηρεσία και του οποίου τα έσοδα εισπράττονται κατά τον Κ.Ε.Δ.Ε., νομιμοποιούνται παθητικώς τόσο το δικαιούχο της απαίτησης νομικό πρόσωπο, όσο και η επισπεύδουσα υπηρεσία. Ομοίως παθητικά νομιμοποιείται εκτός από την επισπεύδουσα υπηρεσία και ο δανειστής, η κατάταξη του οποίου προσβάλλεται, ενώ προβλέπεται η κοινοποίηση της ανακοπής σε όλους τους αναγγεληθέντες δανειστές.

Επί του άρθρου 144

Στο άρθρο 144 καθιερώνεται, όπως και στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 220) ως γενική προθεσμία για την άσκηση ανακοπής κατά των επιμέρους πράξεων η τριακονθήμερη. Από τον κανόνα αυτόν εισάγεται απόκλιση, προκειμένου για το πρόγραμμα πλειστηριασμού, ενόψει της ανάγκης για την ιδιαιτέρως ταχεία επίλυση της σχετικής διαφοράς και την ομαλή πρόοδο της εκτέλεσης, με τη διενέργεια του πλειστηριασμού. Τέλος, προκειμένου να αποφευχθεί η διαιώνιση των σχετικών εκκρεμοτήτων και να επιτευχθεί ασφάλεια της διαμορφούμενης διοικητικής κατάστασης, προβλέπεται, όπως και στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, απώτατη εξάμηνη προθεσμία, η οποία κρίθηκε ως εύλογη, με την πάροδο της οποίας και αποσβέννυται το σχετικό δικονομικό δικαίωμα.

Επί του άρθρου 145

Στο άρθρο 145 ρυθμίζεται το περιεχόμενο του σχετικού δικογράφου.

Επί του άρθρου 146

Στο άρθρο 146 ρυθμίζεται η προθεσμία υποβολής και κοινοποίησης των προσθέτων λόγων.

Επί του άρθρου 147

Στο άρθρο 147 γίνεται παραπομπή ως προς την ομοδικία, τη συνάφεια και τη συνεκδίκαση στις γενικές διατάξεις της Δικονομίας, ενώ ρυθμίζεται ειδικώς η σώρευση της ανακοπής και της έφεσης στο ίδιο εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο.

Επί του άρθρου 148

Στο άρθρο 148 γίνεται αναφορά στην κύρια διαδικασία που πρέπει να τηρηθεί κατά την εκδίκαση της ανακοπής, ενώ ειδικώς σε ό,τι αφορά στην ανακοπή κατά προγράμματος πλειστηριασμού περιγράφεται και η προδικασία, λαμβάνοντας ιδιαίτερη μέριμνα για την ταχεία εκδίκασή της. Η ανακοπή αυτή αποβλέπει στη διόρθωση του προγράμματος πλειστηριασμού και πρέπει να εκδικάζεται σε σύντομο χρονικό διάστημα, αφού δεν προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης αίτησης αναστολής εκ μέρους του ανακόπτοντος, με αποτέλεσμα η απόφαση να πρέπει να εκδοθεί πριν από τη διενέργεια του πλειστηριασμού.

Επί του άρθρου 149

Στο άρθρο 149 καθιερώνεται, για λόγους οικονομίας της διαδικασίας, η δυνατότητα άσκησης πρόσθετης παρέμβασης, με προφορική δήλωση στο ακροατήριο.

Επί του άρθρου 150

Στο προτεινόμενο άρθρο 150, όπως και στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 224), προσδιορίζεται η έκταση της αρμοδιότητας του δικαστηρίου, οριοθετείται ο ασκούμενος από αυτό έλεγχος στο πλαίσιο των προβαλλόμενων από τον ανακόπτοντα λόγων, με εξαίρεση την αναρμοδιότητα και την ύπαρξη δεδικασμένου και καθιερώνεται διαδικασία κατά στάδια προσβολής των πράξεων της εκτελεστικής διαδικασίας. Κάθε πράξη της εκτέλεσης προσβάλλεται για διακεκριμένους λόγους που αφορούν αποκλειστικά σε αυτήν, χωρίς να μπορεί να γίνεται επίκληση σφαλμάτων ή παραλείψεων που έχουν εμπλοκή σε προηγούμενα στάδια. Απαγορεύεται ο παρεμπίπτων έλεγχος νομιμότητας προηγούμενης πράξης. Εξαίρεση εισάγεται μόνο κατά τον έλεγχο της πράξης της ταμειακής βεβαίωσης, όπου επιτρέπεται ο παρεμπίπτων έλεγχος του τίτλου, βάσει του οποίου έγινε η βεβαίωση, κατά το νόμο και τα πράγματα, εφόσον δεν προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης κατ' αυτού ενδίκου βοηθήματος που επιτρέπει και τον ουσιαστικό έλεγχο της πράξης. Τέλος, εξετάζεται, σε οποιοδήποτε στάδιο και αν προβληθεί, ισχυρισμός που αφορά την κάθε μορφής απόσβεση της οφειλής (συνεπώς και την παραγραφή), εφόσον αποδεικνύεται αμέσως. Στους ισχυρισμούς αυτούς περιλαμβάνονται και αυτοί που αφορούν στη νομιμότητα των πράξεων, οι οποίες διακόπτουν την παραγραφή των αξιώσεων του Δημοσίου.

Επί του άρθρου 151

Στο άρθρο 151 ρυθμίζεται η ακυρωτική ή τροποποιητική εξουσία του δικαστηρίου.

Επί του άρθρου 152

Στο άρθρο 152 προβλέπονται τα ένδικα μέσα, στα οποία υπόκεινται οι εκδιδόμενες αποφάσεις.

Επί του άρθρου 153

Στο άρθρο 153 καθιερώνεται ειδική διαδικασία για την εξέταση αιτήσεων προς λήψη μέτρων που αφορούν στον ορισμό ή την αντικατάσταση μεσεγγυούχου ή φύλακα ή εν γένει τη μεσεγγύηση ή τη φύλαξη κινητών ή ακινήτων, καθώς και την εκκαθάριση, αλλά και τον προσδιορισμό των εξόδων και των δικαιωμάτων της εκτέλεσης.

Κεφάλαιο 24 **Η ΔΙΚΑΙΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ**

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Με τις διατάξεις του κεφαλαίου αυτού, το οποίο διαλαμβάνει ισχύουσες κατά βάση ρυθμίσεις, ρυθμίζεται το ένδικο βοήθημα της αίτησης για δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της δίκης, η οποία ασκείται ανά βαθμό δικαιοδοσίας και από κάθε διάδικο (πλην του Δημοσίου και των δημοσίων νομικών προσώπων, τα οποία συνιστούν κυβερνητικούς οργανισμούς, κατά την έννοια του άρθρου 34 της ΕΣΔΑ) και στρέφεται κατά του Ελληνικού Δημοσίου, εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Οικονομικών. Η αίτηση μπορεί να υποβληθεί μετά τη δημοσίευση οριστικής απόφασης, για το σύνολο των σχετικών αιτιάσεων για την καθυστέρηση. Αντικείμενο της αίτησης μπορεί να αποτελέσει μόνον η δίκαιη ικανοποίηση των διαδίκων με την επιδίκαση ευλόγου χρηματικού ποσού για την αποκατάσταση της ηθικής, κατά κύριο λόγο, βλάβης που υπέστησαν, λόγω της προσβολής του δικαιώματος σε ταχεία απονομή της διοικητικής δικαιοσύνης.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ**Επί του άρθρου 154**

Στο άρθρο 154 ρυθμίζεται το ζήτημα των ενεργητικώς και παθητικώς νομιμοποιούμενων προσώπων. Την αίτηση μπορούν να ασκήσουν όλοι οι διάδικοι που έλαβαν μέρος στη δίκη, εξαιρουμένων του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των δημοσίων νομικών προσώπων, τα οποία δεν είναι φορείς δικαιώματος άσκησης προσφυγής, κατά το άρθρο 34 της ΕΣΔΑ, λόγω του ότι πρόκειται για οργανισμούς που ασκούν δημόσια εξουσία. Με την αίτηση οι διάδικοι προβάλλουν ότι η διαδικασία καθυστέρησε αδικαιολόγητα και συγκεκριμένα ότι διήρκεσε πέραν του ευλόγου χρόνου που απαιτείται για τη διάγνωση των πραγματικών και νομικών ζητημάτων που ανέκυψαν στη δίκη.

Επί του άρθρου 155

Στο άρθρο 155 καθιερώνεται, σε αρμονία με το άρθρο 3 του ν. 4239/2014 (Α' 43), εξάμηνη προθεσμία από τη δημοσίευση της οριστικής απόφασης του δικαστηρίου, για την άσκηση της αίτησης.

Επί του άρθρου 156

Στο άρθρο 156 προβλέπεται ότι η αίτηση κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου, για το οποίο προβάλλεται ότι καθυστέρησε αδικαιολόγητα κατά την εκδίκαση της υπόθεσης.

Επί του άρθρου 157

Στο άρθρο 157 ρυθμίζεται το αναγκαίο περιεχόμενο της αίτησης στην οποία πρέπει να περιγράφονται οι λόγοι που οδήγησαν στην καθυστέρηση κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, με τον τρόπο δε αυτό

επιταχύνεται η έκδοση απόφασης εφόσον περιορίζεται ο κίνδυνος εμφιλοχώρησης ασαφειών ή σφαλμάτων. Επίσης προβλέπεται ότι αναγράφονται ορισμένα στοιχεία του αιτούντος, τα οποία απαριθμούνται, με σκοπό, σύμφωνα και με την αιτιολογική έκθεση του ν. 4239/2014, μεταξύ των άλλων, τη διευκόλυνση της επικοινωνίας του δικαστή που είναι αρμόδιος για την εξέταση της αίτησης με τον αιτούντα, προκειμένου να διασφαλισθεί η ταχεία περαίωση της υπόθεσης.

Επί του άρθρου 158

Στο άρθρο 158 καθορίζεται η διαδικασία μετά την κατάθεση της αίτησης και ορίζεται ότι ο οικείος πρόεδρος ορίζει με πράξη του, μετά την κατάθεση της αίτησης, τον δικαστή που θα εκδικάσει την αίτηση, καθώς και την ημέρα και ώρα συζήτησης της υπόθεσης, η οποία δεν μπορεί να απέχει από την κατάθεσή της πέραν των πέντε (5) μηνών. Η πράξη επιδίδεται στον αιτούντα ή στον πληρεξούσιο δικηγόρο του και, με αντίγραφο της αίτησης, στον Υπουργό Οικονομικών με φροντίδα της αρμόδιας γραμματείας τριάντα (30) τουλάχιστον ημέρες πριν από την ημέρα της συζήτησης. Περαιτέρω, προβλέπεται ότι η γραμματεία του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση συντάσσει έκθεση με το ιστορικό της υπόθεσης, την οποία υποβάλλει στον ορισθέντα για την εκδίκαση δικαστή, δεκαπέντε (15) τουλάχιστον ημέρες πριν τη δικάσιμο. Η έκθεση αυτή τίθεται στη διάθεση των διαδίκων (αιτούντος και Ελληνικού Δημοσίου).

Επί του άρθρου 159

Στο άρθρο 159 ρυθμίζεται η διαδικασία εκδίκασης της αίτησης από Σύμβουλο ή Πάρεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου και ορίζεται ότι το Δημόσιο λαμβάνει θέση ως προς τη δικονομική συμπεριφορά των διαδίκων και των αρμοδίων κρατικών αρχών κατά την εξέλιξη της δίκης, καθώς και ως προς την πολυπλοκότητα της υπόθεσης, και επικαλείται οποιοδήποτε στοιχείο κρίνει σκόπιμο για τη διάγνωση της υπόθεσης.

Επί του άρθρου 160

Στο άρθρο 160 ορίζονται τα κριτήρια διαπίστωσης της υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της δίκης, τα οποία απηχούν τη νομολογία του ΕΔΔΑ. Ο δικαστής κρίνει, με βάση τα κριτήρια αυτά, αν υπήρξε υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης και, σε καταφατική περίπτωση, χορηγεί δίκαιη ικανοποίηση, αποκλειστικά για την προκληθείσα ηθική βλάβη εκ της προσβολής του δικαιώματος του πολίτη για ταχεία δίκη. Η καθυστέρηση δίκης αποτελεί τεκμήριο μαχητό ότι υπήρξε βλάβη, υπάρχουν όμως περιπτώσεις στις οποίες η διαπίστωση και μόνον της παραβίασης θεωρείται επαρκής ικανοποίηση, πρέπει όμως τούτο να αιτιολογείται ειδικώς (Απόφαση ΕΔΔΑ Cochiarella κατά Ιταλίας της 29η.ε.3.2006 παρ. 95). Ο δικαστής, αφού κρίνει ότι συντρέχει υπέρβαση εύλογης διάρκειας της δίκης, αποφαινεται για το αν πρέπει να καταβληθεί χρηματικό ποσό λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, την τυχόν ικανοποίηση του αιτούντος από άλλα μέτρα της κείμενης νομοθεσίας, σ' αυτά δε περιλαμβάνεται και η επιδίκαση υπέρ αυτού αυξημένης δικαστικής δαπάνης στη δίκη όπου υπήρξε καθυστέρηση. Επίσης, ρυθμίζονται τα ζητήματα που αφορούν στην επιβολή της δικαστικής δαπάνης και προβλέπεται η δυνητική επιβολή της δαπάνης υπέρ του Δημοσίου επί απόρριψης της αίτησης. Τέλος, προβλέπεται δίμηνη προθεσμία για την έκδοση της απόφασης, που αρχίζει από τη συζήτησή της με σκοπό την ταχύτερη δυνατή περαίωση της υπόθεσης, ρητά δε προβλέπεται ότι δεν επιτρέπεται η άσκηση ενδίκου μέσου κατά της απόφασης που εκδίδεται επί της αίτησης.

Κεφάλαιο 25

Η ΔΙΚΗ ΕΠΙ ΠΑΡΑΠΟΜΠΩΝ ΣΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Το κεφάλαιο αυτό της Δικονομίας περιλαμβάνει ουσιαστικά τις διατάξεις του άρθρου 108 Α του π.δ. 1225/1981, οι οποίες εισήχθησαν στη Δικονομία του Ελεγκτικού Συνεδρίου με τις ρυθμίσεις του άρθρου 69 του ν. 4055/2012 (Α' 51) και αφορούν στις ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου διαδικασίες «πρότυπης δίκης» και «προδικαστικού ερωτήματος». Επίσης, περιλαμβάνεται σε ενιαίο κεφάλαιο με τις προηγούμενες ρυθμίσεις και η περίπτωση της παραπομπής από Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου του ζητήματος της αντισυνταγματικότητας τυπικού νόμου. Οι δίκες του Κεφαλαίου αυτού δεν χαρακτηρίζονται με τον όρο «πilotικές», λόγω του μη δόκιμου του εν λόγω όρου.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 161

Στο άρθρο 161 ρυθμίζεται η περίπτωση της παραπομπής από Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου του ζητήματος της αντισυνταγματικότητας τυπικού νόμου και προβλέπεται για πρώτη φορά η άσκηση ειδικής παρέμβασης στην οικεία δίκη, κατ' εξαίρεση του γενικού κανόνα, που θεσπίζεται στο άρθρο 43, της μη δυνατότητας παρέμβασης σε δίκη ενώπιον της Ολομέλειας.

Επί του άρθρου 162

Στο άρθρο 162 επαναλαμβάνονται οι ρυθμίσεις του άρθρου 108 Α του π.δ. 1225/1981 για το προδικαστικό ερώτημα.

Επί του άρθρου 163

Στο άρθρο 163 επαναλαμβάνονται οι ρυθμίσεις του άρθρου 108 Α του π.δ. 1225/1981 για την πρότυπη δίκη.

Επί του άρθρου 164

Στο άρθρο 164 ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τη συγκρότηση και την απόφαση της Ολομέλειας κατά την εκδίκαση των υποθέσεων των προηγούμενων άρθρων.

Κεφάλαιο 26

Η ΑΙΤΗΣΗ ΑΝΑΙΡΕΣΗΣ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου αυτού ρυθμίζονται αναλυτικά η διαδικασία του ενδίκου μέσου της αίτησης αναίρεσης, οι λόγοι αναίρεσης, τα όρια του αναιρετικού ελέγχου και, κατ' εξαίρεση του κανόνα της μη εξέτασης από τον αναιρετικό δικαστή του πραγματικού της υπόθεσης, θεσπίζεται το πρώτον η δυνατότητα της Ολομέλειας κατά την αναιρετική δίκη να λάβει υπόψη στοιχεία του

φακέλου της υπόθεσης, που αναφέρονται στο πραγματικό της, στην περίπτωση προδικαστικού ερωτήματος προς το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 165

Στο άρθρο 165 ορίζεται ποιες αποφάσεις μπορούν να προσβληθούν με το ένδικο μέσο της αναίρεσης. Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 109 του π.δ. 1225/1981.

Επί του άρθρου 166

Στο άρθρο 166 ορίζεται ποιοι νομιμοποιούνται ενεργητικά και παθητικά ως διάδικοι στην αναιρετική δίκη και κατ' αντίθεση με την προγενέστερη ρύθμιση του άρθρου 110 του π.δ. 1225/1981 προβλέπεται ότι διάδικοι μπορούν να είναι μόνο όσοι μετείχαν στη δίκη ενώπιον του δικαστηρίου της ουσίας.

Επί του άρθρου 167

Στο άρθρο 167 ρυθμίζεται η προθεσμία της αίτησης αναίρεσης και επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 114 του π.δ. 1225/1981, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 68 του ν. 4055/2012.

Επί του άρθρου 168

Στο άρθρο 168 επαναλαμβάνεται και συμπληρώνεται η ρύθμιση του άρθρου 111 του π.δ. 1225/1981.

Επί του άρθρου 169

Στο άρθρο 169 επαναλαμβάνεται και τροποποιείται η ρύθμιση του άρθρου 113 του π.δ. 1225/1981, ως προς το ζήτημα της προσάρτησης στο δικόγραφο της αίτησης αναίρεσης αντιγράφου της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης σε ηλεκτρονική μορφή.

Επί του άρθρου 170

Στο άρθρο 170 ορίζονται οι λόγοι αναίρεσης. Αναφέρονται ως λόγοι αναίρεσης και η υπέρβαση δικαιοδοσίας του δικαστηρίου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, η παραβίαση του δεδικασμένου, η έλλειψη νόμιμης βάσης ή το αναιτιολόγητο και η παραμόρφωση περιεχομένου αποδεικτικού εγγράφου, οι οποίοι υπό το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς είχε γίνει νομολογιακά δεκτό ότι περιλαμβάνονται στην έννοια της παράβασης ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, στην οποία γενικά περιλαμβάνονταν πλημμέλειες της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης που δεν αναφέρονταν ρητά στις διατάξεις του νόμου. Στην έννοια του λόγου αναίρεσης περί παράβασης ουσιώδους τύπου της διαδικασίας εξακολουθούν να περιλαμβάνονται πλημμέλειες που έλαβαν χώρα κατά τη διεξαγωγή της διαδικασίας ενώπιον του δικαστηρίου της ουσίας σε σχέση με την εκδίκαση της υπόθεσης και την παράβαση κανόνων της απόδειξης.

Επί του άρθρου 171

Στο άρθρο 171 ρυθμίζονται τα πρώτα θέματα σχετικά με την κατάθεση πρόσθετων λόγων αναίρεσης, μεταξύ των οποίων η προθεσμία, και ορίζεται ότι η κατάθεση αυτών, σε αντίθεση με την προηγούμενη ρύθμιση, γίνεται πριν από την συζήτηση της υπόθεσης και όχι πριν από την πρώτη δικάσιμο.

Επί του άρθρου 172

Στο άρθρο 172 ρυθμίζονται το πρώτον στη δίκη ενώπιον της Ολομέλειας ζητήματα απαραδέκτου των λόγων αναίρεσης. Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 562 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ως προς ζήτημα της προβολής παραδεκτώς ή μη λόγου αναίρεσης ενώπιον της Ολομέλειας.

Επί του άρθρου 173

Στο άρθρο 173 ρυθμίζεται το ζήτημα των πλημμελειών της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης που δημιουργούν λόγους αναίρεσης αυτεπαγγέλτως εξεταζόμενους.

Επί του άρθρου 174

Στο άρθρο 174 τίθενται τα όρια του αναιρετικού ελέγχου και ειδικότερα η έμμεση διάκριση μεταξύ πραγματικού και νομικού ζητήματος, απόρροια της οποίας είναι η μη δυνατότητα προσκόμισης στην αναιρετική δίκη νέων αποδεικτικών στοιχείων. Επιτρέπεται το πρώτον παρέκκλιση από τον κανόνα της μη εξέτασης από τον αναιρετικό δικαστή του φακέλου της υπόθεσης, βάσει του οποίου κρίθηκε η υπόθεση από το δικαστή της ουσίας, εξαιρετικά μόνο στην περίπτωση που η Ολομέλεια, στο πλαίσιο της εκδίκασης αίτησης αναίρεσης, απευθύνει προδικαστικό ερώτημα προς το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Τούτο δε ώστε η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δικάζουσα αναιρετικώς, να μην εμποδίζεται πλέον να διατυπώσει προδικαστικό ερώτημα, λόγω ελλείψεων στην έκθεση του πραγματικού εντός της αναιρεσιβαλλομένης. Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 561 παρ. 2 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ως προς την εκτίμηση του περιεχομένου των διαδικαστικών εγγράφων.

Επί του άρθρου 175

Στο άρθρο 175 επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 578 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και εισάγεται νέα ρύθμιση στη δίκη ενώπιον της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου με σκοπό τη μη αναίρεση απόφασης, της οποίας το διατακτικό είναι ορθό παρά τις εσφαλμένες αιτιολογίες αυτής, ενώ εισάγεται η δυνατότητα αναίρεσης απόφασης μόνο ως προς την εσφαλμένη αιτιολογία της, εφόσον υπάρχει ως προς αυτό έννομο συμφέρον να αποτραπεί δεδικασμένο.

Επί του άρθρου 176

Στο άρθρο 176 ορίζονται οι συνέπειες της αναίρεσης απόφασης. Με τις διατάξεις του επαναλαμβάνονται και συμπληρώνονται οι ρυθμίσεις του άρθρου 116 του π.δ. 1225/1981.

Επί του άρθρου 177

Στο άρθρο 177 ρυθμίζεται η αναίρεση υπέρ του νόμου που ασκεί ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας. Οι διατάξεις του επαναλαμβάνουν και συμπληρώνουν τις ρυθμίσεις των άρθρων 114 παρ. 3 και 116 πέμπτο εδάφιο του π.δ. 1225/1981.

Επί του άρθρου 178

Στο άρθρο 178 εισάγεται νέα ρύθμιση και ειδικότερα θεσπίζεται η δυνατότητα ειδικής παρέμβασης σε αναιρετική δίκη όπου, ενόψει των ισχυρισμών των διαδίκων, τίθεται το ζήτημα αν διάταξη τυπικού νόμου είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα, κατ' εξαίρεση του κανόνα ότι στην αναιρετική δίκη δεν επιτρέπεται η άσκηση παρέμβασης. Αντικείμενο της παρέμβασης είναι η προβολή απόψεων σε σχέση με τα ζητήματα αντισυνταγματικότητας που έχουν τεθεί. Τέλος, ρυθμίζονται θέματα διαδικασίας της άσκησης της ειδικής παρέμβασης διά παραπομπής σε άλλες διατάξεις της Δικονομίας και ορίζεται ότι

σε περίπτωση μη άσκησης της παρέμβασης δεν δημιουργείται δικαίωμα ανακοπής ερημοδικίας ή τριτανακοπής.

Κεφάλαιο 27 **Η ΑΙΤΗΣΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ**

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνεται το σύνολο των κανόνων που διέπουν το έκτακτο ένδικο μέσο της αίτησης αναθεώρησης. Η επεξεργασία των ρυθμίσεων ακολούθησε τις βασικές κατευθύνσεις του ν. 4048/2012 (Α' 34). Στο πλαίσιο αυτό και ενόψει των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της ενότητας της δικονομικής έννομης τάξης αξιοποιήθηκαν οι ήδη ισχύουσες διατάξεις για την αίτηση αναθεώρησης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου (άρθρα 105 του π.δ. 1225/1981, 89 και 48 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο), καθώς και η επ' αυτών διαμορφωθείσα νομολογία, οι συγγενείς διατάξεις των άρθρων 101 έως και 105 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας που διέπουν το σχετικό ένδικο μέσο στις ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων δίκες, καθώς και οι διατάξεις για την αναψηλάφηση της Πολιτικής Δικονομίας, που αποτελεί το λειτουργικά ισοδύναμο ένδικο βοήθημα με εκείνο της αίτησης αναθεώρησης στις πολιτικές δίκες (βλ. ΕΛΣ ΟΛ. 1721/2010).

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 179

Στο άρθρο 179 προσδιορίζονται οι προσβαλλόμενες με αίτηση αναθεώρησης αποφάσεις. Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση των άρθρων 105 του π.δ. 1225/1981 και 89 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που ορίζουν ότι προσβάλλονται με αίτηση αναθεώρησης οι αποφάσεις των Τμημάτων, ενώ ως βαθμό ωριμότητας της απόφασης δέχονται την οριστικότητα, προκειμένου να είναι προσβλητές με το ένδικο μέσο της αίτησης αναθεώρησης, σε αντίθεση με τα ισχύοντα στη διοικητική (άρθρο 101 Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας) και την πολιτική δικονομία (άρθρο 539 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας). Επισημαίνεται ότι, τόσο από τη γραμματική ερμηνεία των ήδη ισχυουσών διατάξεων όσο και από την πάγια νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αίτηση αναθεώρησης δεν νοείται κατά απόφασης της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ειδικότερα, η έλλειψη της δυνατότητας του δικαστηρίου να επανέλθει σε αμετακλήτως κριθείσα υπόθεση αποβλέπει στην ασφάλεια του δικαίου, που αποτελεί κατ' αρχήν νόμιμο σκοπό, ο οποίος δικαιολογεί τη στέρηση από πρόσωπο που άσκησε το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο και υπήρξε διάδικος σε περατωθείσα δίκη, της δυνατότητάς του να προσφύγει εκ νέου στο δικαστήριο με στόχο την επανάληψη της δίκης που κατέληξε στην έκδοση αμετάκλητης δικαστικής απόφασης, ο περιορισμός δε αυτός είναι ανάλογος προς τον επιδιωκόμενο σκοπό (βλ. ΕΛΣ ΟΛ. 477/2000, 375/2005, 1233/2006 κ.ά.).

Επί του άρθρου 180

Στο άρθρο 180 καθορίζεται το αρμόδιο για την εξέταση της αίτησης αναθεώρησης δικαστήριο, επαναλαμβάνοντας τη ρύθμιση του άρθρου 89 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο (ν. 4129/2013).

Επί του άρθρου 181

Στο άρθρο 181 ρυθμίζεται το ζήτημα της ενεργητικής και παθητικής νομιμοποίησης στη δίκη της αίτησης αναθεώρησης, κατ' αντιστοιχία προς το άρθρο 102 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας.

Επί του άρθρου 182

Στο άρθρο 182 θεσπίζεται η δυνατότητα άσκησης νέας αίτησης αναθεώρησης από το ίδιο πρόσωπο, σε περίπτωση που προβάλλεται λόγος ο οποίος προέκυψε μετά την άσκηση της πρώτης αίτησης, σε αρμονία με το άρθρο 102 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Επομένως, παραδεκτώς ασκείται από το ίδιο πρόσωπο νέα αίτηση αναθεώρησης, ακόμα και για το ίδιο κεφάλαιο, όχι όμως για τον ίδιο λόγο αναθεώρησης στο βαθμό που από την απόφαση επί της αναθεώρησης απορρέει δεδικασμένο για τα ζητήματα που κρίθηκαν.

Επί του άρθρου 183

Στο άρθρο 183 γίνεται περιοριστική απαρίθμηση των λόγων της αίτησης αναθεώρησης (ΕΛΣ Ολ. 30/2012). Αίτηση αναθεώρησης επιτρέπεται για ορισμένους λόγους, οι οποίοι δεν στοιχειοθετούν νομικά σφάλματα της απόφασης και, άρα, δεν συνιστούν λόγους αναίρεσης. Ειδικότερα, ως πρώτος λόγος αναθεώρησης αναδεικνύεται, κατ' αντιστοιχία προς το άρθρο 103 παρ. 1 περ. α' του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και με αναδιατύπωση των οικείων λόγων του άρθρου 48 παρ. 3 περ. γ' και δ' του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, η περίπτωση που η προσβαλλόμενη απόφαση στηρίζεται σε ψευδή κατάθεση μάρτυρα ή δήλωση διαδίκου, σε ψευδή έκθεση πραγματογνώμονα ή σε πλαστά ή νοθευμένα έγγραφα, εφόσον οι περιστάσεις αυτές προκύπτουν από αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου (πρβλ. και άρθρο 544 αρ. 6 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και ΑΠ 1197/1995). Από την αμετάκλητη δε ποινική απόφαση αρκεί να προκύπτει η τέλεση της σχετικής αξιόποινης πράξης χωρίς να απαιτείται η επιβολή κύρωσης κατά του προσώπου που φέρεται να διέπραξε το αδίκημα. Τυχόν απαλλαγή του έχοντος πραγματώσει την αντικειμενική υπόσταση των σχετικών εγκλημάτων, λόγω ελλείψεως υπαιτιότητας ή ικανότητας προς καταλογισμό ή λόγω συνδρομής λόγου αίροντος τον άδικο χαρακτήρα της πράξης, δεν επηρεάζει την εφαρμογή του άρθρου 183 παρ. 1 περ. α'. Δεν πληρούνται, όμως, οι σχετικές προϋποθέσεις όταν συντρέχει παραγραφή του αξιοποίνου, οπότε το ζήτημα της τέλεσης του αδικήματος μένει αδικαστο. Περαιτέρω, ως δεύτερος λόγος αναθεώρησης προβλέπεται η περίπτωση που μετά την τελευταία συζήτηση της υπόθεσης περιήλθαν στη γνώση και στην κατοχή του διαδίκου που ζητεί την αναθεώρηση κρίσιμα έγγραφα που είτε υπήρχαν πριν από τη δίκη, αλλά δεν γνώριζε την ύπαρξή τους είτε εμποδίστηκε στην προσκόμισή τους. Η διατύπωση του λόγου αυτού συνιστά συνδυασμό της ρύθμισης του άρθρου 48 παρ. 3 περ. β' του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο και του άρθρου 103 παρ. 1 περ. β' του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, με νομοτεχνικές βελτιώσεις που αποσκοπούν στην αποτελεσματικότερη ενεργοποίηση του έκτακτου ενδίκου μέσου από τον θιγόμενο διάδικο, ενόψει και του δικαιώματος πλήρους και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Συγκεκριμένα, ορίζεται ως κρίσιμο χρονικό σημείο για τη γνώση και πρόσκτηση των κρίσιμων εγγράφων η τελευταία συζήτηση της υπόθεσης επί της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη με αίτηση αναθεώρησης απόφαση και όχι ο χρόνος έκδοσης της απόφασης, προκειμένου να καταληφθεί και το χρονικό διάστημα από την τελευταία συζήτηση έως την έκδοση της απόφασης, κατά το οποίο ο θιγόμενος διάδικος δεν θα είχε τη δικονομική δυνατότητα, ενόψει του συστήματος της προαπόδειξης και του κατ' εξαίρεση συστήματος τακτικής απόδειξης, να επικαλεστεί και να προσκομίσει τα κρίσιμα αυτά στοιχεία. Περαιτέρω, δεν αρκεί μόνο η γνώση του διαδίκου για τα εν λόγω κρίσιμα έγγραφα αλλά απαιτείται και η κατοχή του επί των αποδεικτικών αυτών στοιχείων. Επίσης, προβλέπεται ρητώς ως λόγος αναθεώρησης και η περίπτωση που ο διάδικος εμποδίστηκε στην προσκόμιση των εγγράφων

αυτών καθ' οιονδήποτε τρόπο, όπως γίνεται παγίως δεκτό από τη σχετική νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ΕΛΣ Ολ. 1522/2017 και πρβλ. άρθρο 544 αρ. 7 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας). Τέλος, η νομική έννοια του κρίσιμου εγγράφου έχει ήδη οριοθετηθεί από τη σταθερή νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ως τέτοιου νοουμένου κάθε εγγράφου που θα μπορούσε να ασκήσει ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης (ΕΛΣ Ολ. 1522/2017, 30/2012, 1721/2010, 1961/2004, 382/2001, 792/1982, πρβλ. ΑΠ 538/2005, 1264/2004). Στη συνέχεια, ως τρίτος λόγος αναθεώρησης, κατ' απόλυτη αρμονία με το άρθρο 103 παρ. 1 περ. γ' του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, προβλέπεται η περίπτωση κατά την οποία η προσβαλλόμενη απόφαση στηρίζεται σε απόφαση πολιτικού, ποινικού ή διοικητικού δικαστηρίου που ανατράπηκε αμετακλήτως μετά την τελευταία συζήτηση (πρβλ. και άρθρο 544 αρ. 8 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας). Η απόφαση – έρεισμα που ανατράπηκε αμετακλήτως μπορεί να είναι οριστική ή τελεσίδικη και πρέπει να συνδέεται αναπόσπαστα με την κριθείσα διαφορά. Ο σύνδεσμος υφίσταται ακόμη και όταν η απόφαση συνεκτιμήθηκε απλώς προς έκδοση της υπό αναθεώρηση απόφασης, ενώ δεν αποκλείεται η απόφαση – έρεισμα να έχει εκδοθεί από το ίδιο δικαστήριο που δικάζει την αίτηση αναθεώρησης, να έχει δε ανατραπεί αμετακλήτως κατόπιν αίτησης αναίρεσης μετά την τελευταία συζήτηση της υπόθεσης επί της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη με αίτηση αναθεώρησης απόφαση. Τέλος, στην παρ. 2 του άρθρου 183 ενσωματώνονται βελτιωμένες οι ρυθμίσεις του άρθρου 48 παρ. 3 περ. α' του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, ενόψει και των σχετικών νομολογιακών παραδοχών, που αναγνωρίζουν ως λόγο αναθεώρησης την πλάνη περί τα πράγματα του δικαστηρίου, το οποίο εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση. Σκοπός της σχετικής ρύθμισης είναι, ενόψει του δικαιώματος πλήρους δικαστικής προστασίας αλλά και της φύσης των εκδικαζόμενων από το Ελεγκτικό Συνέδριο υποθέσεων με διανεμητικό, δημοσιονομικό, οικονομικό και λογιστικό χαρακτήρα (συνταξιοδοτικές διαφορές, καταλογισμοί, δημοσιονομικές διορθώσεις), που ενίοτε απαιτούν μαθηματικούς υπολογισμούς, να μην επιρρίπτεται στον διάδικο κατά τρόπο δυσανάλογο ο κίνδυνος και το βάρος των πρόδηλων πραγματικών σφαλμάτων της δικαστικής απόφασης, δοθέντος ότι στο σύστημα του Ελεγκτικού Συνεδρίου δεν προβλέπεται δεύτερος βαθμός ουσιαστικής κρίσης των υποθέσεων. Στο πνεύμα αυτό, προβλέπεται ότι αναθεώρηση χωρεί και όταν το δικαστήριο που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη περί τα πράγματα, ενδεικτικώς δε αναφέρονται ως περιπτώσεις εμπίπτουσες στην έννοια της πραγματικής πλάνης ο μη εντοπισμός σοβαρού σφάλματος που περιείχαν τα αριθμητικά δεδομένα επί των οποίων θεμελίωσε την κρίση του ή εάν θεώρησε ακριβές ή ανακριβές γεγονός ενώ από τα στοιχεία του φακέλου προέκυπτε αναμφισβήτητα το αντίθετο (βλ. για την έννοια της πλάνης περί τα πράγματα και ΕΛΣ Ολ. 1522/2017, 30/2012, 564/2007, 1055/2003, 489/1996, 792/1982, όπου διακρίνεται η πλάνη περί τα πράγματα από την εσφαλμένη εκτίμηση των αποδείξεων και την εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου, ως λόγων αναίρεσης).

Επί του άρθρου 184

Στο άρθρο 184 καθορίζεται περιπτωσιολογικά η προθεσμία άσκησης της αίτησης αναθεώρησης ανάλογα με τους λόγους για τους οποίους ασκείται.

Επί του άρθρου 185

Στο άρθρο 185 ρυθμίζεται το θέμα των εφαρμοζόμενων διατάξεων για την εκδίκαση της αίτησης.

Επί του άρθρου 186

Στο άρθρο 186 ορίζονται οι συνέπειες της αποδοχής της αίτησης αναθεώρησης. Καθιερώνεται διαδικασία δύο σταδίων, του ακυρωτικού και του ουσιαστικού. Αν γίνει δεκτός λόγος αναθεώρησης,

η απόφαση δεν εξαφανίζεται ολοσχερώς. Η νέα εξέταση της υπόθεσης γίνεται μέσα στα όρια του λόγου αναθεώρησης που έγινε δεκτός.

Κεφάλαιο 28 **Η ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΑΠΟΦΑΣΗΣ**

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Με τις διατάξεις του κεφαλαίου αυτού ρυθμίζονται η δυνατότητα και η διαδικασία διόρθωσης των αποφάσεων του δικαστηρίου. Μετά την έκδοση οριστικής απόφασης αναπτύσσεται δεσμευτικότητα για το δικαστήριο και αδυναμία για ανάκλησή της. Η δεσμευτικότητα και σταθερότητα όμως αυτή δεν δικαιολογείται όταν κατά τη σύνταξη του σχεδίου της απόφασης ή της ίδιας της απόφασης παρεισέφρησαν λογιστικά λάθη ή πρόδηλες παραδρομές. Έτσι καθιερώνεται η τυπική διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας μπορεί να γίνουν οι αναγκαίες διορθώσεις, χωρίς όμως να μεταβάλλεται το διατακτικό της απόφασης. Σκοπός της διαδικασίας της διόρθωσης απόφασης είναι η αποσαφήνιση της διατύπωσης και η αποτύπωση του αληθινού περιεχομένου της απόφασης χωρίς να προσβάλλεται το δεδικασμένο. Αντικείμενο της διαδικασίας διόρθωσης μπορούν να αποτελέσουν μόνον ακούσιες πλημμέλειες που παρεισφρέουν κατά τη σύνταξη και την καθαρογραφή της απόφασης και όχι διαγνωστικά σφάλματα του δικαστηρίου ως προς την ερμηνεία και την εφαρμογή ουσιαστικής διάταξης και την εκτίμηση των αποδείξεων, τα οποία, εφόσον αποδειχθούν, διορθώνονται με την προσβολή της απόφασης με ένδικα μέσα. Είναι αδιάφορη η αιτία της παραδρομής, δηλαδή δεν έχει σημασία αν αυτή οφείλεται ή όχι σε αμέλεια του δικαστηρίου, των διαδίκων ή των δικαστικών πληρεξουσίων τους. Η άσκηση της αίτησης διόρθωσης δεν εξαρτάται από την άσκηση άλλων ενδίκων μέσων, και έτσι, η τυχόν άσκησή τους δεν επηρεάζει την αίτηση διόρθωσης ούτε την πρόοδο της σχετικής διαδικασίας. Στο ένδικο μέσο της διόρθωσης υπόκεινται και τα πρακτικά κατά το μέρος που τυχόν περιέχουν απόφαση.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 187

Στο άρθρο 187 προβλέπονται τα σφάλματα που υπόκεινται σε διόρθωση. Λογιστικά είναι τα σφάλματα που αναφέρονται στους μαθηματικούς υπολογισμούς και όχι στην ερμηνεία του νόμου ή εκείνα που αλλοιώνουν την ουσία της απόφασης. Γραφικά είναι τα λάθη που παρεισέφρησαν κατά τη γραφή στοιχείων του κειμένου της απόφασης. Ελλιπής διατύπωση του διατακτικού υπάρχει, όταν το δικαστήριο παρέλειψε να περιλάβει διάταξη ως προς ορισμένο αίτημα του διαδίκου με το οποίο ασχολήθηκε στο αιτιολογικό. Ανακριβής διατύπωση του διατακτικού συντρέχει όταν προκύπτει αντίφαση είτε από άλλες διατάξεις του διατακτικού είτε από το αιτιολογικό της απόφασης, με συνέπεια να καθίσταται αυτό ακατάληπτο ή ασαφές, υπό την προϋπόθεση ότι πρόκειται για παραδρομή και όχι για σφάλμα της δικανικής κρίσης. Τα σφάλματα πρέπει να είναι φανερά και να προκύπτουν, είτε από το κείμενο της απόφασης, είτε από τα πρακτικά της συζήτησης, ή από τις προτάσεις και τα δικόγραφα των διαδίκων, με τρόπο ώστε να αποκλείεται η διόρθωση με βάση νέα στοιχεία και να μεταβάλλεται η ουσία της υπόθεσης. Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, αν τα λάθη είναι γραμματικά ή προδήλως συντακτικά και η διόρθωσή τους δεν μεταβάλλει το νόημα της φράσης όπου εμπεριέχονται, η διόρθωση επέρχεται με πράξη του προέδρου του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση. Στη διαδικασία διόρθωσης υπόκεινται οι αποφάσεις του δικαστηρίου, όλων των

βαθμών δικονομικής ωριμότητας (οριστικές, τελεσίδικες, αμετάκλητες) και όλων των διαδικασιών. Στη διαδικασία διόρθωσης επίσης υπόκεινται και οι μη οριστικές αποφάσεις ανεξάρτητα από τη δυνατότητα ανακλήσεώς τους. Διόρθωση ζητείται είτε από κάποιον από τους διαδίκους, είτε αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο που εξέδωσε τη διορθωτέα απόφαση, αν από παραδρομή κατά τη σύνταξη της απόφασης περιέχονται λάθη γραφικά ή λογιστικά, ή το διατακτικό της διατυπώθηκε κατά τρόπο ελλιπή ή ανακριβώς.

Επί του άρθρου 188

Στο άρθρο 188 ρυθμίζεται ο τρόπος άσκησης της αίτησης διόρθωσης. Αρμόδιο για τη διόρθωση είναι το ίδιο δικαστήριο ακόμη κι αν η υπόθεση ήδη εκκρεμεί ενώπιον ανώτερου δικαστηρίου μετά από άσκηση ενδίκου μέσου. Εξίραση αποτελεί η παρ. 2 του άρθρου 187 όπου την αρμοδιότητα της διόρθωσης έχει ο πρόεδρος του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση, με πράξη του.

Επί του άρθρου 189

Στο άρθρο 189 ρυθμίζονται το περιεχόμενο της αίτησης και η δυνατότητα υποβολής προσθέτων λόγων.

Επί του άρθρου 190

Στο άρθρο 190 ρυθμίζεται η προδικασία που πρέπει να τηρείται.

Επί του άρθρου 191

Στο άρθρο 191 ρυθμίζεται η διαδικασία συζήτησης της αίτησης. Η αίτηση εισάγεται υποχρεωτικά στο δικαστήριο και δεν δύναται ο πρόεδρος να μην ορίσει δικάσιμο.

Επί του άρθρου 192

Στο άρθρο 192 καθορίζεται ο τρόπος με τον οποίο συντελείται η διόρθωση. Για τη διόρθωση δεν εκδίδεται νέα αυτοτελής απόφαση, εμπεριέχουσα τη διόρθωση, αλλά διορθώνεται η υπάρχουσα απόφαση, η οποία πλέον αποτελεί ενιαίο και αδιάσπαστο σύνολο με την απόφαση που διατάσσει τη διόρθωση. Οι έννομες συνέπειες της απόφασης επέρχονται αναδρομικά από τη δημοσίευση της απόφασης και όχι από τη διόρθωσή της.

Επί του άρθρου 193

Στο άρθρο 193 ρυθμίζεται η δυνατότητα άσκησης ενδίκων μέσων.

Επί του άρθρου 194

Στο άρθρο 194 εισάγονται ρυθμίσεις που αφορούν στην αυτεπάγγελτη διόρθωση από το δικαστήριο των πρακτικών της συζήτησης στο ακροατήριο ή αποσπάσματος αυτών. Η διαδικασία αυτή δεν αφορά στη διόρθωση πρακτικών που περιέχουν απόφαση, για τη διόρθωση των οποίων τηρείται η διαδικασία των άρθρων 187 έως 193.

Κεφάλαιο 29

ΑΙΤΗΣΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

Α. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Με τις διατάξεις του κεφαλαίου αυτού ρυθμίζονται η δυνατότητα και η διαδικασία ερμηνείας των αποφάσεων του δικαστηρίου. Η δεσμευτικότητα των εκδιδόμενων δικαστικών αποφάσεων δεν δικαιολογείται όταν η διατύπωσή τους δεν έγινε με σαφήνεια. Έτσι καθιερώνεται η τυπική διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας μπορεί να γίνουν οι αναγκαίες ερμηνείες χωρίς όμως να μεταβάλλεται το διατακτικό της απόφασης. Με τη διαδικασία αυτή δεν χωρεί αλλοίωση της ουσίας της απόφασης, ούτε συμπληρώνονται παραλείψεις σε αιτήματα που υποβλήθηκαν από τους διαδίκους, γιατί κάτι τέτοιο θα σήμαινε παραβίαση των κανόνων του δεδουλευμένου. Σκοπός της διαδικασίας είναι απλώς η αποσαφήνιση της διατύπωσης και η αποτύπωση του αληθινού περιεχομένου της απόφασης χωρίς να προσβάλλεται το δεδουλευμένο. Η άσκηση της αίτησης ερμηνείας δεν εξαρτάται από την άσκηση άλλων ενδίκων μέσων, και έτσι, η τυχόν άσκησή τους, δεν επηρεάζει την αίτηση ερμηνείας, ούτε την πρόοδο της σχετικής διαδικασίας.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 195

Στο άρθρο 195 προβλέπεται σε ποιες περιπτώσεις είναι δυνατή η ερμηνεία της απόφασης. Για την ερμηνεία απαιτείται αίτηση διαδίκου και δεν μπορεί να γίνει αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο. Ρυθμίζεται ρητά ότι με την ερμηνεία το δικαστήριο δεν μπορεί να μεταβάλει το διατακτικό της απόφασης που ερμηνεύεται. Επομένως, με τη διαδικασία αυτή δεν επιτρέπεται να συμπληρωθεί ή να τροποποιηθεί ή να αρθεί η αοριστία του διατακτικού της απόφασης όταν η τελευταία στηρίχθηκε σε αντίστοιχο αόριστο ή ατελές αίτημα των διαδίκων.

Επί του άρθρου 196

Στο άρθρο 196 ρυθμίζονται το περιεχόμενο της αίτησης και η δυνατότητα υποβολής προσθέτων λόγων.

Επί του άρθρου 197

Στο άρθρο 197 ρυθμίζεται η προδικασία για την εκδίκαση της αίτησης.

Επί του άρθρου 198

Στο άρθρο 198 ρυθμίζεται η διαδικασία συζήτησης της αίτησης. Η αίτηση εισάγεται υποχρεωτικά στο δικαστήριο και δεν δύναται ο πρόεδρος να μην ορίσει δικάσιμο.

Επί του άρθρου 199

Στο άρθρο 199 γίνεται παραπομπή στις διατάξεις που αφορούν στην αίτηση διόρθωσης.

Κεφάλαιο 30 Η ΑΝΑΚΟΠΗ ΕΡΗΜΟΔΙΚΙΑΣ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Οι ρυθμίσεις του κεφαλαίου αυτού αφορούν στο ένδικο μέσο της ανακοπής ερημοδικίας. Προσδιορίζονται οι αποφάσεις, οι λόγοι, η προθεσμία και οι δικαιούμενοι να ασκήσουν ανακοπή

ερημοδικίας. Με ανακοπή προσβάλλονται τόσο οι οριστικές όσο και οι μη οριστικές αποφάσεις των Τμημάτων, ανεξάρτητα από τη δυνατότητα ανακλήσεώς τους. Δεν επιτρέπεται άσκηση ανακοπής κατά των αποφάσεων της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, οι οποίες εκδίδονται επί αιτήσεων αναίρεσης, είτε οι αποφάσεις αυτές περιορίζονται στην αναίρεση της προσβληθείσας απόφασης, είτε αποφαίνονται περαιτέρω και κατ' ουσίαν επί της υπόθεσης. Η νομοθετική αυτή ρύθμιση δεν αντίκειται στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος, με το οποίο κατοχυρώνεται το δικαίωμα δικαστικής προστασίας, όχι όμως και δικαίωμα άσκησης ενδίκων μέσων κατά δικαστικών αποφάσεων (βλ. ΑΕΔ 3/1980, πρβλ. ΑΕΔ 48/1982, 1/1996), ούτε βεβαίως στις συνταγματικές διατάξεις, με τις οποίες κατοχυρώνεται το ουσιαστικό δικαίωμα, η ικανοποίηση του οποίου επιδιώκεται με την άσκηση ενδίκων βοηθημάτων και μέσων.

Β. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 200

Στο άρθρο 200 προσδιορίζονται οι προσβαλλόμενες αποφάσεις και οι λόγοι άσκησης της ανακοπής ερημοδικίας. Προβλέπεται ρητά η απαγόρευση άσκησης δεύτερης ανακοπής κατά της ίδιας απόφασης, ενώ ρυθμίζεται η δυνατότητα άσκησης ανακοπής ερημοδικίας κατά της απόφασης που απορρίπτει την ανακοπή αν ο ανακόπτων δεν κλητεύθηκε καθόλου ή δεν κλητεύθηκε νόμιμα ή, αν και κλητεύθηκε νόμιμα, δεν μπόρεσε λόγω ανώτερης βίας να παρασταθεί.

Επί του άρθρου 201

Στο άρθρο 201 προσδιορίζονται οι δικαιούμενοι να ασκήσουν ανακοπή ερημοδικίας.

Επί του άρθρου 202

Στο άρθρο 202 καθορίζεται η προθεσμία άσκησης της ανακοπής ερημοδικίας. Κρίθηκε ως εύλογη η προβλεπόμενη και στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 90) εξηκονθήμερη προθεσμία, όπως και για την άσκηση της των λοιπών ενδίκων μέσων, ενώ κρίθηκε ως αντίθετη με το δικαίωμα δικαστικής προστασίας η καθιέρωση καταχρηστικής προθεσμίας, δεδομένου ότι η άσκηση του ενδίκου αυτού μέσου προβλέπεται όταν, μεταξύ άλλων, ο ανακόπτων δεν κλητεύθηκε καθόλου, όποτε μπορεί να μην έλαβε γνώση της εκδίκασης της υπόθεσης.

Επί του άρθρου 203

Στο άρθρο 203 ρυθμίζεται το περιεχόμενο του δικογράφου της ανακοπής ερημοδικίας.

Επί του άρθρου 204

Στο άρθρο 204 ρυθμίζονται η δυνατότητα και η διαδικασία παραδεκτής υποβολής προσθέτων λόγων.

Επί του άρθρου 205

Στο άρθρο 205 γίνεται παραπομπή στις διατάξεις της Δικονομίας που αφορούν στην προδικασία, τη συζήτηση και την έκδοση της απόφασης που προσβάλλεται με την ανακοπή ερημοδικίας, οι οποίες εφαρμόζονται αναλόγως.

Επί του άρθρου 206

Στο άρθρο 206 ρυθμίζεται η διαδικασία εκδίκασης της ανακοπής.

Επί του άρθρου 207

Στο άρθρο 207 ρυθμίζεται το θέμα της απόφασης που εκδίδεται για την ανακοπή ερημοδικίας.

**Κεφάλαιο 31
Η ΤΡΙΤΑΝΑΚΟΠΗ****A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ**

Με τις διατάξεις του κεφαλαίου αυτού υιοθετείται το σύστημα του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρα 106 επ.). Τα πρόσωπα που μπορούν να ασκήσουν τριτανακοπή περιορίζονται σε εκείνα που νομιμοποιούνταν να παρέμβουν στη μεταξύ άλλων προσώπων δίκη. Το έννομο συμφέρον τους έγκειται στην αποτροπή της βλάβης, την οποία υφίστανται στα δικαιώματά τους από την εκδοθείσα απόφαση. Η βλάβη τους πρέπει να τελεί σε άμεση αιτιώδη σχέση με την απόφαση και η επέλευσή της πρέπει να είναι βέβαιη, αν η απόφαση αυτή δεν ανατραπεί διά της τριτανακοπής. Επίσης, για λόγους πληρότητας της δικαστικής προστασίας, όπως και στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, η τριτανακοπή πρέπει να μπορεί να ασκηθεί τόσο επί ακυρωτικών αποφάσεων, όσο και επί αποφάσεων απορριπτικών των σχετικών διαπλαστικών ενδίκων βοηθημάτων, καθόσον επιβλαβή αποτελέσματα δύνανται να φέρουν και αυτές. Δεν επιτρέπεται άσκηση τριτανακοπής κατά των αποφάσεων της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, οι οποίες εκδίδονται επί αιτήσεων αναίρεσης, είτε οι αποφάσεις αυτές περιορίζονται στην αναίρεση της προσβληθείσας απόφασης, είτε αποφαίνονται περαιτέρω και κατ' ουσίαν επί της υπόθεσης. Η νομοθετική αυτή ρύθμιση δεν αντίκειται στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος, με το οποίο κατοχυρώνεται το δικαίωμα δικαστικής προστασίας, όχι όμως και δικαίωμα άσκησης ενδίκων μέσων κατά δικαστικών αποφάσεων (βλ. ΑΕΔ 3/1980, πρβλ. ΑΕΔ 48/1982, 1/1996), ούτε βεβαίως στις συνταγματικές διατάξεις, με τις οποίες κατοχυρώνεται το ουσιαστικό δικαίωμα, η ικανοποίηση του οποίου επιδιώκεται με την άσκηση ενδίκων βοηθημάτων και μέσων. Η ρύθμιση αυτή δικαιολογείται από την ανάγκη αμετάκλητης επίλυσης των διαφορών και μάλιστα σε εύλογο χρόνο, προκειμένου να διασφαλίζεται η θεμελιώδης για την έννομη τάξη αρχή της ασφάλειας δικαίου.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ**Επί του άρθρου 208**

Στο άρθρο 208 ρυθμίζεται το ζήτημα των ενεργητικώς και παθητικώς νομιμοποιούμενων στη δίκη της τριτανακοπής. Με τις διατάξεις αυτές τα πρόσωπα που μπορούν να ασκήσουν τριτανακοπή περιορίζονται σε εκείνα που νομιμοποιούνταν να παρέμβουν στη δίκη μεταξύ άλλων προσώπων. Στην περίπτωση αυτή, με ερμηνευτικό επιχείρημα *a minori ad maius* σε άσκηση τριτανακοπής νομιμοποιούνται και οι αναγκαστικοί ομόδικοι που δεν συμμετείχαν στη δίκη κατά την οποία εκδόθηκε η προσβαλλομένη απόφαση, εφόσον δεν προσεπικλήθηκαν.

Επί του άρθρου 209

Στο άρθρο 209 καθορίζεται η προθεσμία άσκησης της τριτανακοπής. Κρίθηκε ως εύλογη η προβλεπόμενη και στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας εξηκονθήμερη προθεσμία, όπως και για την άσκηση των λοιπών ενδίκων μέσων, ενώ κρίθηκε ως αντίθετη με το δικαίωμα δικαστικής προστασίας η καθιέρωση καταχρηστικής προθεσμίας, δεδομένου ότι η άσκηση του ενδίκου αυτού μέσου

προβλέπεται, όταν ο δικαιούμενος να ασκήσει παρέμβαση δεν ενημερώθηκε για τη δίκη επί της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση, όποτε μπορεί να μην έλαβε γνώση της εκδίκασης της υπόθεσης.

Επί του άρθρου 210

Στο άρθρο 210 ρυθμίζεται το περιεχόμενο του δικογράφου της τριτανακοπής. Η τριτανακοπή δεν στηρίζεται οπωσδήποτε σε σφάλμα του νομικού συλλογισμού της προσβαλλόμενης απόφασης και κατά συνέπεια δεν προβλέπονται στο νόμο συγκεκριμένοι λόγοι ασκήσεώς της.

Επί του άρθρου 211

Στο άρθρο 211 ρυθμίζονται η δυνατότητα και η διαδικασία παραδεκτής υποβολής προσθέτων λόγων.

Επί του άρθρου 212

Στο άρθρο 212 γίνεται παραπομπή στις διατάξεις της Δικονομίας που αφορούν στην προδικασία, τη συζήτηση και την έκδοση της απόφασης που προσβάλλεται με την τριτανακοπή, οι οποίες εφαρμόζονται αναλόγως.

Επί του άρθρου 213

Στο άρθρο 213 ρυθμίζεται η διαδικασία εκδίκασης της τριτανακοπής.

Επί του άρθρου 214

Στο άρθρο 214 γίνεται αναφορά στην απόφαση που εκδίδεται για την τριτανακοπή.

Κεφάλαιο 32

Η ΑΙΤΗΣΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Με τις διατάξεις του κεφαλαίου αυτού ρυθμίζεται το ένδικο μέσο της αίτησης επανάληψης της διαδικασίας. Η αίτηση επανάληψης της διαδικασίας συνιστά έκτακτο ένδικο μέσο, με το οποίο επιδιώκεται η εξαφάνιση (εν όλω ή εν μέρει) δικαστικής απόφασης, προκειμένου να καταστεί εκκρεμές και να κριθεί εκ νέου το ένδικο βοήθημα ή μέσο που απορρίφθηκε (εν όλω ή εν μέρει) με την απόφαση αυτή. Με την αίτηση επανάληψης της διαδικασίας ενισχύεται η δεσμευτικότητα των αποφάσεων του ΕΔΔΑ, με τις οποίες διαπιστώνεται παραβίαση του δίκαιου χαρακτήρα της δίκης ή ουσιαστικού δικαιώματος της Σύμβασης και επιδιώκεται η άμεση και ακέραιη επανόρθωση της παραβίασης με τα μέσα του εθνικού δικαίου, ώστε, στο μέτρο του δυνατού, να επαναφερθεί ο αιτών στην κατάσταση που θα υπήρχε, αν δεν είχε λάβει χώρα η παραβίαση. Είναι αυτονόητο ότι αίτηση επανάληψης της διαδικασίας δεν χωρεί στις περιπτώσεις, κατά τις οποίες η παραβίαση δικαιώματος που διαπιστώθηκε από το ΕΔΔΑ συνίσταται σε καθυστερημένη ολοκλήρωση της διαδικασίας επίλυσης της διαφοράς, δεδομένου ότι στις περιπτώσεις αυτές η αίτηση θα ήταν αλυσιτελής, διότι δεν καταλείπεται πεδίο άρσης των συνεπειών της συγκεκριμένης παραβίασης.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 215

Στο άρθρο 215 προσδιορίζονται οι προσβαλλόμενες αποφάσεις και οι λόγοι άσκησης της αίτησης επανάληψης της διαδικασίας.

Επί του άρθρου 216

Στο άρθρο 216 ρυθμίζεται το ζήτημα των ενεργητικώς και παθητικώς νομιμοποιούμενων προσώπων. Την αίτηση μπορούν να ασκήσουν όλοι οι διάδικοι που έλαβαν μέρος στη δίκη, καθώς και ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας.

Επί του άρθρου 217

Στο άρθρο 217 καθιερώνεται προθεσμία ενενήντα (90) ημερών, που αρχίζει από τη δημοσίευση της οριστικής απόφασης του ΕΔΔΑ, σύμφωνα με τις διακρίσεις που προβλέπονται στη διάταξη του άρθρου 44 της ΕΣΔΑ και ρυθμίζεται ειδικώς το θέμα της διαδοχής διαδίκου κατά τη διάρκεια της προθεσμίας.

Επί του άρθρου 218

Στο άρθρο 218 για την άσκηση της αίτησης προβλέπεται η εφαρμογή των διατάξεων της Δικονομίας που ισχύουν για τον σχηματισμό που επιλαμβάνεται αρμοδίως της αίτησης και αφορούν στην άσκηση του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου επί του οποίου εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση.

Επί του άρθρου 219

Στο άρθρο 219 προσδιορίζεται το περιεχόμενο της αίτησης.

Επί του άρθρου 220

Στο άρθρο 220 προβλέπεται ότι για την προδικασία εφαρμόζονται οι διατάξεις της Δικονομίας που αφορούν στην προδικασία της συζήτησης της υπόθεσης για την οποία εκδόθηκε η απόφαση που προσβάλλεται με την αίτηση.

Επί του άρθρου 221

Στο άρθρο 221 προβλέπεται ότι για τη συζήτηση της αίτησης εφαρμόζεται η ισχύουσα διαδικασία για τον επιλαμβανόμενο αυτής δικαστικό σχηματισμό.

Επί του άρθρου 222

Στο άρθρο 222 ρυθμίζεται η εξουσία του δικαστηρίου κατά την εκδίκαση της αίτησης.

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Κεφάλαιο 33

ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Α. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Το κεφάλαιο αυτό αφορά στις αρχές που διέπουν τη συζήτηση των υποθέσεων ενώπιον των Τμημάτων και της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 223

Στο άρθρο 223 αποτυπώνεται η θεμελιώδης αρχή της δημοσιότητας των συνεδριάσεων και προβλέπεται η παράσταση σε αυτές του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας, ενώ θεσπίζεται και η δυνατότητα, με απόφαση του αρμόδιου οργάνου της Γενικής Επιτροπείας της Επικρατείας, να ορισθούν δημόσιες συνεδριάσεις στις οποίες δεν θα παρίσταται, καθώς και διαδικασίες στις οποίες δεν θα συμμετέχει ο Γενικός Επίτροπος Επικρατείας.

Επί του άρθρου 224

Στο άρθρο 224 αποτυπώνεται η αρχή της προφορικότητας της διαδικασίας που διεξάγεται στο ακροατήριο.

Επί του άρθρου 225

Στο άρθρο 225 ρυθμίζεται το ζήτημα της μη εμφάνισης των διαδίκων στο ακροατήριο κατά τη συζήτηση της υπόθεσής τους. Το δικαστήριο εξετάζει αυτεπαγγέλτως τη νόμιμη και εμπρόθεσμη κλήτευσή τους και, αν διαπιστώσει ότι ο διάδικος που απουσιάζει δεν κλητεύθηκε ή δεν κλητεύθηκε νόμιμα και εμπρόθεσμα, υποχρεούται να κηρύξει απαράδεκτη τη συζήτηση. Σε κάθε άλλη περίπτωση, η διαδικασία χωρεί ακόμα και αν οι διάδικοι δεν παρίστανται.

Επί του άρθρου 226

Στο άρθρο 226 ρυθμίζεται το ζήτημα της διακοπής, για οποιονδήποτε λόγο, της παράστασης διαδίκου και της τυχόν μεταγενέστερης επανεμφάνισής του, τόσο κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο, όσο και κατά τη διενέργεια των διαδικαστικών πράξεων εκτός του ακροατηρίου. Ειδικότερα, το άρθρο αυτό αφορά στο δικαίωμα των διαδίκων να συμμετάσχουν στη συζήτηση της υπόθεσής τους έστω και αν αυτοί εμφανίζονται μετά την προεκφώνηση ή εκφώνησή της, καθώς και στο δικαίωμά τους να παρίστανται και να μετέχουν σε κάθε μεταγενέστερη συζήτηση της υπόθεσης ή διαδικαστική πράξη.

Επί του άρθρου 227

Στο άρθρο 227 αποτυπώνεται η αρχή της υποχρεωτικής προαπόδειξης. Συμπληρωματική απόδειξη μπορεί να διαταχθεί κατά την κρίση του δικαστηρίου. Τέλος, θεσπίζεται η υποχρέωση του δικαστηρίου να διασφαλίζει τα δικαιώματα άμυνας του αντιδίκου, σε περίπτωση που, μετά από άδεια του δικαστηρίου, προσαχθούν κατά τη συζήτηση ή και μετά τη συζήτηση, έγγραφα που αφορούν στην υπόθεση, παρέχοντάς του τις αναγκαίες διευκολύνσεις, προκειμένου να λάβει γνώση αυτών και να αμυνθεί αναλόγως.

Κεφάλαιο 34

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Με τις διατάξεις του κεφαλαίου αυτού θεσπίζονται ρυθμίσεις που αφορούν στην εμφάνιση και παράσταση των διαδίκων ενώπιον του δικαστηρίου. Από τις ρυθμίσεις αυτές πρωτότυπη είναι η διάταξη του άρθρου 233 που αναφέρεται στον άγγελο, ενώ προστέθηκαν και οι ρυθμίσεις του άρθρου 27 παρ. 5 του π.δ. 18/1989 περί επανασυζήτησης της υπόθεσης, του άρθρου 33 παρ. 1, 2, 3 και 4 του

ίδιου προεδρικού διατάγματος και του άρθρου 133 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας ως άρθρα 230, 231, 232 και 234 αντιστοίχως, για να εναρμονισθεί η δικονομία του Ελεγκτικού Συνεδρίου με τα ισχύοντα στο Συμβούλιο της Επικρατείας και τα Διοικητικά Δικαστήρια χάριν ομοιομορφίας και υιοθέτησης θεσμών που επιταχύνουν και καθιστούν τη διαδικασία εγγυητή του δικαιώματος δικαστικής προστασίας.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 228

Στο άρθρο 228 θεσπίζονται οι κανόνες για την παράσταση των διαδίκων.

Επί του άρθρου 229

Στο άρθρο 229 θεσπίζεται η δυνατότητα και καθορίζεται η διαδικασία συμπλήρωσης ελλείψεων ως προς την πληρεξουσιότητα των εμφανιζομένων ως δικαστικών πληρεξουσίων και οι συνέπειες μη απόδειξης της ύπαρξής της.

Επί του άρθρου 230

Στο άρθρο 230 ρυθμίζεται το ζήτημα της επανασυζήτησης της υπόθεσης σε περίπτωση που η νομοποίηση του δικαστικού πληρεξουσίου εμποδίστηκε για λόγους ανωτέρας βίας.

Επί του άρθρου 231

Στο άρθρο 231 θεσπίζεται η δυνατότητα παράστασης των δικαστικών πληρεξουσίων με δήλωση και προβλέπεται ειδικώς η έλλειψη δικονομικής συνέπειας της δήλωσης που υποβάλλεται από πληρεξούσιο του Δημοσίου, οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου σε περίπτωση που δεν διαβιβαστεί εμπρόθεσμα στο δικαστήριο ο διοικητικός φάκελος.

Επί του άρθρου 232

Στο άρθρο 232 θεσπίζεται η δυνατότητα και καθορίζεται η διαδικασία συμπλήρωσης ελλείψεων ως προς την δικανική ικανότητα των διαδίκων.

Επί του άρθρου 233

Στο άρθρο 233 θεσμοθετείται η δυνατότητα της αυτόκλητης εμφάνισης προσώπου, που ως άγγελος γνωστοποιεί στο δικαστήριο γεγονότα που αφορούν στην απουσία του διαδίκου ή του πληρεξουσίου του ή μεταφέρει στο δικαστήριο τα αιτήματά τους.

Κεφάλαιο 35

Η ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Οι ρυθμίσεις του κεφαλαίου αυτού αφορούν στη διεξαγωγή της συζήτησης των υποθέσεων ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Προσδιορίζονται οι εξουσίες του προεδρεύοντος, θεσπίζεται η δυνατότητα

συμπλήρωσης τυχόν τυπικών ελλείψεων που έχουν εντοπιστεί στον φάκελο της υπόθεσης και τίθενται οι προϋποθέσεις για την αναβολή της συζήτησης των υποθέσεων.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 234

Στο άρθρο 234 ρυθμίζεται η διαδικασία στο ακροατήριο κατά τη συνεδρίαση του δικαστηρίου, ενώ, περαιτέρω, προβλέπεται και η εφαρμοστέα διαδικασία σε περίπτωση τέλεσης αξιόποινων πράξεων, σύμφωνα με τις διατάξεις του νέου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, σε συνδυασμό με την κατάργηση των πταισμάτων που προβλέπεται στο νέο Ποινικό Κώδικα.

Επί του άρθρου 235

Στο άρθρο 235 καθορίζονται οι ενέργειες και οι εξουσίες τόσο του δικαστή που διευθύνει τη συζήτηση στο ακροατήριο, όσο και των λοιπών μελών του δικαστηρίου και του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας. Προβλέπονται, επίσης, τα αντίστοιχα δικαιώματα των διαδίκων και των δικαστικών πληρεξουσίων τους.

Επί του άρθρου 236

Στο άρθρο 236 ρυθμίζεται το ζήτημα της συνεννόησης με αλλόγλωσσους, κωφούς, αλάλους και κωφαλάλους.

Επί του άρθρου 237

Στο άρθρο 237 θεσπίζεται η δυνατότητα των διαδίκων ή των πληρεξουσίων τους να ενημερώνονται κατά τη συζήτηση για τις τυπικές ελλείψεις που ο γραμματέας του δικαστηρίου εντόπισε στον φάκελο και να τις συμπληρώνουν εντός εύλογης προθεσμίας που χορηγείται από τον πρόεδρο.

Επί του άρθρου 238

Στο άρθρο 238 ρυθμίζεται η δυνατότητα του δικαστηρίου για αυτεπάγγελτη ή μετά από αίτηση του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας ή των διαδίκων αναβολή, συντρέχοντος αποχρώντος λόγου, της συζήτησης της υπόθεσης.

Επί του άρθρου 239

Στο άρθρο 239 ρυθμίζεται η λήψη των αποφάσεων που αφορούν στη διεξαγωγή της συζήτησης των υποθέσεων.

Κεφάλαιο 36

ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Το κεφάλαιο αυτό αφορά τα πρακτικά συζήτησης και δημοσίευσης των αποφάσεων.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 240

Στο άρθρο 240 ρυθμίζεται το περιεχόμενο των τηρούμενων κατά τη συζήτηση πρακτικών από τον γραμματέα της έδρας.

Επί του άρθρου 241

Στο άρθρο 241 καθορίζεται η αποδεικτική ισχύς των τηρούμενων κατά το προηγούμενο άρθρο πρακτικών, καθώς και η δυνατότητα του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας να ζητήσει κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο να γίνει στα πρακτικά μνεία ειδικής παρατήρησης, την οποία, ακολούθως, μπορεί να αναπτύσσει με υπόμνημα που απευθύνεται στο δικαστήριο και επισυνάπτεται στα πρακτικά.

ΜΕΡΟΣ ΕΒΔΟΜΟ**Η ΑΠΟΔΕΙΞΗ****Κεφάλαιο 37****ΒΑΣΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΔΕΙΞΗ****A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ**

Στο έβδομο μέρος του ενιαίου κειμένου για τη Δικονομία και ειδικότερα στα άρθρα 242 έως και 292 (κεφάλαια 37 έως και 44) περιλαμβάνεται το σύνολο των κανόνων που διέπουν αφενός μεν την απόδειξη της αλήθειας κατά την εκδίκαση των υποθέσεων από το Ελεγκτικό Συνέδριο, δηλαδή τη διαδικαστική εκείνη ενέργεια που έχει ως αντικείμενο τη διαπίστωση της αλήθειας των πραγματικών γεγονότων, τα οποία συναρθρώνουν το πραγματικό του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου, με στόχο την έκδοση ορθής δικαστικής απόφασης, αφετέρου δε τους όρους εκπλήρωσης του απορρέοντος από τα άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος, 6 της ΕΣΔΑ και 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δικαιώματος απόδειξης στις ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου δίκες, ήτοι της αξίωσης του διαδίκου περί πλήρους διαπίστωσης των πραγματικών του ισχυρισμών, ως θεμελιώδους πτυχής του δικαιώματος δικαστικής προστασίας.

Ειδικότερα στο κεφάλαιο 37 τίθενται οι βασικοί κανόνες για την απόδειξη. Το σύνολο των κανόνων της απόδειξης συνδέεται αρρήκτως με την εξεταστική/ανακριτική αρχή που διέπει την ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου διαδικασία κατά το άρθρο 12 του παρόντος (βλ. την αντιστοίχου περιεχομένου ρύθμιση του άρθρου 25 του π.δ. 1225/1981), στο πλαίσιο της οποίας την πρωτοβουλία για την κίνηση και το αντικείμενο της δίκης έχει βασικά ο διάδικος, ενώ την πρωτοβουλία για την διαμόρφωση της δικαστικής κρίσης έχει βασικά ο δικαστής.

Επίσης, βασική αρχή διέπυσα την εν λόγω διαδικαστική ενέργεια είναι και εκείνη της ισότητας των διαδίκων κατ' άρθρο 11 του προτεινόμενου Σχεδίου Νόμου (βλ. την αυτού περιεχομένου ρύθμιση του άρθρου 26 του π.δ. 1225/1981).

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ**Επί του άρθρου 242**

Στο άρθρο 242 διευκρινίζεται ότι αντικείμενο απόδειξης είναι τα πραγματικά περιστατικά που ασκούν ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης, εφόσον αυτά αμφισβητούνται. Κρίνεται ενδεδειγμένη η σχετική προσθήκη, σε αρμονία και με τον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 144 παρ. 1), καθώς και με την παγία ερμηνεία της συναφούς διάταξης του άρθρου 335 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, παρά την έλλειψη σχετικής αναφοράς στο γράμμα της οικείας διάταξης, αλλά και στο ισχύον άρθρο 95 του π.δ. 1225/1981, όπου δεν αποτελεί ρητό όρο για την υποβολή πραγματικού περιστατικού στη διαδικασία της απόδειξης η αμφισβήτησή του. Και τούτο, διότι οι ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου δίκες, ως διοικητικές, δεν διέπονται από αμιγές ανακριτικό σύστημα, όπως οι ποινικές, αλλά η εφαρμογή του συστήματος αυτού σχετικοποιείται με τις ρυθμίσεις περί προσδιορισμού του αντικείμενου της δίκης από τα αιτήματα των διαδίκων, περί κατανομής του βάρους απόδειξης μεταξύ αυτών, καθώς και από τους τιθέμενους φραγμούς στην προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων εκ μέρους αυτών. Περαιτέρω, προστίθεται σε ιδιαίτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου (παρ. 4) ρύθμιση, που υφίσταται και στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, περί αυτεπάγγελτης λήψης υπ' όψιν του αλλοδαπού δικαίου, του εθιμικού δικαίου και των συναλλακτικών ηθών, με τη δυνατότητα διάταξης αποδείξεων για τη διάγνωσή τους, κατά το πρότυπο του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας.

Επί του άρθρου 243

Στο άρθρο 243 τίθεται ο κανόνας της κατανομής του βάρους της απόδειξης και προβλέπεται η δυνατότητα του δικαστηρίου να επιρρίψει στον αντίδικο δημόσιο φορέα το βάρος της απόδειξης των πραγματικών γεγονότων που επικαλείται ο ιδιώτης διάδικος, για τα αποδεικτικά στοιχεία που βρίσκονται στην κατοχή του δημοσίου φορέα.

Επί του άρθρου 244

Στο άρθρο 244 προκρίνεται, για λόγους ασφάλειας δικαίου και κανονιστικής σαφήνειας αλλά και ενόψει της αρχής της ενότητας της δικονομικής έννομης τάξης, η λύση της σαφούς παράθεσης των επωνύμων αποδεικτικών μέσων, κατά το πρότυπο των δύο άλλων Κωδίκων αναφοράς (Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, πρβλ. άρθρο 97 παρ. 1 του π.δ. 1225/1981). Με την παράθεση των επιμέρους «επωνύμων» αποδεικτικών μέσων υιοθετείται μεν το σύστημα της έστω εν μέρει αυστηρής απόδειξης, πλην η απολυτότητά του αμβλύνεται με το σύστημα της ελεύθερης εκτίμησης των αποδείξεων, της προσθήκης των δικαστικών τεκμηρίων (άρθρο 245) καθώς και των μη πληρούντων τους όρους του νόμου αποδεικτικών μέσων (άρθρο 247). Συνεπώς, θεσπίζεται ένα σαφές και προβλέψιμο σύστημα οργάνωσης και ρύθμισης της διαδικαστικής εκείνης ενέργειας που έχει ως αντικείμενο τη διαπίστωση της αλήθειας των πραγματικών γεγονότων, χωρίς όμως να παραβιάζεται το ατομικό δικαίωμα απόδειξης, που εκδηλώνεται και περιλαμβάνει την αξίωση του διαδίκου έναντι της πολιτείας να μην εμποδίζει με υπέρμετρους νομοθετικούς περιορισμούς την άσκησή του κατά τρόπο ουσιαστικό και αποτελεσματικό.

Επί του άρθρου 245

Στο άρθρο 245 ρυθμίζονται τα δικαστικά τεκμήρια, τα οποία κρίθηκε σκόπιμο να θεσπιστούν ως αυτοτελές αποδεικτικό μέσο, παρά τις αμφιβολίες που θα μπορούσαν να γεννηθούν ως προς το αν αποτελούν, κατ' ακρίβεια, αποδεικτικά μέσα.

Επί του άρθρου 246

Στο άρθρο 246 διατυπώνεται η θεμελιώδης αρχή, που διέπει το δίκαιο της απόδειξης στη διοικητική εν γένει δίκη, της ελεύθερης χρήσης και εκτίμησης των αποδεικτικών μέσων. Θεσπίζεται η δυνατότητα του δικαστηρίου να λαμβάνει υπόψη και να εκτιμά ελεύθερα και ατελή αποδεικτικά μέσα, καθώς και η υποχρέωση του, κάνοντας χρήση των αποδεικτικών μέσων, να σχηματίζει πλήρη δικανική πεποίθηση για την αλήθεια των κρίσιμων στη δίκη πραγματικών περιστατικών και μόνο κατ' εξαίρεση, όπου ειδικώς ορίζεται από το νόμο, να αρκείται στην πιθανολόγηση.

Επί του άρθρου 247

Στο άρθρο 247 θεσπίζεται η εξουσία του δικαστηρίου να λαμβάνει υπόψη και αποδεικτικά μέσα που προσκομίζονται από τους διαδίκους και δεν εμπíπτουν στα απαριθμούμενα στο άρθρο 244 αποδεικτικά μέσα, εφόσον κρίνει ότι η μη εκτίμηση των μέσων αυτών θα έπληττε τις αρχές της δίκαιης δίκης, καθώς και αποδεικτικά μέσα που εμφανίζουν τυπικές ατέλειες υπό την προϋπόθεση ότι δεν έχουν προκύψει από άκυρη ή ακυρωθείσα διαδικαστική πράξη και οι ατέλειες που φέρουν δεν αναιρούν την αξιοπιστία τους. Διευκρινίζεται εδώ ότι η λήψη υπόψη αποδεικτικών στοιχείων που δεν οριοθετούνται ρητώς ως υπαγόμενα εντός αποδεικτικού μέσου, όπως λ.χ. εκθέσεις διεθνών οργανισμών όπου διαπιστώνονται πραγματικά περιστατικά, μελέτες επιστημονικών φορέων όπου διαλαμβάνονται τεχνικές κρίσεις ή στατιστικά δεδομένα, αναφορές μη κυβερνητικών οργανώσεων επί ζητημάτων που ανάγονται στον κύκλο των ενδιαφερόντων τους, δεν αποκλείεται. Αποκλείεται πάντως η αντικατάσταση νόμιμου αποδεικτικού μέσου (μαρτυρική κατάθεση) με στοιχείο (υπεύθυνη δήλωση) που δεν περιβάλλεται από τις προβλεπόμενες, υποχρεωτικές εγγυήσεις αυθεντικότητας και αξιοπιστίας.

Κεφάλαιο 38

Ο ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΦΑΚΕΛΟΣ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνονται ρυθμίσεις περί του διοικητικού φακέλου. Η προσθήκη εντός της Δικονομίας του κεφαλαίου αυτού κρίθηκε σκόπιμη προκειμένου να συστηματοποιηθούν οι διατάξεις περί του διοικητικού φακέλου, κατά το πρότυπο του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Στη διοικητική δίκη, ο διοικητικός φάκελος (στοιχείο της διαδικασίας άγνωστο στην πολιτική δίκη), έχει ιδιαίτερη και πολλαπλή σημασία για τη διακρίβωση της αλήθειας και τον σχηματισμό πλήρους δικανικής πεποίθησης για την ένδικη διαφορά, περιλαμβάνει δε κατά κανόνα όλα τα κρίσιμα και χρήσιμα για την υπόθεση στοιχεία που υπάρχουν στη διοίκηση, όπως την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη, τα στοιχεία της αιτιολογίας της πράξης, τις τυχόν υπηρεσιακές εκθέσεις και γνωμοδοτήσεις, τις αποφάσεις επί διοικητικών ή ενδικοφανών προσφυγών, καθώς και αναλυτική έκθεση των απόψεων της διοίκησης προς αντίκρουση του ασκηθέντος ενδίκου βοηθήματος κ.λπ..

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 248

Στο άρθρο 248 θεσπίζεται η υποχρέωση της διοίκησης να αποστέλλει στο δικαστήριο τον διοικητικό φάκελο και το περιεχόμενό του, που περιλαμβάνει όλα τα κρίσιμα και χρήσιμα για την υπόθεση στοιχεία που υπάρχουν στη διοικητική αρχή.

Επί του άρθρου 249

Στο άρθρο 249 θεσπίζονται οι συνέπειες της μη διαβίβασης του διοικητικού φακέλου που συνίστανται κυρίως στην αναβολή της συζήτησης της υπόθεσης.

**Κεφάλαιο 39
Η ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ****A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ**

Στο κεφάλαιο αυτό ρυθμίζεται η αποδεικτική διαδικασία. Επισημαίνεται ότι υιοθετείται το σύστημα της προαπόδειξης (σύστημα που ακολουθείται και από τον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και από τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας), ήτοι οι διάδικοι υποχρεούνται να καταθέτουν τα αποδεικτικά τους στοιχεία μέχρι την προτεραία της δικασίμου. Εξάιρεση προβλέπεται μόνο στην περίπτωση κατά την οποία, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, η μη έγκαιρη κατάθεσή τους είναι δικαιολογημένη. Το σύστημα της προαπόδειξης, πέραν του ότι αποσκοπεί στον μη αιφνιδιασμό των διαδίκων, εντάσσεται στον ευρύτερο σχεδιασμό του Δικαστηρίου για επιτάχυνση της διεξαγωγής των δικών, που απορρέει από την έγκαιρη συγκέντρωση των αποδεικτικών μέσων. Η ρύθμιση πάντως περί υποχρέωσης υποβολής του διοικητικού φακέλου προαποδεικτικώς και μάλιστα σε χρόνο πρότερο της υποβολής των εκτός διοικητικού φακέλου αποδεικτικών στοιχείων, πέραν του ότι αποτελεί το κρατούν σύστημα στις ανακριτικής φύσης διοικητικές δίκες (π.δ. 18/1989 και Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας), δεν θέτει ζητήματα προσβολής της αρχής ισότητας των διαδίκων (άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 της ΕΣΔΑ), καθόσον η συγκρότηση του διοικητικού φακέλου έχει λειτουργία ευρύτερη της αποδεικτικής διαδικασίας, συνιστά προϋπόθεση της έκδοσης της πράξης, ο κάθε δε διάδικος έχει, κατά το ισχύον θεσμικό πλαίσιο (άρθρο 16 του ν. 1599/1986), κατ' εξοχήν δικαίωμα έγκαιρης πρόσβασης σ' αυτόν.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ**Επί του άρθρου 250**

Στο άρθρο 250 καθιερώνεται ως κανόνας, για τα έγγραφα και τις μαρτυρικές καταθέσεις του άρθρου 290 του παρόντος, η προαπόδειξη. Παρά το ότι ο κανόνας αυτός εμφανίζεται ως περιορισμένης έκτασης, αφού αφορά μόνο τα έγγραφα και τις μαρτυρικές καταθέσεις του άρθρου 290, αφορά όλη σχεδόν την ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου δίκη, λόγω της περιορισμένης χρησιμοποίησης όλων των άλλων αποδεικτικών μέσων και μάλιστα των μαρτύρων.

Επί του άρθρου 251

Στο άρθρο 251 θεσπίζεται η εξουσία του δικαστηρίου να διατάξει, είτε αυτεπαγγέλτως είτε ύστερα από αίτηση διαδίκου, τη συμπλήρωση των αποδείξεων και τίθενται λεπτομερείς ρυθμίσεις για τη σχετική απόφαση, το περιεχόμενό της και τη διαδικασία διεξαγωγής της συμπληρωματικής απόδειξης.

Επί του άρθρου 252

Στο άρθρο 252 περιλαμβάνονται οι ρυθμίσεις για τη συζήτηση μετά τη διεξαγωγή της συμπληρωματικής απόδειξης.

Επί του άρθρου 253

Στο άρθρο 253 ρυθμίζεται το ζήτημα της συντηρητικής απόδειξης που μπορεί να διαταχθεί από το δικαστήριο μετά από αίτηση διαδίκου και διεξάγεται πριν από τη συζήτηση της υπόθεσης, όταν υπάρχει κίνδυνος να χαθεί αποδεικτικό μέσο ή να καταστεί δυσχερής η χρησιμοποίησή του ή να δυσχερανθεί η διαπίστωση υφιστάμενης κατάστασης.

Επί του άρθρου 254

Στο άρθρο 254 θεσπίζεται η υποχρέωση των δημόσιων αρχών να παρέχουν στο δικαστήριο και στον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας κάθε πληροφορία, καθώς και τα στοιχεία που κάθε φορά ζητούνται. Επίσης θεσπίζεται η εξουσία του δικαστηρίου να διατάσσει τη διενέργεια επανελέγχου από τη διοίκηση για το οριζόμενο κάθε φορά θέμα, καθώς και τη διενέργεια πολύπλοκων αριθμητικών υπολογισμών ή αριθμητικών υπολογισμών που στηρίζονται σε δεδομένα από πολλαπλά στοιχεία τα οποία τηρεί η διοίκηση.

Κεφάλαιο 40 ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για τα έγγραφα στην αποδεικτική διαδικασία. Οι διατάξεις διατυπώθηκαν αφού λήφθηκαν υπόψη κυρίως οι διατάξεις των άρθρων 169-176 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 255

Στο άρθρο 255 γίνεται διάκριση των εγγράφων σε δημόσια και ιδιωτικά και ρυθμίζεται το θέμα των βιβλίων τα οποία προβλέπουν οι κείμενες διατάξεις, καθώς και των φωτογραφιών, κινηματογραφικών αναπαραστάσεων, φωνοληψιών κ.λπ..

Επί του άρθρου 256

Στο άρθρο 256 γίνεται αναφορά στον τύπο των εγγράφων, γενικώς.

Επί του άρθρου 257

Στο άρθρο 257 ρυθμίζεται το ζήτημα της αποδεικτικής δύναμης των εγγράφων. Οι διατάξεις του είναι λεπτομερείς και έχουν διατυπωθεί ενόψει των αντιστοιχων διατάξεων του άρθρου 171 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας.

Επί του άρθρου 258

Στο άρθρο 258 ρυθμίζεται το θέμα των ξενόγλωσσων εγγράφων και των προϋποθέσεων υποβολής τους στο δικαστήριο.

Επί του άρθρου 259

Στο άρθρο 259 ρυθμίζεται το θέμα της αποδεικτικής δύναμης των αντιγράφων.

Επί του άρθρου 260

Στο άρθρο 260 τίθενται ρυθμίσεις σχετικά με την επίδειξη εγγράφων, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν στη δίκη.

Επί του άρθρου 261

Στο άρθρο 261 τίθενται οι αναγκαίες ρυθμίσεις που αφορούν στην επίδειξη και προσκόμιση στο δικαστήριο απορρήτων εγγράφων του Κράτους.

Επί του άρθρου 262

Στο άρθρο 262 περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για την περίπτωση απώλειας εγγράφων και την απόδειξη, στην περίπτωση αυτή, της ύπαρξης και του περιεχομένου τους.

Επί του άρθρου 263

Στο άρθρο 263 ρυθμίζεται η απόδειξη της γνησιότητας των ιδιωτικών και ξένων δημόσιων εγγράφων.

Επί του άρθρου 264

Στο άρθρο 264 ρυθμίζεται το θέμα της προσβολής εγγράφων για πλαστότητα.

Κεφάλαιο 41

Η ΑΥΤΟΨΙΑ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για την αυτοψία στην αποδεικτική διαδικασία. Οι διατάξεις διατυπώθηκαν αφού λήφθηκαν υπόψη οι αντίστοιχες διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 265

Στο άρθρο 265 θεσπίζεται η εξουσία του δικαστηρίου να διατάξει τη διενέργεια αυτοψίας όταν κρίνει ότι πρέπει να διαμορφώσει άμεση αντίληψη για το αντικείμενο της απόδειξης, καθώς και την ταυτόχρονη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης ή εξέτασης μαρτύρων.

Επί του άρθρου 266

Στο άρθρο 266 τίθενται οι αναγκαίες ρυθμίσεις για την διεξαγωγή της αυτοψίας.

Επί του άρθρου 267

Στο άρθρο 267 ρυθμίζεται η υποχρέωση των διαδίκων ή και τρίτων να συμπράττουν στη διενέργεια της αυτοψίας.

Επί του άρθρου 268

Στο άρθρο 268 ρυθμίζεται το περιεχόμενο των πρακτικών ή της έκθεσης που αφορούν στην αυτοψία.

Επί του άρθρου 269

Στο άρθρο 269 ρυθμίζεται το θέμα της κατάθεσης ή αποστολής στο δικαστήριο της έκθεσης της αυτοψίας που διενεργείται εκτός ακροατηρίου.

Κεφάλαιο 42 **Η ΠΡΑΓΜΑΤΟΓΝΩΜΟΣΥΝΗ**

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για την αυτοψία στην αποδεικτική διαδικασία. Οι διατάξεις διατυπώθηκαν αφού λήφθηκαν υπόψη οι αντίστοιχες διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 270

Στο άρθρο 270 ρυθμίζεται το έργο των πραγματογνωμόνων.

Επί του άρθρου 271

Στο άρθρο 271 θεσπίζονται οι διατάξεις για τον διορισμό των πραγματογνωμόνων.

Επί του άρθρου 272

Στο άρθρο 272 προβλέπονται οι λόγοι και η διαδικασία αποκλεισμού, εξαίρεσης, απαλλαγής και αντικατάστασης του διορισθέντος πραγματογνώμονα.

Επί του άρθρου 273

Στο άρθρο 273 θεσπίζεται η υποχρέωση ορκοδοσίας των διοριζομένων ως πραγματογνώμονες.

Επί του άρθρου 274

Στο άρθρο 274 θεσπίζονται τα καθήκοντα όσων ορίζονται ως πραγματογνώμονες από το δικαστήριο.

Επί του άρθρου 275

Στο άρθρο 275 ρυθμίζεται η διαδικασία διεξαγωγής της πραγματογνωμοσύνης.

Επί του άρθρου 276

Στο άρθρο 276 ρυθμίζεται το περιεχόμενο της συντασσόμενης για την πραγματογνωμοσύνη έκθεσης.

Επί του άρθρου 277

Στο άρθρο 277 θεσπίζεται ο κανόνας της ελεύθερης εκτίμησης της πραγματογνωμοσύνης από το δικαστήριο και η δυνατότητά του να διατάξει τη διεξαγωγή νέας πραγματογνωμοσύνης ή την επανάληψη ή τη συμπλήρωσή της.

Επί του άρθρου 278

Στο άρθρο 278 ρυθμίζονται λεπτομερώς τα θέματα των δαπανών και των αμοιβών των πραγματογνωμόνων. Ως προς τις δαπάνες κρίθηκε σκόπιμο να περιληφθεί για την ολική ή μερική

προκαταβολή των δαπανών αυτών, η κρίση περί του αν οι δαπάνες για τη διεξαγωγή της πραγματογνωμοσύνης είναι σημαντικές.

Επί του άρθρου 279

Στο άρθρο 279 προβλέπεται ο διορισμός τεχνικών συμβούλων.

Επί του άρθρου 280

Στο άρθρο 280 περιλαμβάνεται ρύθμιση για τις απλές γνωμοδοτήσεις προσώπων με ειδικές γνώσεις επιστήμης ή τέχνης, για ζητήματα που δεν αποτέλεσαν αντικείμενο της πραγματογνωμοσύνης, οι οποίες λαμβάνονται υπόψη και εκτιμώνται ελευθέρως από το δικαστήριο.

Κεφάλαιο 43

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για τους μάρτυρες στην αποδεικτική διαδικασία. Οι διατάξεις διατυπώθηκαν αφού λήφθηκαν υπόψη οι αντίστοιχες διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Το θέμα της αποδεικτικής δύναμης των μαρτυρικών καταθέσεων ρυθμίζεται από τη γενική αρχή της ελεύθερης εκτίμησης των αποδεικτικών μέσων.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 281

Στο άρθρο 281 θεσπίζεται η δυνατότητα του δικαστηρίου να διατάζει με απόφασή του την εμμάρτυρη απόδειξη.

Επί του άρθρου 282

Στο άρθρο 282 ρυθμίζονται η δυνατότητα των διαδίκων να προτείνουν την εξέταση μαρτύρων, το περιεχόμενο της σχετικής αίτησης και η διαδικασία υποβολής της.

Επί του άρθρου 283

Στο άρθρο 283 ρυθμίζεται η κλήτευση των μαρτύρων.

Επί του άρθρου 284

Στο άρθρο 284 θεσπίζεται ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της μαρτυρικής κατάθεσης και οι κυρώσεις σε περίπτωση άρνησης του μάρτυρα να ορκιστεί ή να καταθέσει.

Επί του άρθρου 285

Στο άρθρο 285 ρυθμίζεται το ζήτημα των προσώπων που αποκλείονται από το να εξετασθούν ως μάρτυρες.

Επί του άρθρου 286

Στο άρθρο 286 θεσπίζονται οι λόγοι απαλλαγής των μαρτύρων από την υποχρέωση κατάθεσης.

Επί του άρθρου 287

Στο άρθρο 287 θεσπίζεται ειδική διαδικασία εξέτασης από το δικαστήριο των λόγων αποκλεισμού και απαλλαγής των μαρτύρων.

Επί του άρθρου 288

Στο άρθρο 288 θεσπίζεται η διαδικασία διεξαγωγής της εξέτασης των μαρτύρων.

Επί του άρθρου 289

Στο άρθρο 289 θεσπίζεται η δυνατότητα του δικαστηρίου να διατάξει την εκ νέου εξέταση μάρτυρα.

Επί του άρθρου 290

Στο άρθρο 290 ρυθμίζεται το ζήτημα των μαρτυρικών καταθέσεων που προσάγονται προαποδεικτικώς και θεσπίζεται η δυνατότητα για όλους τους διαδίκους, να παρίστανται κατά την εξέταση του μάρτυρα ενώπιον του ειρηνοδίκη ή του συμβολαιογράφου και το δικαίωμά τους να υποβάλλουν ερωτήσεις στον μάρτυρα.

Κεφάλαιο 44**ΑΚΡΟΑΣΕΙΣ, ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ, ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ****A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ**

Το κεφάλαιο αυτό αφορά στην έγγραφη ή προφορική «ακρόαση» από το δικαστήριο των υπηρεσιακών παραγόντων και των διαδίκων. Οι ρυθμίσεις, αν και στηρίζονται στις αντίστοιχες διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες της δίκης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ**Επί του άρθρου 291**

Στο άρθρο 291 θεσπίζεται η εξουσία του δικαστηρίου να διατάξει την παροχή χωρίς όρκο εξηγήσεων ή πληροφοριών από υπηρεσιακούς παράγοντες ή και από τους ίδιους τους διαδίκους. Το θέμα της αποδεικτικής δύναμης αυτών ρυθμίζεται από τη γενική αρχή της ελεύθερης εκτίμησης των αποδεικτικών μέσων.

Επί του άρθρου 292

Στο άρθρο 292 ρυθμίζεται το ζήτημα της αποδοχής από διάδικο της αλήθειας πραγματικών περιστατικών με επιβλαβείς γι' αυτόν συνέπειες στην έκβαση της δίκης και η δυνατότητα ανάκλησής της. Το θέμα της αποδεικτικής δύναμης αυτών ρυθμίζεται από τη γενική αρχή της ελεύθερης εκτίμησης των αποδεικτικών μέσων.

Κεφάλαιο 45**ΛΗΨΗ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ****A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ**

Οι εισαγόμενες ρυθμίσεις ανταποκρίνονται εν πολλοίς στις αντίστοιχες ρυθμίσεις του π.δ. 18/1989 και εναρμονίζονται με τα ισχύοντα στο Συμβούλιο της Επικρατείας, στοιχούν δε στον χαρακτήρα του Ελεγκτικού Συνεδρίου ως ανωτάτου δικαστηρίου. Οι ρυθμίσεις αφορούν στην απόφαση (τρόπος λήψης, ανασυζήτηση υποθέσεων και παραπομπή σε ευρύτερη σύνθεση).

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ**Επί του άρθρου 293**

Στο άρθρο 293 ρυθμίζεται η σύνθεση του δικαστηρίου για την έκδοση της απόφασης.

Επί του άρθρου 294

Στο άρθρο 294 ρυθμίζεται η περίπτωση της ανάγκης για ανασυζήτηση της υπόθεσης.

Επί του άρθρου 295

Στο άρθρο 295 τίθενται οι κανόνες λήψης των αποφάσεων και ρυθμίζονται τα θέματα που αφορούν στη διάσκεψη και την ψηφοφορία.

Επί του άρθρου 296

Στο άρθρο 296 θεσπίζεται η δυνατότητα παραπομπής της υπόθεσης σε επταμελή σύνθεση Τμήματος, ώστε να επιλύονται οριστικά ζητήματα ερμηνείας νομοθετημάτων της αρμοδιότητας του Τμήματος και έτσι να αποφεύγεται η έκδοση αντιφατικών αποφάσεων από τις διάφορες συνθέσεις του, ρυθμίζεται δε και η σχετική διαδικασία.

Κεφάλαιο 46**ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ****A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ**

Στο κεφάλαιο αυτό οι εισαγόμενες ρυθμίσεις ανταποκρίνονται ομοίως εν πολλοίς στις αντίστοιχες ρυθμίσεις του π.δ. 18/1989 και εναρμονίζονται με τα ισχύοντα στο Συμβούλιο της Επικρατείας, στοιχούν δε στον χαρακτήρα του Ελεγκτικού Συνεδρίου ως ανωτάτου δικαστηρίου.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ**Επί του άρθρου 297**

Στο άρθρο 297 περιλαμβάνονται λεπτομερείς ρυθμίσεις που αφορούν στη σύνταξη, υπογραφή και δημοσίευση της απόφασης.

Επί του άρθρου 298

Στο άρθρο 298 οι ρυθμίσεις αναφέρονται στον τρόπο κατάρτισης και έκδοσης της απόφασης και, αναλυτικώς, στα μέρη της απόφασης, δηλαδή στο εισαγωγικό, το ιστορικό, το σκεπτικό, το διατακτικό και το τελικό.

Επί του άρθρου 299

Στο άρθρο 299 απαριθμούνται οι περιπτώσεις ανυποστάτου των αποφάσεων, εκτίθεται ο τρόπος έρευνας του ανυποστάτου τούτων (αυτεπαγγέλτως, κατ' ένσταση), ενώ θεσπίζεται η δυνατότητα άσκησης αυτοτελούς αίτησης για την αναγνώριση του ανυποστάτου αυτού, αν δεν έχει ασκηθεί ένδικο μέσο κατά της ανυπόστατης απόφασης.

Κεφάλαιο 47 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό ρυθμίζονται οι συνέπειες των αποφάσεων και, συγκεκριμένα, η διάκριση των αποφάσεων σε οριστικές και μη οριστικές και το μη ανακλητό των οριστικών κρίσεων, η έκταση της ισχύος των αποφάσεων, με τη θεσμοθέτηση ρύθμισης για τη δυνατότητα χρονικής μετάθεσης των αποτελεσμάτων των αποφάσεων που εκδίδονται από την Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου σε περίπτωση πρότυπης δίκης ή δίκης επί παραπομπής ζητήματος αντισυνταγματικότητας τυπικού νόμου ή δίκης επί προδικαστικού ερωτήματος, με συγκεκριμένα κριτήρια, η εκτελεστικότητα, υπό την ευρεία έννοια, των οριστικών αποφάσεων, το δεδικασμένο, η υποχρέωση της Διοίκησης προς συμμόρφωση, καθώς και η αναγκαστική εκτέλεση των καταψηφιστικών αποφάσεων. Για τις ρυθμίσεις αυτές ελήφθησαν υπόψη οι διατάξεις των άρθρων 85, 91-94 και 56-58 του π.δ. 1225/1981, του άρθρου 79 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, του άρθρου 50 του π.δ. 18/1989, των άρθρων 187, 196-199 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, των άρθρων 309, 321-334, 904, 918 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και των άρθρων 1-3 και 5 του ν. 3068/2002.

Οι ρυθμίσεις της Δικονομίας, ως προς τα ζητήματα του παρόντος κεφαλαίου, δεν αφίστανται, κατά βάση, από τις ανάλογες ρυθμίσεις των παραπάνω νομοθετημάτων.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 300

Στο άρθρο 300 διακρίνονται οι αποφάσεις σε οριστικές και μη οριστικές, με συνέπεια οι πρώτες να μην μπορούν να ανακληθούν, ενώ οι δεύτερες να ανακαλούνται. Στη διάταξη αυτή υιοθετήθηκαν, για λόγους σαφήνειας, οι ορισμοί που περιέχονται στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας για τις οριστικές αποφάσεις (άρθρο 309 εδ. α') και στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας για τις μη οριστικές αποφάσεις (άρθρο 187 παρ. 2).

Επί του άρθρου 301

Στο άρθρο 301, στην πρώτη παράγραφο, θεσπίζεται η έναντι όλων ισχύς των ακυρωτικών ή τροποποιητικών αποφάσεων. Για τη διάταξη αυτή ελήφθη υπόψη η διάταξη του άρθρου 196 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας.

Στη δεύτερη παράγραφο της ίδιας διάταξης θεσπίζεται η δυνατότητα (ευχέρεια) της Ολομείλειας, σε περίπτωση πρότυπης δίκης ή δίκης επί παραπομπής ζητήματος ή δίκης επί προδικαστικού ερωτήματος, στις οποίες τίθενται ζητήματα αντίθεσης διάταξης νόμου στο Σύνταγμα, ή γενικότερου

ενδιαφέροντος και με συνέπειες για ευρύτερο κύκλο προσώπων, να ορίσει, ύστερα από αίτηση του Δημοσίου ή διαδίκου ή παρεμβάντος ή και οίκοθεν, ότι τα αποτελέσματα της απόφασής της επέρχονται από χρονικό σημείο όχι μεταγενέστερο του χρόνου δημοσίευσης της απόφασής της. Η διάταξη αυτή απηχεί εξελισσόμενη νομολογιακή τάση (βλ. αντί παντός άλλου, απόφαση (dec.) του ΕΔΔΑ της 12ης.2.2019 Φραντζεσκάκη και λοιποί κατά Ελλάδα), ενώ αντίστοιχη ρύθμιση περί της δυνατότητας του Συμβουλίου της Επικρατείας, επί αίτησης ακύρωσης, να καθορίζει μεταγενέστερο χρόνο επέλευσης των συνεπειών της ακύρωσης έχει θεσπιστεί με το άρθρο 22 παρ. 1 του ν. 4274/2014, με το οποίο προστέθηκε στο άρθρο 50 του π.δ. 18/1989 η παρ. 3β.

Εξάλλου, προκειμένου να μορφώσει η Ολομέλεια πλήρη δικανική πεποίθηση περί των περιστάσεων που δικαιολογούν τη μετάθεση των χρονικών αποτελεσμάτων της κρίσης της επί του τιθέμενου ενώπιόν της νομικού ζητήματος και προς διασφάλιση των δικαιωμάτων άμυνας των διαδίκων, η θεσμοθετούμενη διαδικασία ολοκληρώνεται με τη δυνατότητα της Ολομέλειας να αποφασίσει τη διενέργεια ειδικής συζήτησης ενώπιόν της, κυρίως στις περιπτώσεις που άγεται αυτεπαγγέλτως σε κρίση περί της μετάθεσης των αποτελεσμάτων της (πρβλ. ΣτΕ 2081/2015, κατ' αναλογία αποφ. ΔΕΕ της 24ης.6.2015, C-263/13, «Ισπανία κατά Επιτροπής», σκ. 57, αποφ. ΕΔΔΑ της 13ης.10.2015, Clinique des Acacias και λοιποί κατά Γαλλίας, της 5ης.9.2013, Čerek κατά Τσεχίας, της 3ης.5.2016, Alexe κατά Ρουμανίας και της 17ης.5.2016, Liga Portuguesa de Futebol Profissional κατά Πορτογαλίας).

Επί του άρθρου 302

Στο άρθρο 302 επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 79 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο. Ο όρος εκτελεστότητα νοείται υπό την ευρεία έννοια, δηλαδή αναφέρεται σε όλα τα αποτελέσματα των οριστικών αποφάσεων και δεν περιορίζεται στις καταψηφιστικές αποφάσεις που αποτελούν τίτλο αναγκαστικής εκτέλεσης για την ικανοποίηση αξιώσεων.

Επί του άρθρου 303

Στο άρθρο 303 ρυθμίζονται τα θέματα του δεδικασμένου, θεσμού που υπαγορεύεται από την αρχή της ασφάλειας δικαίου. Ακολουθήθηκε, κατά βάση, η ρύθμιση των άρθρων 91-94 του π.δ. 1225/1981, ενώ προστέθηκαν και ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 197). Συγκεκριμένα, στη διάταξη αυτή, στην παρ. 1, επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 91 του π.δ. 1225/1981, που προσνέμει την ενέργεια του δεδικασμένου στις οριστικές αποφάσεις που δεν υπόκεινται σε ανακοπή ερημοδικίας (τελεσίδικες), ενώ στις παρ. 2 και 4 διαγράφονται τα αντικειμενικά και υποκειμενικά όρια του δεδικασμένου και περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για την επέκταση του δεδικασμένου σε ζητήματα που κρίθηκαν παρεμπιπτόντως, για την ισχύ του δεδικασμένου έναντι των διαδόχων (καθολικών και ειδικών) των διαδίκων, καθώς και έναντι εκείνων από τους οποίους, σύμφωνα με το νόμο, μπορεί να αξιωθεί η εκπλήρωση της σχετικής υποχρέωσης (διάταξη που αφορά και τους αλληλεγγύως ευθυνόμενους με εκείνον που διετέλεσε διάδικος). Επίσης, στην παρ. 4 ρυθμίζονται και ειδικές περιπτώσεις επέκτασης του δεδικασμένου και συγκεκριμένα η επέκταση του (ευμενούς) δεδικασμένου που ισχύει για τον πρωτοφειλέτη στον εγγυητή και το αντίστροφο, καθώς και η επέκταση του δεδικασμένου που ισχύει για το νομικό πρόσωπο στα μέλη του, ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται και στο άρθρο 197 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και στα άρθρα 328 και 329 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Τέλος, στην παρ. 3 ρυθμίζεται, κατά τρόπο όμοιο προς τα προβλεπόμενα στη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 197 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, η επέκταση του δεδικασμένου επί ενστάσεων.

Επί του άρθρου 304

Στο άρθρο 304 ρυθμίζεται η υποχρέωση συμμόρφωσης των διοικητικών αρχών προς τις αποφάσεις που εκδίδονται από το Ελεγκτικό Συνέδριο, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 95 παρ. 5 του Συντάγματος και αποτελεί έκφανση της αρχής του κράτους δικαίου και του δικαιώματος δικαστικής προστασίας (άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 της ΕΣΔΑ, βλ. και ΕΔΔΑ Μεταξάς κατά Ελλάδα, αρ. προσφυγής 8415/2002). Για τις ρυθμίσεις αυτές ελήφθη υπόψη το άρθρο 198 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, ενώ γίνεται παραπομπή και στις διατάξεις των άρθρων 1, 2 και 3 του ν. 3068/2002. Με τη ίδια διάταξη ορίζεται ότι τα αρμόδια όργανα που δεν εκπληρώνουν τη σχετική υποχρέωση, εκτός από την κατ' άρθρο 259 του Ποινικού Κώδικα, ποινική τους δίωξη και την προσωπική τους ευθύνη προς αποζημίωση, υπέχουν και πειθαρχική ευθύνη, σύμφωνα με το άρθρο 5 του ν. 3068/2002.

Επί του άρθρου 305

Στο άρθρο 305 ρυθμίζεται το ζήτημα της αναγκαστικής εκτέλεσης των αποφάσεων που εκδίδονται σε περίπτωση άσκησης αγωγής. Με τη διάταξη δε αυτή ορίζεται ότι οι αποφάσεις αυτές αποτελούν τίτλο εκτελεστό (άρθρο 904 Κ.Πολ.Δ.), ενώ ως προς το επιτρεπτό και τον τρόπο εκτέλεσης γίνεται παραπομπή στις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις για την αναγκαστική εκτέλεση των καταψηφιστικών αποφάσεων των πολιτικών δικαστηρίων. Επίσης, καθιερώνεται, για την εκδίκαση των αντιρρήσεων κατά της διαδικασίας της εκτέλεσης, αρμοδιότητα του Τμήματος που εξέδωσε την απόφαση βάσει της οποίας επισπεύδεται η εκτέλεση. Έτσι, όταν πρόκειται για αποφάσεις υπέρ ιδιωτών, εφαρμόζονται αναλόγως οι ισχύουσες διατάξεις για την αναγκαστική εκτέλεση των αποφάσεων των πολιτικών δικαστηρίων, ενώ όταν πρόκειται για αποφάσεις υπέρ του Δημοσίου ή οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κώδικα Είσπραξης των Δημόσιων Εσόδων σε συνδυασμό με την ειδική νομοθεσία που διέπει κάθε νομικό πρόσωπο.

Κεφάλαιο 48

ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ

Επί του άρθρου 306

Στο άρθρο 306 θεσπίζεται νέα ρύθμιση στο πρότυπο του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 142). Σε αυτό επαναλαμβάνεται η απαρίθμηση του εν λόγω άρθρου του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, εμπλουτισμένη στην περ. (στ) με τις ρυθμίσεις του π.δ. 18/1989 (άρθρο 32 παρ. 1 και 2), όσον αφορά στις περιπτώσεις ανάκλησης, ακύρωσης και παύσης ισχύος της προσβαλλόμενης πράξης. Η περ. (δ) εναρμονίζεται με τις ρυθμίσεις του άρθρου 81 του παρόντος, αποτυπώνοντας με σαφήνεια τις συνέπειες από τη μη περαιτέρω υποστήριξη ασκηθέντος από τον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας ενδίκου βοηθήματος και εντάσσεται στο πλέγμα των ρυθμίσεων των σχετικών με τον ρόλο του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας στη δίκη ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου [βλ. ανωτέρω υπό Β. 6. (ιθ)].

Επί του άρθρου 307

Στο άρθρο 307 ενσωματώνονται, χωρίς ουσιώδεις αλλαγές στην παρ. 1, οι ρυθμίσεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρα 142 παρ. 2 και 143 παρ. 7) και στην παρ. 2 του π.δ. 18/1989 (άρθρο 32 παρ. 2).

ΜΕΡΟΣ ΕΝΑΤΟ
Η ΔΑΠΑΝΗ

Κεφάλαιο 49
ΤΑ ΠΑΡΑΒΟΛΑ

Επί του άρθρου 308

Στο άρθρο 308 εισάγεται νέα ρύθμιση σχετικά με την υποχρέωση καταβολής παραβόλου, τον τρόπο και τον χρόνο εκπλήρωσης της υποχρέωσης αυτής, καθώς και τις συνέπειες της μη καταβολής αυτού. Ειδικότερα, προβλέπεται διαδικασία, ώστε να διευκολύνεται η συμπλήρωσή του από τον υπόχρεο για την καταβολή του διάδικο, ώστε η αίτησή του για παροχή δικαστικής προστασίας να μην απορρίπτεται για ασήμαντους ή τυπολατρικούς λόγους. Περαιτέρω, ρυθμίζεται το προς καταβολή παράβολο στην περίπτωση άσκησης κοινού ενδίκου βοηθήματος ή μέσου από περισσότερους αναλόγως της φύσης της διαφοράς (άρθρα 73 παρ. 2 του ν. 4129/2013 «Κύρωση του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο» και 277 παρ. 8 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας).

Επί του άρθρου 309

Στο άρθρο 309 καθορίζεται το ύψος του οφειλόμενου κατά περίπτωση παραβόλου και η καταρχήν τύχη αυτού σε περίπτωση απόρριψης ή παραδοχής, στο σύνολό του ή εν μέρει, του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου.

Επί του άρθρου 310

Στην παρ. 2 προβλέπεται η εξουσία του Δικαστηρίου, εκτιμώντας τις περιστάσεις της εκάστοτε υπόθεσης, κατά παρέκκλιση των οριζομένων στην παρ. 1 του ίδιου άρθρου και στο προηγούμενο άρθρο, όπου το Δικαστήριο μπορεί να διατάξει την απόδοση ή την κατάπτωση του παραβόλου ακόμη και σε περίπτωση απόρριψης ή παραδοχής του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου, αντίστοιχα. Στις περιπτώσεις της προαναφερόμενης παρέκκλισης απαιτείται να περιλαμβάνεται ειδικά προς τούτο σχετική διάταξη στην απόφαση του Δικαστηρίου.

Επί του άρθρου 311

Στο άρθρο 311 εισάγεται το πρώτον και στην ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου διαδικασία η καταρχήν υποχρέωση καταβολής παραβόλου από τον αιτούντα διάδικο, στην περίπτωση αποδοχής από το Δικαστήριο αιτήματος αναβολής της συζήτησης της υπόθεσής του, όπως σχετικά προβλέπεται στις διατάξεις των άρθρων 36 παρ. 1 και 37 παρ. 2 του ν. 4446/2016 για το Συμβούλιο της Επικρατείας και τα Διοικητικά Δικαστήρια.

Κεφάλαιο 50
ΤΕΛΗ

Επί του άρθρου 312

Στο άρθρο 312 ορίζονται τα τέλη και λοιπά ένησημα που οφείλονται για τις διαδικαστικές πράξεις και έγγραφα.

Επί του άρθρου 313

Στο άρθρο 313 προβλέπονται οι περιπτώσεις υποχρέωσης καταβολής τέλους δικαστικού ενσήμου, ο τρόπος υπολογισμού αυτού και προβλέπεται διαδικασία, ώστε να διευκολύνεται η συμπλήρωσή του από τον υπόχρεο για την καταβολή του διάδικου, ώστε η αίτησή του για παροχή δικαστικής προστασίας να μην απορρίπτεται για ασήμαντους ή τυπολατρικούς λόγους.

Κεφάλαιο 51**ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΕΞΟΔΩΝ****Επί του άρθρου 314**

Στο άρθρο 314 ορίζεται ο τρόπος καταλογισμού των εξόδων της δίκης σε περίπτωση νίκης ή ήττας των διαδίκων και η εξουσία του δικαστηρίου, κατ' εκτίμηση των περιστάσεων, να διατάξει τον προσήκοντα κατά την κρίση του καταμερισμό αυτών μεταξύ των διαδίκων.

Επί του άρθρου 315

Στο άρθρο 315 αναφέρονται ενδεικτικά τα έξοδα που αποδίδονται στους διαδίκους.

Επί του άρθρου 316

Στο άρθρο 316 προβλέπεται η διαδικασία της υποβολής αιτήματος για τον καταλογισμό δικαστικών εξόδων και παρέχεται η δυνατότητα προβολής αντιρρήσεων από τον αντίδικο.

Κεφάλαιο 52**ΕΥΕΡΓΕΤΗΜΑΤΑ ΠΕΝΙΑΣ****A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ**

Στο κεφάλαιο αυτό επαναλαμβάνονται κατά κανόνα οι ρυθμίσεις των άρθρων 276 και 276Α του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας περί του ευεργετήματος πενίας, που εφαρμόζεται αναλογικά διά του άρθρου 123 του π.δ. 1225/1981, υπό τις εξής επισημάνσεις:

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ**Επί του άρθρου 317**

Στο άρθρο 317 και κατ' αντιστοιχία προς τα ισχύοντα στον θεσμό της νομικής βοήθειας του ν. 3226/2004, ορίζεται ως υποχρέωση του δικαστηρίου η συνεκτίμηση του ορίου εισοδήματος που τίθεται από το νόμο αυτό, ενώ, περαιτέρω, συμπεριλαμβάνεται και η πρόβλεψη περί ενδοοικογενειακής διαφοράς, η οποία μπορεί να προκύψει και στο Ελεγκτικό Συνέδριο στο πλαίσιο των συνταξιοδοτικών διαφορών (π.χ. δικαιούχος σύνταξης κατά μεταβίβαση που επιδιώκει να μην κανονισθεί σύνταξη σε άλλο πρόσωπο ως συνδικαιούχο).

Επί του άρθρου 318

Στο άρθρο 318 ρυθμίζονται η ισχύς και διάρκεια του χορηγούμενου ευεργετήματος.

Επί του άρθρου 319

Στο άρθρο 319 ρυθμίζεται η διαδικασία χορήγησής του.

Επί του άρθρου 320

Στο άρθρο 320 με την παρ. 1 εισάγεται νέα ρύθμιση, με την οποία παρέχεται η δυνατότητα στον αιτούντα το ευεργέτημα να υποβάλει αίτηση ανάκλησης σε περίπτωση που απορριφθεί η αίτησή του. Με τις λοιπές παραγράφους ρυθμίζεται η δυνατότητα υποβολής νέας αίτησης και ανάκλησης ή περιορισμού του ευεργετήματος.

Επί του άρθρου 321

Στο άρθρο 321 προβλέπεται η επιβολή χρηματικής ποινής στον διάδικο ή το νόμιμο αντιπρόσωπό του που πέτυχαν την απαλλαγή με ανακριβείς δηλώσεις και στοιχεία, χωρίς να αποκλείεται να υποχρεωθούν να καταβάλουν τα ποσά από τα οποία απηλλάγησαν, καθώς και η στοιχειοθέτηση ποινικού αδικήματος.

Επί του άρθρου 322

Στο άρθρο 322 και σε αντίθεση με τα οριζόμενα στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, προβλέπεται σε κάθε περίπτωση, ήτοι και σε αυτήν της ήττας του διαδίκου στον οποίο χορηγήθηκε η απαλλαγή, ότι τα δικαστικά έξοδα βαρύνουν το Δημόσιο.

Επί του άρθρου 323

Στο άρθρο 323 επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 276Α του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, με την καινοτομία της κατάρτισης καταλόγου δικηγόρων από τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών, τον οποίο αυτός αποστέλλει στο Ελεγκτικό Συνέδριο μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου κάθε έτους.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ**ΘΕΣΠΙΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ****Κεφάλαιο 53****ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ****A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ**

Με τις διατάξεις του κεφαλαίου αυτού εξορθολογίζονται τα όρια υπαγωγής στον προσυμβατικό έλεγχο και απλοποιούνται οι διέπουσες τη διεξαγωγή του ελέγχου αυτού διατάξεις, ώστε να καθίστανται εύχρηστες για τις αναθέτουσες αρχές και τους ενδιαφερομένους, ενώ, συγχρόνως, εισάγονται καινοτομίες, όπως η δυνατότητα του Δικαστηρίου να προσφεύγει στη συνδρομή ειδικών, για τη διευκρίνιση των, συχνά, περίπλοκων τεχνικής φύσης ζητημάτων που ανακύπτουν κατά τον

έλεγχου και η ανάθεση της εκδίκασης της έως σήμερα αίτησης και εφεξής προσφυγής αναθεώρησης στην (ελάσσονα) Ολομέλεια, αντί του μέχρι τώρα αρμόδιου, ειδικής σύνθεσης, Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, προς τον σκοπό της εν γένει αναβάθμισης του ελέγχου των δημοσίων συμβάσεων, με τον οποίον από το ίδιο το Σύνταγμα έχει επιφορτισθεί το Ελεγκτικό Συνέδριο.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 324

Με τις παρ. 1 και 2 προτείνεται ενιαίο χρηματικό όριο τόσο για την υπαγωγή των συμβάσεων στον έλεγχο (300.000,00 ευρώ), όσο και για την κατανομή της ελεγκτικής αρμοδιότητας μεταξύ των Επιτρόπων και των Κλιμακίων του Ελεγκτικού Συνεδρίου (1.000.000,00 ευρώ), χωρίς διαφοροποίηση για τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, για τους οποίους σήμερα ισχύουν χαμηλότερα όρια, μολονότι ειδικός λόγος που να δικαιολογεί τη διαφορετική μεταχείριση των συγκεκριμένων φορέων δεν έχει διαπιστωθεί να συντρέχει. Παραλλήλως δε, αποτυπώνεται η κρατούσα νομολογία (ΕΛΣ Τμ. Μειζ. – Επταμ. Συνθ. 483/2018 και VI Τμ. 1391/2017) για την υποχρεωτική υποβολή προς έλεγχο, πριν από τη σύναψή τους, και των συμβάσεων αγοράς ακινήτων, δοθέντος, άλλωστε, ότι ο περιορισμός του ελέγχου μόνο στις συμβάσεις έργων, προμηθειών και υπηρεσιών είναι αμφίβολης συμβατότητας προς τον κατ' αρχήν μη δεκτικό εξαιρέσεων κανόνα της περ. β' της παρ. 1 του άρθρου 98 του Συντάγματος για την υπαγωγή στον έλεγχο όλων των «συμβάσεων μεγάλης οικονομικής αξίας στις οποίες αντισυμβαλλόμενος είναι το Δημόσιο ή άλλο νομικό πρόσωπο που εξομοιώνεται με το Δημόσιο από την άποψη αυτή».

Στο ίδιο πνεύμα, σε συμμόρφωση δηλαδή προς την προαναφερόμενη συνταγματική επιταγή, με την παρ. 3 προτείνεται η επαναφορά, για τις συγχρηματοδοτούμενες από ενωσιακούς πόρους συμβάσεις, του προϊσχύσαντος ορίου για την υπαγωγή τους στον έλεγχο (5.000.000,00 ευρώ), αφού το πολύ μεγαλύτερο όριο (10.000.000,00 ευρώ), που καθιερώθηκε με την παράγραφο 1 του άρθρου 73 του ν. 4146/2013, είχε ως συνέπεια να εκφεύγει του ελέγχου σημαντικό μέρος της συμβατικής δραστηριότητας του Δημοσίου και των λοιπών φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, είναι δε αμφίβολο εάν μόνη η ανάγκη ταχείας διεκπεραίωσης των εν λόγω συμβάσεων αρκεί για να δικαιολογήσει, κατά τρόπο συνταγματικά ανεκτό, τον καθορισμό ενός τόσο υψηλού ορίου.

Στην παρ. 4 παρατίθενται οι ειδικές κατηγορίες συμβάσεων, οι οποίες, αν και δεν συγκαταλέγονται ευθέως σε εκείνες των προηγούμενων παραγράφων, είτε κατά τη νομολογία είτε με βάση ρητές νομοθετικές διατάξεις, έχουν υπαχθεί σε προηγούμενο της σύναψής τους έλεγχο από το Δικαστήριο. Σε σχέση δε με το υφιστάμενο δίκαιο προτείνεται: α) η θέσπιση γενικού κανόνα, που ενοποιεί τις σήμερα εγκατεσπαρμένες σε διάφορα νομοθετήματα διατάξεις (βλ. άρθρα 100 παρ. 1 του ν. 3852/2010, 21 παρ. 1 του ν. 3879/2010, 6 παρ. 1 του ν. 4430/2016 κ.ά.) για την υπαγωγή των προγραμματικών συμβάσεων στον έλεγχο, ο οποίος, μολονότι οι συμβάσεις αυτές προβλέπονται από τον νόμο ως συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ δημοσίων φορέων, χωρίς επαχθή αιτία, κρίνεται αναγκαίος, ακριβώς προς τον σκοπό της διαπίστωσης ότι πράγματι ενέχουν τέτοιο χαρακτήρα και δεν υποκρύπτουν την ανάθεση δημόσιας σύμβασης, β) η καθιέρωση εύλογου ορίου (1.000.000,00 ευρώ) για την υπαγωγή στον έλεγχο των συμβάσεων αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων του Ταμείου Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ) και η, σε συνάρτηση με το όριο αυτό, ανάθεση του ελέγχου των συγκεκριμένων συμβάσεων αποκλειστικώς σε αποτελούμενο από δικαστικούς λειτουργούς Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου και γ) η θέσπιση ωσαύτως οριζόντιας εφαρμογής ρύθμισης για τις τροποποιητικές συμβάσεις, με βάση τις κατευθύνσεις των ήδη ισχυουσών διατάξεων των άρθρων 132 παρ. 6 και 337 παρ. 6 του ν. 4412/2016, όπως οι τελευταίες

τροποποιήθηκαν, ύστερα, μάλιστα, από θετική γνωμοδότηση του Δικαστηρίου (Πρακτικά 16ης Γεν. Συν./12.12.2018 Ολ. ΕΛΣ, Θέμα Β'), με τον ν. 4605/2019.

Επί του άρθρου 325

Στην παρ. 1 απαριθμούνται οι εξαιρούμενες από τον έλεγχο, σύμφωνα με τις ισχύουσες σήμερα διατάξεις, κατηγορίες συμβάσεων, ενώ στην παρ. 2 επαναλαμβάνεται η σήμερα ισχύουσα ρύθμιση για την, κατ' εξαίρεση, δυνατότητα εκ των υστέρων υποβολής προς έλεγχο των συμβάσεων ανάθεσης δημόσιας υπηρεσίας για την εκτέλεση δρομολογίων στις θαλάσσιες ενδομεταφορές.

Επί του άρθρου 326

Στις παρ. 1 και 2 επαναλαμβάνονται ρυθμίσεις που ισχύουν και σήμερα, όσον αφορά τη διαδικασία διενέργειας του ελέγχου, ενώ με την παρ. 3 γενικεύεται η υποχρέωση διασφάλισης από το Ελεγκτικό Συνέδριο του απορρήτου των στοιχείων του φακέλου της ελεγχόμενης σύμβασης, η οποία, μέχρι τώρα, προβλέπεται μόνο για τις δημόσιες συμβάσεις στους τομείς της Άμυνας και της Ασφάλειας.

Επί του άρθρου 327

Στο άρθρο 327 επαναλαμβάνεται η σήμερα ισχύουσα ρύθμιση περί ακυρότητας της συναπτόμενης σύμβασης, στην περίπτωση που δεν έχει προηγηθεί ο κατά τις ανωτέρω διατάξεις προσυμβατικός έλεγχος.

Κεφάλαιο 54

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

Επί του άρθρου 328

Σε γενικές γραμμές και εξαιρουμένων αφενός των λεκτικών αναδιατυπώσεων, ιδίως όσον αφορά στην αδόκιμη απαίτηση «σπουδαίου» έννομου συμφέροντος, αφετέρου της συγκέντρωσης όλων των σχετικών διατάξεων στο ίδιο άρθρο, οι ρυθμίσεις για την ένδικο βοήθημα κατά των αρνητικών πράξεων των Κλιμακίων και Επιτρόπων διατηρούνται ως έχουν, με τη διαφορά ότι το ένδικο αυτό βοήθημα καλείται πλέον «προσφυγή ανάκλησης» και όχι «αίτηση ανάκλησης».

Επί του άρθρου 329

Η μέχρι σήμερα καλούμενη «αίτηση αναθεώρησης», καλείται στο εξής «προσφυγή αναθεώρησης», προς τον σκοπό ορθότερης απόδοσης, καθόσον πρόκειται για προσφυγή στο πλαίσιο του προσυμβατικού ελέγχου, ενώ επίσης διαφοροποιείται από την ήδη υπάρχουσα αίτηση αναθεώρησης του Κεφαλαίου 27 του παρόντος, με την οποία δεν έχει καμιά απολύτως σχέση. Το κύριο, ωστόσο, σημείο της προτεινόμενης διάταξης, με σκοπό την αναβάθμιση του ελέγχου, εντοπίζεται στην ανάθεση της εν λόγω αρμοδιότητας, όχι πλέον στο μη δυνάμενο ευχερώς να υπαχθεί στην πάγια οργανωτική διάρθρωση του Ελεγκτικού Συνεδρίου Τμήμα Μείζονος - Επταμελούς Σύνοψης, αλλά στην ελάσσονα Ολομέλεια του Δικαστηρίου. Κατά τα λοιπά, ενόψει της ως άνω μεταβολής, καθίσταται περιττή, ως αυτονόητη, και για τον λόγο αυτό δεν έχει επαναληφθεί, η ρύθμιση περί του ότι η απόφαση επί της προσφυγής αναθεώρησης δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα.

Επίσης, οι λόγοι και η διαδικασία εκδίκασης της προσφυγής αναθεώρησης ρυθμίζονται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο όπως για την προσφυγή ανάκλησης, ενώ, περαιτέρω, καθορίζεται σαφές χρονικό σημείο έναρξης της προθεσμίας για την άσκηση της προσφυγής αναθεώρησης, σε αντίθεση με τη σήμερα ισχύουσα διάταξη, που φαίνεται να εξαρτά την κίνηση της προθεσμίας αυτής από την κοινοποίηση της προσβαλλομένης απόφασης, όχι στον ενδιαφερόμενο, αλλά σε όλους όσους διετέλεσαν διάδικοι στην ενώπιον του Τμήματος δίκη επί της προσφυγής ανάκλησης.

Επί του άρθρου 330

Στο άρθρο 330 ρυθμίζεται το περιεχόμενο του δικογράφου των προσφυγών αυτών, κατά τα πρότυπα του άρθρου 59 του παρόντος, προσαρμοσμένου ανάλογα στο πλαίσιο της διαδικασίας των προσφυγών του προσυμβατικού ελέγχου, προβλέπεται δε η υποχρεωτική υπογραφή τους από δικηγόρο.

Επί του άρθρου 331

Στο άρθρο 331 προβλέπεται η μη αναστολή της προθεσμίας άσκησης τους κατά τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών.

Επί του άρθρου 332

Στο άρθρο 332 ρυθμίζεται η τηρούμενη προδικασία.

Επί του άρθρου 333

Στο άρθρο 333 προβλέπεται η υποχρέωση προαπόδειξης, ενώ, περαιτέρω, εισάγεται και μία σημαντική προσθήκη σχετικά με την εξουσία του αρμόδιου για την εκδίκαση της προσφυγής ανάκλησης Τμήματος να υπεισέρχεται, με τη συνδρομή, όπου απαιτείται, προσώπων με τις αναγκαίες ειδικές γνώσεις, στην εξέταση τεχνικής φύσης ζητημάτων, προς τον σκοπό της ουσιαστικοποίησης του ελέγχου, με μέριμνα ταυτοχρόνως, στο στάδιο που προβλέπεται η εξουσία αυτή και με τις διαδικαστικές προϋποθέσεις που τίθενται, προκειμένου να γίνει χρήση της, ο έλεγχος να μην καθυστερεί σημαντικά τη διαδικασία σύναψης των δημοσίων συμβάσεων.

Επί του άρθρου 334

Στο άρθρο 334 ρυθμίζεται η διαδικασία συζήτησής τους στο ακροατήριο.

Επί του άρθρου 335

Στο άρθρο 335 καθορίζεται το ύψος του οφειλόμενου κατά περίπτωση παραβόλου.

Επί του άρθρου 336

Στο άρθρο 336 προσδιορίζονται οι εφαρμοστέες διατάξεις. Στη διαδικασία αυτή εφαρμόζονται κυρίως οι προεκτεθείσες διατάξεις των Κεφαλαίων 53 και 54 και μόνο αναλογικώς, προσαρμοζόμενες στην ιδιαιτερότητα των εν λόγω προσφυγών, οι λοιπές διατάξεις του παρόντος στις οποίες γίνεται η παραπομπή. Διευκρινίζεται ότι κατά τη διαδικασία εξέτασης της προσφυγής δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κεφαλαίου 27 του παρόντος.

Επί του άρθρου 337

Στο άρθρο 337 ρυθμίζεται η διαδικασία για την άρση της αμφισβήτησης για την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου, ή της αμφιβολίας για την έννοια τους. Οι διατάξεις για την προσφυγή αναθεώρησης, για λόγους συστηματικότερης κατάταξης των σχετικών ρυθμίσεων, αναλόγως του αντικειμένου τους, παρατίθενται σε χωριστό άρθρο από εκείνο στο οποίο προβλέπεται η άρση αμφιβολίας ή αμφισβήτησης.

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟ
ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΝΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Κεφάλαιο 55

**ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΕΡΗ ΑΣΚΗΣΗ
ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ**

A. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις προβαίνουν σε οργανωτική μεταρρύθμιση με στόχο την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του Δικαστηρίου, ώστε να απελευθερωθεί πολύτιμος χρόνος εργασίας δικαστών, προκειμένου να ασκηθούν χωρίς ιδιαίτερη πίεση άλλες αρμοδιότητες.

B. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 338

Η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με βάση το καθεστώς που ισχύει σήμερα, σε συνδυασμό με τα προβλεπόμενα στον ισχύοντα Κανονισμό Λειτουργίας του Δικαστηρίου (B' 3139/21.11.2014), λειτουργεί σε μείζονα και σε δύο ελάσσονες σχηματισμούς. Η μείζων Ολομέλεια αποτελείται από το σύνολο των μελών του Δικαστηρίου, ενώ οι δύο ελάσσονες σχηματισμοί λειτουργούν κατά βάση με το ήμισυ αυτών, έτσι ώστε κάθε μέλος της Ολομέλειας να είναι μέλος μίας ελάσσονος. Στις ελάσσονες ολομέλειες προβλέπεται, επιπλέον, και η συμμετοχή πέντε αναπληρωματικών μελών.

Με τις προτεινόμενες διατάξεις γίνεται διάκριση μεταξύ της πλήρους, της μείζονος και των ελάσσονων σχηματισμών της Ολομέλειας. Η πλήρης Ολομέλεια καθίσταται αρμόδια μόνο για μη δικαιοδοτικά θέματα, με βάση τα προβλεπόμενα σε σχετική κανονιστική απόφαση της Ολομέλειας. Η μείζων Ολομέλεια αποτελείται από είκοσι εννέα μέλη έναντι σαράντα δύο σήμερα. Οι ελάσσονες ολομέλειες γίνονται τρεις (από δύο) και αποτελούνται πλέον από δεκαπέντε μέλη, χωρίς πρόβλεψη αναπληρωματικών μελών. Με τον τρόπο αυτό η Ολομέλεια θα καταστεί περισσότερο ευέλικτη και αποτελεσματική, χωρίς εκπτώσεις στην ποιότητα του έργου της, δικαιοδοτικού και μη. Παράλληλα, λόγω της συμμετοχής ουσιωδώς μικρότερου αριθμού μελών στις ελάσσονες και τη μείζονα Ολομέλεια, εκτιμάται πως θα υπάρξει επιτάχυνση στον ρυθμό έκδοσης των σχετικών αποφάσεων.

Επί του άρθρου 339

Με το άρθρο 339 επιδιώκεται η καλύτερη κατανομή της δικαιοδοτικής ύλης μεταξύ των επτά υφιστάμενων Τμημάτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ενόψει του όγκου και της φύσεως των εκκρεμών υποθέσεων. Τα συνταξιοδοτικά Τμήματα, στα οποία παρατηρείται μεγάλη εκκρεμότητα, γίνονται τέσσερα από δύο, το Τρίτο, το Τέταρτο, το Πέμπτο και το Έκτο. Οι καταλογιστικές διαφορές δικαιοδοσίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου υπάγονται κυρίως σε δύο Τμήματα αυτού, το Πρώτο και το Δεύτερο. Στο Έβδομο Τμήμα του Δικαστηρίου υπάγονται οι διαφορές από τον προσυμβατικό έλεγχο και από καταλογιστικές πράξεις σε υποθέσεις διαχείρισης ενωσιακών κονδυλίων. Στο Τμήμα αυτό ανατίθεται και το γενικό τεκμήριο αρμοδιότητας.

Εκτιμάται ότι με την προτεινόμενη παρέμβαση ο συνολικός φόρτος εργασίας, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως και της δυσκολίας των υποθέσεων, θα κατανέμεται ομοιόμορφα μεταξύ των επιμέρους δικαιοδοτικών σχηματισμών, με ευμενείς συνέπειες στην ταχύτητα έκδοσης των αποφάσεων και την ποιότητα του δικαιοδοτικού έργου. Το κριτήριο διάκρισης της αρμοδιότητας κάθε Τμήματος είναι διαυγέστατο, κάτι που θα διευκολύνει την πρόσβαση των δικηγόρων στο Ελεγκτικό Συνέδριο.

Με βάση το καθεστώς που ισχύει σήμερα (άρθρο 4 παρ. 2 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο), οι συμμετέχοντες στις δημόσιες συνεδριάσεις της Ολομέλειας υποχρεούνται να φορούν τήβεννο. Στο άρθρο 339 η ανωτέρω υποχρέωση επεκτείνεται και στα Τμήματα του Δικαστηρίου, εφόσον συνεδριάζουν δημόσια. Η τήβεννος καθορίζεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης και σύμφωνα γνώμη της Ολομέλειας του Δικαστηρίου.

Κεφάλαιο 56

ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΚΑΙ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Α. ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Με τις προτεινόμενες διατάξεις ρυθμίζονται, μεταξύ των άλλων, δύο καίριας σημασίας αρμοδιότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου: (α) ο εντοπισμός συστημικών διαχειριστικών παθογενειών με την ανάλυση των αιτιών τους και (β) η εκτίμηση της αξιοπιστίας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου της δημόσιας διοίκησης. Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών ιδρύεται «Τμήμα Ελέγχων».

Β. ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

Επί του άρθρου 340

Με τις προτεινόμενες διατάξεις του άρθρου 340 αναβαθμίζεται και ενισχύεται ο ελεγκτικός ρόλος του Δικαστηρίου, με τη δημιουργία νέου Τμήματος Ελέγχων, το οποίο καθίσταται αποκλειστικά αρμόδιο για το σύνολο των θεμάτων που σχετίζονται με τον προγραμματισμό και τη διενέργεια κάθε είδους ελέγχων (τακτικών, έκτακτων, στοχευμένων κ.λπ.). Στο Τμήμα αυτό θα περιέλθουν και οι αρμοδιότητες προετοιμασίας και επεξεργασίας των διαδηλώσεων και της ετήσιας έκθεσης του Ελεγκτικού Συνεδρίου, οι οποίες, εν συνεχεία, θα εισάγονται στην Ολομέλεια για έγκριση. Εκτιμάται ότι η συγκέντρωση των ελεγκτικών αρμοδιοτήτων σε έναν πάγιο σχηματισμό, χωρίς εμπλοκή ad hoc επιτροπών, θα συμβάλλει, λόγω της εξειδίκευσης των μελών του, στην αναβάθμιση του ελεγκτικού έργου του Δικαστηρίου και στην καλύτερη παρακολούθηση και τον έλεγχο των εργασιών των

Υπηρεσιών Επιτρόπου, που παραμένουν και υπό το προτεινόμενο καθεστώς ο κύριος ελεγκτικός βραχίονας.

Επί του άρθρου 341

Με το άρθρο 341 επιχειρείται η θεραπεία των προβλημάτων που δημιουργήθηκαν από τη μη διεξαγωγή του προληπτικού ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί των χρηματικών ενταλμάτων πληρωμής. Ειδικότερα, με τις διατάξεις αυτές προβλέπεται ρητώς η αρμοδιότητα των Υπηρεσιών Επιτρόπου να παρακολουθούν τακτικά και να ελέγχουν την αποτελεσματικότητα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου των ελεγχόμενων φορέων, επεμβαίνοντας, ύστερα από έγκριση της Ολομέλειας, και όπου η οικεία διαδικασία δεν έχει ολοκληρωθεί. Πρόκειται, άλλωστε, για αρμοδιότητα που ήδη προβλέπεται νομοθετικά (άρθρα 169 παρ. 2 του ν. 4270/2014 και 39 παρ. 2 περ. ζ' του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο) και απλώς εν προκειμένω διαρρυθμίζεται ο τρόπος άσκησής της.

Επί του άρθρου 342

Στο άρθρο 342 προτείνεται η ενίσχυση και αναβάθμιση των στοχευμένων ελέγχων, μέσω της αναδιατύπωσης του άρθρου 40 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, στο οποίο πλέον θα προβλέπεται ρητά η διενέργεια ειδικών ελέγχων. Ειδικότερα:

(α) Οι παρ. 1, 2 και 8 αποτελούν απλή επανάληψη όσων προβλέπονται στις παρ. 1, 2 και 3 του άρθρου 40, όπως ισχύει σήμερα.

(β) Με την προτεινόμενη παρ. 3 διατηρείται ο κανόνας ότι οι στοχευμένοι έλεγχοι σε τομείς υψηλού ελεγκτικού ενδιαφέροντος και οι έλεγχοι επιδόσεων πραγματοποιούνται από τις Υπηρεσίες Επιτρόπου. Ωστόσο, αν κριθεί αναγκαίο, λόγω της ιδιαίτερης φύσεως και των απαιτήσεων κάποιων τέτοιων ελέγχων, μπορεί με απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, ύστερα από πρόταση του Τμήματος Ελέγχων, οι έλεγχοι αυτοί να διενεργηθούν από ειδικό κλιμάκιο ελέγχου, στο οποίο μπορεί να συμμετέχουν και δικαστικοί λειτουργοί. Αν κατά τους ελέγχους αυτούς διαπιστωθεί έλλειμμα, αρμόδιο για τον καταλογισμό είναι σε κάθε περίπτωση Κλιμάκιο του Δικαστηρίου, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 46, ανεξαρτήτως του ύψους του ελλείμματος.

(γ) Με την προτεινόμενη παρ. 4 αναγνωρίζεται η αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, μέσω της διενέργειας ειδικών ελέγχων, να εντοπίζει παθογένειες στη δημόσια διαχείριση, να αναλύει τα αίτιά τους και να διατυπώνει συστάσεις για την αντιμετώπισή τους. Με την διάταξη αυτή το ανώτατο δημοσιονομικό δικαστήριο, που είναι συγχρόνως και ο ανώτατος ελεγκτικός θεσμός στη Χώρα, καλείται να παράσχει, ως ο βασικός δημοσιονομικός σύμβουλος του Κράτους, την αναγκαία ενημέρωση για καίρια ζητήματα που αφορούν στη δημόσια διαχείριση. Η πλήρης ανεξαρτησία του θεσμού, η τεχνογνωσία και ο επαγγελματισμός που τον χαρακτηρίζει εγγυώνται την αντικειμενικότητα και τη χρησιμότητα των σχετικών ελέγχων του. Οι ειδικές εκθέσεις που θα προκύπτουν και ιδίως οι συστάσεις που θα περιέχονται σ' αυτές αναμένεται να τυγχάνουν της ιδιαίτερης προσοχής της Βουλής και της Κυβέρνησης.

(δ) Με την προτεινόμενη παρ. 5 διευκρινίζεται ότι ο προγραμματισμός των ελέγχων των προηγούμενων παραγράφων γίνεται από το Τμήμα Ελέγχων, το οποίο καθίσταται αρμόδιο και για την έγκριση των εκθέσεων ελέγχου εκτός εάν, κατ' εξαίρεση, κρίνει ότι επιβάλλεται η έγκρισή τους από την Ολομέλεια του Δικαστηρίου.

(ε) Με την προτεινόμενη παρ. 6 διευκρινίζεται ότι οι ειδικοί έλεγχοι διενεργούνται πάντοτε από ειδικά κλιμάκια ελέγχου. Προβλέπεται, επίσης, ότι με απόφαση της Ολομέλειας, ανάλογα με το

αντικείμενο και τη δυσχέρεια του ελέγχου, μπορεί να προβλέπεται η απαλλαγή των συμμετεχόντων δικαστικών λειτουργών και υπαλλήλων από κάθε άλλη απασχόληση.

(στ) Με την προτεινόμενη παρ. 8 προβλέπεται η δυνατότητα διάθεσης στο Ελεγκτικό Συνέδριο υπαλλήλων ή συνεργατών δημόσιων υπηρεσιών ή φορέων, που διαθέτουν εξειδικευμένες γνώσεις και εμπειρία, προς υποβοήθηση της διεξαγωγής ελέγχου που απαιτεί ιδιαίτερες τεχνικές γνώσεις ή εμπειρία. Με τον τρόπο αυτό εκτιμάται ότι το Δικαστήριο θα είναι σε θέση να ανταποκριθεί καλύτερα σε δυσχερείς από τη φύση τους και πολύπλοκους ελέγχους, όπου κρίνεται αναγκαία η παροχή τεχνικής υποστήριξης.

Επί του άρθρου 343

Με την παρ. 1 προβλέπεται, προς ενίσχυση της ανεξαρτησίας του Δικαστηρίου, ότι η εξέταση του απολογισμού, του ισολογισμού και των λοιπών χρηματοοικονομικών καταστάσεων της Κεντρικής Διοίκησης (σχετικά και τα άρθρα 163-167 του ν. 4270/2014), θα διενεργείται εφεξής με βάση εγχειρίδιο ελέγχου που εκπονείται από το ίδιο το Ελεγκτικό Συνέδριο, στο οποίο θα ενσωματώνονται τα σχετικά διεθνή ελεγκτικά πρότυπα. Παράλληλα καταργείται η προϊσχύουσα ρύθμιση, που προέβλεπε ότι η εξέταση του απολογισμού και ισολογισμού του Κράτους γίνεται με απολύτως περιορισμένο τρόπο, ήτοι με την παραβολή αυτών προς τον προϋπολογισμό, τα στοιχεία που έχει ελέγξει το Δικαστήριο και τα βιβλία που τηρούνται στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

Με την παρ. 2 οριοθετείται η αρμοδιότητα του Τμήματος Ελέγχων κατά την έκδοση των διαδηλώσεων. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι η επεξεργασία των διαδηλώσεων, με βάση τις ελεγκτικές εργασίες της αρμόδιας Υπηρεσίας Επιτρόπου, γίνεται από το Τμήμα Ελέγχων, το οποίο εν συνεχεία τις υποβάλλει στην Ολομέλεια για έγκριση.

Επί του άρθρου 344

Με την παρ. 1 εμπλουτίζεται το περιεχόμενο της ετήσιας έκθεσης του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ώστε να συμπεριλαμβάνονται σε αυτή κατηγοριοποιημένα τα ευρήματα από την άσκηση του ελεγκτικού του έργου, τυχόν πορίσματα στοχευμένων ελέγχων, καθώς και συστάσεις για μεταρρυθμίσεις που καθίστανται αναγκαίες προς θεραπεία παθογενειών που διαπιστώθηκαν.

Με την παρ. 2 οριοθετείται η αρμοδιότητα του Τμήματος Ελέγχων σε σχέση με την ετήσια έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι αρμόδιο για την προετοιμασία και επεξεργασία της έκθεσης, με βάση τις πληροφορίες που παρέχονται από τους δικαστικούς σχηματισμούς του Δικαστηρίου, είναι το Τμήμα Ελέγχων, το οποίο εν συνεχεία την υποβάλλει στην Ολομέλεια για έγκριση.

Κεφάλαιο 57

ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΛΤΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ ΚΑΙ ΘΩΡΑΚΙΣΗ ΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ

Επί του άρθρου 345

Με την παρ. 1 τροποποιείται το άρθρο 22 παρ. 7 του ν. 4129/2013 «Κύρωση του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο» (Α' 52), ώστε να συνάδει με τη νέα κατανομή της καταλογιστικής αρμοδιότητας, όπως αναλύεται κατωτέρω. Συγκεκριμένα, με το άρθρο 79 του ν. 4055/2012, οι αρμοδιότητες, το μεν κήρυξης των υποκείμενων σε κατασταλτικό έλεγχο λογαριασμών και απολογισμών ως «ορθώς εχόντων», το δε καταλογισμού των τυχόν ελλειμμάτων, οι οποίες, μέχρι

τότε, ασκούσαν από δικαστικό σχηματισμό (Κλιμάκιο) του Ελεγκτικού Συνεδρίου, περιήλθαν στους οικείους, αναλόγως της ελεγχόμενης διαχείρισης, Επιτρόπους του Δικαστηρίου. Η ως άνω μεταβολή, όμως, που έχει αποτυπωθεί, ιδίως, στα άρθρα 38 και 46 του ν. 4129/2013 «Κύρωση του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο» (Α' 52), πέραν της δυσανάλογης επιβάρυνσης των Επιτρόπων με την κατά αποκλειστικότητα άσκηση του ιδιαίτερος απαιτητικού καθήκοντος του καταλογισμού, έδωσε, περαιτέρω, λαβή για την έγερση ερμηνευτικών ζητημάτων, στο μέτρο που ωσαύτως συναπτόμενες με τον καταστατικό έλεγχο αρμοδιότητες, παρεπόμενου, μάλιστα, χαρακτήρα, όπως εκείνη για την απαλλαγή του υπολόγου, σε περίπτωση ελλειμμάτων οφειλόμενων στην απώλεια ή καταστροφή του αντικειμένου και των στοιχείων της διαχείρισής του, παρέμειναν στο Κλιμάκιο (βλ. ΕΛΣ Ολ. Πρακτικά 5ης Γεν. Συν./6.3.2013, Θέμα Β'). Για λόγους, επομένως, τόσο ορθολογικότερης κατανομής του φόρτου εργασίας μεταξύ των οργάνων του Δικαστηρίου, όσο και αποκατάστασης της συστηματικής ενότητας των επιμέρους ρυθμίσεων, σκόπιμες θα ήταν περιορισμένες παρεμβάσεις στις σχετικές διατάξεις του Κώδικα και, ειδικότερα:

α) Η κατάργηση της παρ. 2 του άρθρου 38, καθώς και η τροποποίηση της παρ. 1 του άρθρου 46, ούτως ώστε να επανέλθει στο Κλιμάκιο η αρμοδιότητα καταλογισμού, υπό συγκεκριμένη διαδικασία και διατυπώσεις, των μεγάλου ύψους (100.000,00 ευρώ και άνω) ελλειμμάτων. Συναφώς δε, προτείνεται η τροποποίηση αφενός των άρθρων 22 παρ. 7 (ως ήδη ανωτέρω, υπό άρθρο 341, εξετέθη), 46 παρ. 2, 47 παρ. 1 και 2 και 63 παρ. 1 και 2 του Κώδικα, προκειμένου να συνάδουν με τη νέα κατανομή της καταλογιστικής αρμοδιότητας, αφετέρου του άρθρου 56 παρ. 8, κατά το μέρος που παραπέμπει στην καταργούμενη πλέον παρ. 2 του άρθρου 38.

β) Η διατήρηση, όπως διευκρινίζεται με την προτεινόμενη τροποποίηση της παρ. 1 του άρθρου 38, του βασικού κανόνα του ν. 4055/2012 ότι, πάντως, η διατύπωση «ελεγκτικής γνώμης» ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του οικείου Επιτρόπου. Πρόδηλο είναι δε ότι εν προκειμένω ο ανωτέρω όρος χρησιμοποιείται ως έννοια γένους, στην οποία, ως έννοια είδους, συμπεριλαμβάνεται και η κρίση περί του «ορθώς έχειν» του λογαριασμού ή απολογισμού, όταν διενεργείται έλεγχος όχι χρηματοοικονομικής, αλλά χρηματικής διαχείρισης (για τις σχετικές διακρίσεις βλ. ιδίως τις παρ. 1, 2 και 5 του άρθρου 22 του Κανονισμού Εσωτερικής Λειτουργίας των Υπηρεσιών Διοίκησης και Ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, καθώς και την ΦΓ8/28754/27.4.2015 κανονιστική απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου) και

γ) Η ανάθεση στον οικείο Επίτροπο, με την προτεινόμενη τροποποίηση, της αρμοδιότητας έκδοσης πράξης για τη διαπίστωση της καταστροφής, εντός του Ελεγκτικού Συνεδρίου, των υποβληθέντων προς έλεγχο διαχειριστικών στοιχείων, δοθέντος, άλλωστε, ότι, στο στάδιο αυτό, έλλειμμα δεν έχει διαπιστωθεί, ούτε, πολύ περισσότερο, ποσοτικοποιηθεί, ώστε να τίθεται ζήτημα αρμοδιότητας του Κλιμακίου.

Σημειώνεται, τέλος, ότι διατηρούνται, ως έχουν, οι υφιστάμενες διατάξεις με τις οποίες προβλέπεται η ανακοίνωση από το Κλιμάκιο στον Υπουργό Οικονομικών και στον αρμόδιο Υπουργό περιπτώσεων αμφιβολιών ως προς το ουσιαστικό μέρος της ελεγχόμενης διαχείρισης και η άρση από το Κλιμάκιο αμφιβολιών των Επιτρόπων για τα νομικά ζητήματα που ανακύπτουν κατά την επεξεργασία των λογαριασμών, καθόσον, στην μεν πρώτη περίπτωση, δεν μπορεί καν να γίνει λόγος για ελλείμματα, στη δε δεύτερη, η νομική υποβοήθηση των Επιτρόπων δεν μπορεί παρά να ανήκει σε αποτελούμενο από δικαστικούς λειτουργούς σχηματισμό.

Επί του άρθρου 346

Με το άρθρο 346 παρέχεται η δυνατότητα να διενεργείται ο έλεγχος των λογαριασμών των δήμων, των περιφερειών, των νομικών τους προσώπων, των κάθε είδους επιχειρήσεων αυτών, καθώς

και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και των λοιπών νομικών προσώπων, εντός των καταστημάτων τους. Σημειώνεται ότι με βάση το καθεστώς που ισχύει μέχρι σήμερα, προκειμένου να επιτραπεί ο επιτόπιος έλεγχος, θα πρέπει να εκδοθεί κοινή απόφαση του αρμόδιου Υπουργού και των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Ελεγκτικού Συνεδρίου και, επιπρόσθετα, να συντρέχουν ειδικοί λόγοι. Τέλος, καταργείται η παρ. 4 του άρθρου 54 και αναριθμούνται οι λοιπές παράγραφοι, καθώς το ρυθμιστικό πεδίο της καταργούμενης παραγράφου καλύπτεται από το νέο άρθρο 54 Α.

Επί του άρθρου 347

Με την παρ. 1, προστίθεται παρ. 4 στο άρθρο 66 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, όπου διευκρινίζεται, στο πλαίσιο διαχείρισης των εκκρεμοτήτων, ότι και μετά την αποστολή των διαδηλώσεων στη Βουλή, τυχόν λογαριασμοί του Δημοσίου που παρέμειναν ανέλεγκτοι δεν εξαιρούνται οριστικώς του ελέγχου, αλλά μπορούν σε κάθε περίπτωση να ελέγχονται θεματικά και δειγματοληπτικά, μέχρι τη συμπλήρωση του νόμιμου χρόνου παραγραφής, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ετήσιο πρόγραμμα ελέγχων ή με έκτακτο έλεγχο.

Με την παρ. 2 προστίθεται άρθρο 54^Α στον ίδιο Κώδικα, στην παρ. 1 του οποίου προβλέπεται ρητά ότι συνεκτιμώνται οι ελεγκτικές δυνατότητες του Δικαστηρίου (σε προσωπικό, μέσα, διαθέσιμες εργατώρες κ.λπ.) κατά τον προγραμματισμό των κάθε είδους ελέγχων, με στόχο κάθε φορέας να μπορεί να υποβάλλεται σε έλεγχο τουλάχιστον μία φορά κάθε τέσσερα χρόνια.

Με την παρ. 2 του νέου άρθρου 54Α, στο πλαίσιο διαχείρισης των εκκρεμοτήτων, διευκρινίζεται ότι τυχόν λογαριασμοί που παρέμειναν ανέλεγκτοι, βάσει του προγραμματισμού της προηγούμενης παραγράφου, δεν εξαιρούνται οριστικώς του ελέγχου, καθώς μπορούν να ελέγχονται θεματικά και δειγματοληπτικά, μέχρι τη συμπλήρωση του νόμιμου χρόνου παραγραφής, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ετήσιο πρόγραμμα ελέγχων, ή με έκτακτο έλεγχο.

Με την παρ. 3 του άρθρου 54Α προβλέπεται η δυνατότητα του Επιτρόπου, εφόσον κρίνει ότι το σύστημα εσωτερικού ελέγχου του ελεγχόμενου από αυτόν φορέα λειτούργησε ικανοποιητικά κατά το οικείο οικονομικό έτος, να μην ασκήσει έλεγχο στις υποκείμενες στους λογαριασμούς συναλλαγές και πράξεις, ύστερα από έγκριση του Τμήματος Ελέγχων.

Με την παρ. 4 του άρθρου 54Α μπορεί να προβλέπεται η φύλαξη των διαχειριστικών στοιχείων των λογαριασμών που αναφέρονται στην παρ. 1 εντός των Καταστημάτων των ελεγχόμενων φορέων, εφόσον εκδοθεί σχετική κανονιστική απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου. Σε κάθε περίπτωση, εφόσον απαιτηθεί, τα στοιχεία αυτά πρέπει, ανάλογα με το αίτημα, είτε να διαβιβάζονται αμελλητί στο Δικαστήριο είτε να επιτρέπεται η ακώλυτη πρόσβαση των ελεγκτών σε αυτά.

Επί του άρθρου 348

Με το άρθρο 348 επεκτείνονται και στο προσωπικό του Ελεγκτικού Συνεδρίου οι ισχύουσες διατάξεις για την αυξημένη νομική προστασία που απολαμβάνει το προσωπικό της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας κατά την άσκηση των καθηκόντων του, με στόχο τη θωράκιση και ενίσχυση του έργου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, όπως, άλλωστε, επιβάλλεται και από τον ρόλο του ως του μοναδικού εξωτερικού ελεγκτή όλων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης (άρθρο 169 παρ. 1 του ν. 4270/2014).

ΤΕΛΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ**Κεφάλαιο 58
ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΕ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ****Επί του άρθρου 349**

Στο άρθρο 349 ρυθμίζεται το θέμα της αναφοράς της κείμενης νομοθεσίας στις καταργούμενες δια του παρόντος δικονομικές διατάξεις.

**Κεφάλαιο 59
ΚΑΤΑΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ****Επί του άρθρου 350**

Στο άρθρο 350 προβλέπεται η κατάργηση των διατάξεων των άρθρων 35 έως 37, 70 έως 75, 77, 79 και 82 έως 91 του ν. 4129/2013 «Κύρωση του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο» (Α' 52) από την έναρξη της ισχύος του παρόντος.

Επί του άρθρου 351

Στο άρθρο 351 προβλέπεται η κατάργηση διατάξεων που προβλέπουν την άσκηση ένστασης του άρθρου 5 του ν. 4448/1964 (Α' 253), καθώς και η κατάργηση κάθε διάταξης ειδικού νομοθετήματος που προβλέπει προθεσμία έφεσης διαφορετική από την προβλεπόμενη στην παρ. 1 του άρθρου 113 του παρόντος.

Επί του άρθρου 352

Στο άρθρο 353 προβλέπεται η κατάργηση των διατάξεων των άρθρων 1 έως και 123 του π.δ. 1225/1980, τα οποία ρυθμίζουν όμοια δικονομικά ζητήματα με το παρόν.

Επί του άρθρου 353

Στο άρθρο 353 προβλέπεται η κατάργηση κάθε γενικής ή ειδικής διάταξης που αναφέρεται σε θέμα ρυθμιζόμενο από το παρόν.

**Κεφάλαιο 60
ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ**

Στο κεφάλαιο αυτό, με τις διατάξεις των άρθρων 354 έως 359 τίθενται οι μεταβατικές ρυθμίσεις για τις εκκρεμείς δίκες κατά την έναρξη της ισχύος των διατάξεων του παρόντος, την άσκηση ενδίκων βοηθημάτων και μέσων, την αφετηρία, διάρκεια, παράταση, αναστολή και διακοπή των προθεσμιών. Τίθενται ειδικές μεταβατικές διατάξεις για τις εκκρεμείς, κατά την έναρξη της ισχύος του παρόντος,

ενστάσεις του άρθρου 90 του ν. 4129/2013. Τέλος παρέχονται οι αναγκαίες εξουσιοδοτήσεις για την αποτελεσματικότερη λειτουργία του Δικαστηρίου μετά τη θέση σε ισχύ του παρόντος.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Επί του άρθρου 360

Στο άρθρο 360 προβλέπεται μία σημαντική καινοτομία που αναμένεται να βοηθήσει σημαντικά στη βελτίωση της απονομής της δικαιοσύνης στη Χώρα μας, η ουσιαστική αξιοποίηση της επιστήμης της στατιστικής. Είναι ευρέως γνωστό ότι η στατιστική στηρίζεται στη συλλογή και ανάλυση δεδομένων προς τον σκοπό της εξαγωγής συμπερασμάτων για την εξυπηρέτηση διαφόρων σκοπών. Έτσι, συστήνεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης αυτοτελής υπηρεσία για τη συστηματική συλλογή και επεξεργασία στατιστικών στοιχείων, με απώτερο σκοπό την υποβολή προτάσεων στα αρμόδια δικαστικά όργανα σχετικά με την ομαλή ροή των υποθέσεων, τον βέλτιστο αριθμό απασχολούμενων στις διάφορες οργανωτικές δομές, την αντιμετώπιση δομικών και λειτουργικών στρεβλώσεων και, γενικότερα, την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη απονομή της δικαιοσύνης. Με τη νέα ρύθμιση δίνεται για πρώτη φορά η δυνατότητα στη διοίκηση της δικαιοσύνης να λαμβάνει τις αποφάσεις της σχετικά με την οργάνωση και λειτουργία των δικαστηρίων βάσει αντικειμενικών δεδομένων που αποτυπώνουν την πραγματική κατάσταση που επικρατεί σε αυτά. Όλα τα οργανωτικά και λειτουργικά θέματα της νέας αυτής υπηρεσίας ρυθμίζονται με προεδρικό διάταγμα.

Επί του άρθρου 361

Στο άρθρο 361 προβλέπεται η δυνατότητα των διοικήσεων των πρωτοδικείων και εφετείων Αθηνών και Θεσσαλονίκης, εφόσον υπάρχει ανάγκη, να δημιουργήσουν ειδικά τμήματα για την εκδίκαση υποθέσεων που αφορούν τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, την ενέργεια και τα προσωπικά δεδομένα. Τα τμήματα αυτά θα έχουν διευρυμένη τοπική αρμοδιότητα και θα στελεχώνονται από εξειδικευμένους δικαστές, έτσι ώστε οι συγκεκριμένες διαφορές, οι οποίες είναι κρίσιμες τόσο για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας όσο και για τη διεθνή αξιολόγηση του δικαστικού μας συστήματος, να επιλύονται ταχύτερα και αποτελεσματικότερα.

Επί του άρθρου 362

Με το άρθρο 362 τροποποιείται το σχετικό άρθρο του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών, που προέβλεπε τη δυνατότητα σύστασης ειδικών τμημάτων στα διοικητικά δικαστήρια μόνο για συγκεκριμένες κατηγορίες υποθέσεων (φόρους, δασμούς, εισφορές κ.λπ.), και δίνεται πλέον η δυνατότητα στις διοικήσεις τους να δημιουργήσουν ειδικά τμήματα, τα οποία θα στελεχώνονται από εξειδικευμένους δικαστές, για την εκδίκαση όποιων κατηγοριών διοικητικών διαφορών κρίνεται κάθε φορά σκόπιμο για τους ίδιους λόγους που αναφέρονται στην αιτιολογική έκθεση του προηγούμενου άρθρου.

Επί του άρθρου 363

Με την παρ. 1 του άρθρου τροποποιείται η παρ. 5 του άρθρου 15 του ν. 1756/1988 και προβλέπεται ότι σε περίπτωση που, για οποιοδήποτε λόγο (θάνατος, παραίτηση, αποχώρηση), μείνει κενή η θέση οποιουδήποτε αδιακρίτως από τα μέλη (προέδρου, τακτικών, αναπληρωματικών) των τριμελών συμβουλίων διεύθυνσης των δικαστηρίων, πριν από τη λήξη της διετούς θητείας του, αυτή καταλαμβάνεται από τους αμέσως επόμενους κατά σειρά ψήφων δικαστές, εκτός εάν η απομένουσα θητεία του προέδρου ή των τακτικών μελών υπερβαίνει τους έξι μήνες οπότε διενεργείται, ως προς αυτούς, αναπληρωματική εκλογή. Η προτεινόμενη ρύθμιση είναι αναγκαία και ορθολογική καθόσον η ανάγκη της εύρυθμης λειτουργίας της δικαιοσύνης δεν επιτρέπει τη συχνή διενέργεια εκλογών που επιφέρουν εκ των πραγμάτων αναστάτωση και αρρυθμία στη λειτουργία των δικαστηρίων. Εξάλλου, ο νομοθέτης δεν απέβλεπε στις μικρές διάρκειας θητείες των τριμελών συμβουλίων και για τον λόγο αυτό προέβλεψε την εκλογή αναπληρωματικών μελών.

Με την παρ. 2 του άρθρου παρέχεται η δυνατότητα απόσπασης για δύο έτη ενός δικαστικού λειτουργού με βαθμό εφέτη των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων στη Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων. Η πρόβλεψη αυτή παρίσταται αναγκαία, αφενός μεν, λόγω των συνεχών κενών που εμφανίζονται στην πλήρωση όλων των οργανικών θέσεων δικαστικών λειτουργών της Γενικής Επιτροπείας, αφετέρου δε, και κυρίως, λόγω των διευρυμένων αρμοδιοτήτων, την άσκηση των οποίων εμπιστεύθηκε πρόσφατα ο νομοθέτης στη Γενική Επιτροπεία, και των δράσεων τις οποίες η τελευταία καλείται να υλοποιήσει.

Με την παρ. 3 του άρθρου καταργείται η πρόβλεψη του άρθρου 63 του ν. 1756/1988 για δημοσίευση σε δύο ημερήσιες εφημερίδες της πρωτεύουσας της ανακοίνωσης του Υπουργού Δικαιοσύνης με την οποία προσκαλούνται να υποβάλουν αίτηση οι ενδιαφερόμενοι να διορισθούν σε θέση Αντεπιτρόπου. Δεδομένου ότι η διαδικασία αυτή αποδεικνύεται στην πράξη χρονοβόρα και αλυσιτελής, με τη νέα διάταξη προβλέπεται ότι οι ενδιαφερόμενοι δικαστικοί λειτουργοί των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων λαμβάνουν πλέον άμεσα γνώση της ανακοίνωσης, με την ανάρτησή της στην επίσημη ιστοσελίδα της Γενικής Επιτροπείας στο πληροφοριακό σύστημα Ο.Σ.Δ.Δ.Υ. Δ.Δ. Ταυτόχρονα, ενημερώνονται άμεσα για την ανάρτηση αυτή, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, όλα τα Διοικητικά Εφετεία της Χώρας.

Κατά τον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ΚΔΔ), στις περιπτώσεις ματαίωσης της συζήτησης για οποιοδήποτε λόγο (π.χ. εκλογές βουλευτικές-δημοτικές, απεργίες, έκτακτα γεγονότα όπως η αναστολή της λειτουργίας των δικαστηρίων λόγω της εξάπλωσης του κορωνοϊού), οι υποθέσεις ουσίας επαναπροσδιορίζονται από τον πρόεδρο του τριμελούς συμβουλίου διεύθυνσης ή τον προϊστάμενο του δικαστηρίου με κλήση των διαδίκων για τις προσεχείς δικασίμους και με τη χρήση της δυνατότητας της παρ. 4 του άρθρου 128 του ΚΔΔ (σύντμηση προθεσμίας). Ωστόσο, ο επαναπροσδιορισμός των υποθέσεων λόγω ματαίωσης ανατρέπει τον προγραμματισμένο ήδη προσδιορισμό υποθέσεων και προσθέτει υπέρμετρο βάρος στους επιμελητές των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, χωρίς να επιτυγχάνεται, πάντα, σύντομη δικάσιμος. Για τον λόγο αυτό, με την παρ. 4 του παρόντος άρθρου προβλέπεται ότι στις περιπτώσεις ματαίωσης της συζήτησης οι υποθέσεις επαναπροσδιορίζονται οίκοθεν με πράξη του προέδρου του συμβουλίου διεύθυνσης ή του δικαστή που διευθύνει το δικαστήριο, σε προσεχείς δικασίμους, χωρίς νέα κλήτευση, ώστε οι σχετικές υποθέσεις να προσδιορίζονται σύντομα και οι συγκεκριμένοι διάδικοι να μην βρίσκονται σε δυσμενέστερη θέση από άλλους διαδίκους, εξαιτίας γεγονότων για τα οποία οι ίδιοι δεν ευθύνονται. Λαμβάνουν, δε, γνώση για τη νέα δικάσιμο, τουλάχιστον δεκαπέντε ημέρες πριν από αυτήν, από την ανάρτηση των πινακίων στα αντίστοιχα Τμήματα και την εμφάνιση των εκθεμάτων στην ηλεκτρονική σελίδα του κάθε διοικητικού δικαστηρίου.

Επί του άρθρου 364

Προβλέπεται η εφαρμογή της διάταξης της παρ. 4 του άρθρου 363 και στις υποθέσεις, η συζήτηση των οποίων ματαιώθηκε λόγω της επιδημίας του κορωνοϊού COVID-19.

Επί του άρθρου 365

Με τη διάταξη προβλέπεται η έναρξη ισχύος των διατάξεων του παρόντος σχεδίου νόμου.